

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

***ΘΕΜΑ : ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ
ΟΡΕΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ***

**ΟΝΟΜΑ: ΑΘΑΝΑΣΙΑ
ΕΠΩΝΥΜΟ: ΜΙΧΑΛΑΡΟΥ**

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΤΣΑΜΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ.....	5
1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	5
1.2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ.....	11
2.1 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	11
2.2 ΟΜΑΔΕΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ	13
2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	14
2.3.1 ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	14
2.3.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ... ..	16
2.3.3 ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	18
2.3.4 ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	19
2.3.5 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ.....	21
2.3.6 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ.....	22
2.3.7 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ	25
2.3.8 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΛΛΑΔΟΣ.....	27
2.4 ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ.	55
2.5 ΑΛΛΕΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΕΣ ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ.....	58

2.6 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΠΡΟΩΘΟΥΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ.....	67
2.7 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	68
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ.....	71
3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.....	71
3.2. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.....	73
3.2.1 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ.....	73
3.3 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.....	86
3.4 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.....	101
3.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ.....	103
3.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ.....	110
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	111
4.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	111
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	113

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια προβολής και ανάλυσης ενός χειμερινού τουριστικού προορισμού. Αρχικά θα ήταν δόκιμο να δοθεί ένας ορισμός σχετικός με την ευρύτερη έννοια του τουρισμού. Μιλώντας λοιπόν γενικότερα για τον τουρισμό αναφερόμαστε στην πρόσκαιρη περιήγηση ταξιδιωτών από τόπο σε τόπο με σκοπό τη γνωριμία τους με άλλα μέρη, την επαφή τους με άλλες κουλτούρες και πολιτισμούς αλλά και την ψυχαγωγία τους. Ειδικότερα, ένας πιο ολοκληρωμένος ορισμός είναι αυτός που έχει διατυπωθεί από την Διεθνή Ακαδημία Τουρισμού και ο οποίος αναφέρει ότι “Ο τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρωπίνων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν απ’ αυτές και που προκαλούνται από την εξωτερική και την πραγματοποίηση του πόθου απόδρασης που αδρανεύει σε κάθε άτομο, σε διάφορους βαθμούς και σε διαφορετική ένταση”¹.

Καθίσταται λοιπόν σαφές πως ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους ανάπτυξης για πολλές ανά τον κόσμο χώρες πως ενισχύει την κοινωνική, οικονομική ακόμη και πολιτική ανάπτυξη των χωρών οι οποίες δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο κλάδο. Η σπουδαιότητα λοιπόν του τουρισμού στη γενικότερη ανάπτυξη ενός τόπου έγινε αντιληπτή αρκετά νωρίς γεγονός που γέννησε την άμεση ανάγκη για τη θεσμική του περιφρούρηση. Το σύνολο των χωρών που ασχολούνται με τον τουρισμό έχουν θεσπίσει ειδικά και εμπειριστατωμένα θεσμικά πλαίσια για την εύρυθμη και οργανωμένη λειτουργία του.

Με την πάροδο των χρόνων η έννοια και τα ήδη του τουρισμού αναπτύχθηκαν και εξελίχθηκαν ραγδαία. Πλέον οι ταξιδιώτες μπορούν να επιλέξουν τους κατάλληλους προορισμούς για τις αποδράσεις τους μέσα από μια μεγάλη ποικιλία προσφερόμενων τόπων οι οποίοι με τη σειρά τους εξασφαλίζουν στους επισκέπτες τους μια ασφαλή και συνάμα αναζωογονητική διαμονή μέσα από την πληθώρα δραστηριοτήτων στις οποίες μπορούν να επιδοθούν.

---

¹ Τσάρτας, Π., 1996, «Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό», Εξάντας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με τη συγγραφή της παρούσας εργασίας έγινε μια προσπάθεια προκειμένου να προβληθεί ένας χειμερινός τουριστικός προορισμός της χώρας μας. Για να γίνει αντιληπτή και κατανοητή η σημασία της έννοιας του χειμερινού τουρισμού θεωρήθηκε δόκιμο να γίνει αρχικά μια διασαφήνιση του όρου τουρισμός στο πρώτο κεφάλαιο της εν λόγω εργασίας και μια ταξινόμηση των ειδών του τουρισμού.

Έπειτα, στο δεύτερο κεφάλαιο επιχειρήθηκε η ανάλυση της έννοιας και των παραγόντων από τους οποίους εξαρτάται σε γενικότερα πλαίσια ο χειμερινός τουρισμός. Στο τρίτο κεφάλαιο, έγινε η ανάλυση του επιλεγθέντος προορισμού. Πιο αναλυτικά, η Ελλάδα, γνωστή παγκοσμίως για την τουριστική της δραστηριότητα δεν αποτελεί μόνο έναν ιδανικό καλοκαιρινό προορισμό για ντόπιους και ξένους ταξιδιώτες καθώς διαθέτει και μέρη απείρου κάλλους τα οποία μπορούν να γίνουν πόλος έλξης πολλών χειμερινών τουριστών.

Πιο συγκεκριμένα, στο κεφάλαιο αυτό έγινε ανάλυση των τουριστικά αξιόλογων σημείων του νομού Καρδίτσας. Ο νομός Καρδίτσας την τελευταία δεκαετία κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος στις τουριστικές προτιμήσεις καθώς συνδυάζει την άγρια ομορφιά των ιστορικών Αγράφων με την ηρεμία του θεσσαλικού κάμπου. Οι υπεύθυνοι για την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής έχουν προσπαθήσει να δημιουργήσουν ένα μέρος το οποίο να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες ακόμη και των πιο απαιτητικών ταξιδιωτών.

Η επίσκεψη στον νομό Καρδίτσας δίνει την ευκαιρία στους ενδιαφερόμενους να απολαύσουν έναν συγκεκριμένο μορφών τουρισμού όπως είναι ο συνδυασμός του εναλλακτικού με τον θρησκευτικό τουρισμό. Επιπροσθέτως, έχει δοθεί έμφαση από τους υπευθύνους της περιοχής στη δημιουργία χειμερινών δραστηριοτήτων όπως είναι το σκι και η ορειβασία για την περεταίρω ψυχαγωγία των επισκεπτών.

Στη συνέχεια του τρίτου κεφαλαίου έγινε μια στατιστική παρουσίαση της χειμερινής τουριστικής δραστηριότητας στο νομό Καρδίτσας από την οποία εξήχθησαν και τα τελικά και χρήσιμα συμπεράσματα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο τουρισμός καθότι περιλαμβάνει πολλές διαστάσεις είναι δύσκολο να ερμηνευτεί επακριβώς αφού ασκεί άμεσε επιρροές τόσο στην κοινωνία όσο και στο περιβάλλον, οικονομία κλπ.

Στις μέρες μας ο τουρισμός έχει μαζικό χαρακτήρα και έχει πλέον διαφοροποιηθεί εντελώς από τον τουρισμό που επικρατούσε τα παλιότερα χρόνια που ήταν μόνο για τους εύπορους. Σήμερα δικαίωμα στον τουρισμό έχουν όλοι οι άνθρωποι φτωχοί ή πλούσιοι, ανεξαρτήτου ηλικίας ή κοινωνικής τάξης.

Επίσης με την πάροδο των ετών ο τουρισμό απέκτησε και διεθνή χαρακτηριστικά και επήλθε η διάκριση ανάμεσα στον εσωτερικό και στον εξωτερικό τουρισμό. Ο πρώτος αναφέρεται στον εγχώριο τουρισμό της χώρας ενώ ο δεύτερος έχει να κάνει με τον τουρισμό που εισέρχεται σε μια χώρα.

Στην ανάπτυξη αυτή του εξωτερικού τουρισμού συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό η ανάπτυξη των μεταφορικών μέσων, η πρόσβαση σε απομακρυσμένες περιοχές και η εξέλιξη της τεχνολογίας η οποία βοήθησε στην ανάπτυξη των τουριστικών επιχειρήσεων.

Με την γρήγορη αυτή ανάπτυξη του τουρισμού ενισχύθηκε και ο τουριστικός ανταγωνισμός ο οποίος ώθησε τις χώρες που θεωρούνταν ισχυροί τουριστικοί προορισμοί προς την υιοθέτηση τουριστικών πολιτικών που θα ενδυνάμωναν την θέση τους και θα ανέπτυσαν τον τουρισμό στην συγκεκριμένη χώρα ακόμα περισσότερο.

Τέτοιες πολιτικές ήταν η βελτίωση των υποδομών, η βελτίωση της ποιότητας, η προώθηση της τοπικότητας, η δημιουργία νέων τουριστικών επιχειρήσεων και η στροφή προς τον εναλλακτικό τουρισμό.

Προσπαθώντας οι ειδικοί να ερμηνεύσουν τον τουρισμό με την πάροδο των ετών θεώρησαν ότι ο καλύτερος ορισμός είναι αυτός που χαρακτηρίζει τον τουρισμό ως το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και των δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές.

Βέβαια και αυτός ο ορισμός ήταν αρκετά ελλιπής καθότι δεν περιλαμβάνει όλες εκείνες τις αναγκαίες διαστάσεις που εμπεριέχει ο τουρισμός.

Ένας άλλος ορισμός που χρησιμοποιήθηκε ευρέως αναφέρει ότι ο τουρίστας είναι το άτομο που πραγματοποιεί μια μετακίνηση, για διάφορες αιτίες και χρησιμοποιεί το χρόνο τηςσχόλης του για ανάπαυση, ψυχαγωγία και αναψυχή.

Μια άλλη ερμηνεία αναφέρει ότι ο τουρισμός είναι οποιαδήποτε δραστηριότητα που σχετίζεται με την προσωρινή μετακίνηση των ανθρώπων σε περιοχές διαφορετικές από αυτές που ζουν και εργάζονται.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (ΠΟΤ) ορίζει τον τουρισμό «ως εκείνη την δραστηριότητα των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε περιοχές διαφορετικές από το μέρος που διέμεναν, όχι περισσότερο από ένα χρόνο για διασκέδαση, δουλειές ή για άλλους σκοπούς»².

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι ο τουρισμός μπορεί να ερμηνευτεί με βάση το κίνητρο του τουρίστα και την μετακίνηση. Πιο συγκεκριμένα το κίνητρο του τουρίστα είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για τον τουρισμό αφού άλλος ταξιδεύει για επαγγελματικούς λόγους και άλλος για αναψυχή. Επίσης ο όρος μετακίνηση είναι εξίσου σημαντικός αφού κάποιος που ταξιδεύει και διαμένει σε έναν τόπο πάνω από έναν χρόνο δεν θεωρείται τουρίστας.

Με άλλα λόγια ο πιο αποδοτικός ορισμός του τουρισμού είναι αυτός που αναφέρει ότι ο τουρισμός είναι η πρόσκαιρη μετακίνηση των ανθρώπων από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους σε ένα άλλο τόπο με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών του, την ξεκούραση και την αναψυχή.

Δηλαδή για να κάνουμε λόγο για τουρισμό θα πρέπει να υπάρξει κάποια μετακίνηση ατόμων ανεξαρτήτου τόπου για αναψυχή, ψυχαγωγία, διασκέδαση και η μετακίνηση αυτή δεν θα πρέπει να διαρκεί για πάνω από έναν χρόνο ή γενικά για μεγάλο χρονικό διάστημα

---

² Τσάρτας, Π., 2000, «Τουριστική ανάπτυξη : Πολυεπιστημονικές προσεγγίσεις», Εξάντας, Αθήνα.

Τα τελευταία χρόνια ο τουρισμός έχει αναπτυχθεί σημαντικά και για τους περισσότερους είναι δεδομένος ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Ωστόσο υπάρχουν και ορισμένοι παράγοντες που επηρεάζουν τις επιλογές των τουριστών όπως ο ελεύθερος χρόνος των εργαζομένων, η αύξηση των εισοδημάτων, η βελτίωση των υποδομών και οι προτιμήσεις των τουριστών.

Ωστόσο αυτή η μαζικότητα του τουρισμού έχει παρατηρηθεί ότι ασκεί πολλές επιδράσεις στην κοινωνία, περιβάλλον και οικονομία ενός τόπου και για τον λόγο αυτό η πολιτεία έχει στραφεί προς τον εναλλακτικό τουρισμό και την προώθηση του ώστε να αναπτύξει την οικονομία προστατεύοντας παράλληλα το περιβάλλον και την κοινωνία και επιδιώκοντας την βιωσιμότητα τους³.

Τα μέτρα που λαμβάνει η εκάστοτε πολιτεία για να διασφαλίσει την βιωσιμότητα της και για να μεγιστοποιήσει τις θετικές επιδράσεις του τουρισμού είναι η ενίσχυση της απασχόλησης, η ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιδράσεων όπως οι επιβαρύνσεις στο περιβάλλον, η προστασία του πολιτισμού και των παραδόσεων μιας χώρας και η διασφάλιση του τοπικού χαρακτήρα των περιοχών.

---

³ Ηγουμενάκης Ν.Γ., Κραβαρίτης Κ.Ν., & Λύτρας Π.Ν., 2000, "Εισαγωγή στον τουρισμό", Interbooks, Αθήνα

1.2 ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Με τις ειδικές μορφές ο τουρισμός αποκτάει ένα νόημα κοινωνικό, πολιτισμικό, και επικοινωνιακό και η έμφαση πλέον δεν δίνεται στο «ταξίδι-φυγή» αλλά στο «ταξίδι νόημα». Η κοινωνική διάσταση που παίρνουν ειδικές μορφές τουρισμού ενισχύεται από το γεγονός ότι συνήθως το ταξίδι αυτών των μορφών γίνεται αιτία για την διεύρυνση του φάσματος των ενδιαφερόντων των τουριστών, για μία αυθεντική γνωριμία και επικοινωνία με τον τόπο υποδοχής και το κυριότερο, με την διαμόρφωση ενός πλαισίου όπου αναδεικνύεται ο ιδιαίτερος κοινωνικός και εκπαιδευτικός ρόλος του τουρισμού χωρίς παράλληλα να υποβαθμίζεται η σημασία της αναψυχής.

Οι ειδικές μορφές επανατοποθετούν το ταξίδι και την σημασία του στα πλαίσια των σύγχρονων κοινωνικών συνθηκών όπου η επικοινωνία, ο πολιτισμός και το περιβάλλον αναδεικνύονται σε αξίες κοινές για όλες τις κοινωνίες. Η μεγάλη πλειοψηφία των ειδικών μορφών ενεργοποιείται γύρω από ένα ή παραπάνω κίνητρα, τα οποία σχετίζονται με τις ακόλουθες τουριστικές δραστηριότητες και κοινωνικές δράσεις⁴: φυσιολατρία, προστασία του περιβάλλοντος, αθλητισμός, πολιτιστικές και περιηγητικές δραστηριότητες εκπαίδευση και αναζήτηση αυθεντικών και ταξιδιωτικών εμπειριών, φυσική και υγιεινή ζωή, διαβίωση στο ύπαιθρο και σε περιοχές όπου κυριαρχεί ο παραδοσιακός τρόπος ζωής- με αυτόν τον τρόπο δίνεται μία διαφορετική έμφαση στον τουρισμό τονίζοντας ότι αυτός δεν πρέπει να ταυτίζεται μόνο με τις διακοπές και την ψυχαγωγία αλλά και με ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων που συνθέτουν και δίνουν νόημα στην καθημερινή ζωή.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός ειδικού και κυρίαρχου κινήτρου στην ζήτηση (π.χ. συνέδρια οικολογία, πολιτισμός καταδύσεις κ.α.) και από την ανάπτυξη μίας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές, που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής.

Στην συνέχεια γίνεται μία προσπάθεια προσέγγισης των ειδικών μορφών τουρισμού.

---

⁴ Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: (2001), Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σσ. 91-109

Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι είναι δύσκολο να καταγραφούν όλες οι ειδικές μορφές τουρισμού. Εδώ, παρουσιάζονται συνοπτικά οι πιο βασικές μορφές ειδικού τουρισμού που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σε πεδινές και σε ορεινές περιοχές. Συγκεκριμένα:

- Ø Γενικός Τουρισμός:
- Ø Κοινωνικός τουρισμός
- Ø Μορφωτικός Τουρισμός
- Ø Αγροτουρισμός
- Ø Τουρισμός στην ύπαιθρο
- Ø Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- Ø Αθλητικός τουρισμός
- Ø Τουρισμός υγείας και ιαματικός τουρισμός
- Ø Οικολογικός τουρισμός
- Ø Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Ø Τουρισμός κινήτρων:

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών και χαρακτηρίζονται επίσης από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου ειδικού κινήτρου στη ζήτηση , το οποίο συνδέεται με συγκεκριμένα θέματα όπως :φυσιολατρία , ταξίδια, περιπέτειες, αθλητισμός περιήγηση , περιβάλλον, γνωριμία με την τοπική παράδοση και γαστρονομία. Αυτό που ξεχωρίζει τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι ο τρόπος οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού, στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση, με μικρή ή ελάχιστη χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού. Επιπροσθέτως και στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού καταγράφεται η ανάπτυξη μίας ειδικής υποδομής που εξυπηρετεί τους συγκεκριμένους τουρίστες. Τέλος,

κοινός παρανομαστής, τόσο στη ζήτηση όσο και στην προσφορά των εναλλακτικών μορφών τουρισμού είναι ο σεβασμός της τοπικής και περιβαλλοντικής δομής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο χειμερινός τουρισμός όπως φαίνεται και από την ετυμολογία της λέξης είναι ο τουρισμός ο οποίος αναπτύσσεται κατά τους χειμερινούς μήνες του χρόνου. Ο χειμερινός τουρισμός έχει αρχίσει να αναπτύσσεται στην χώρα μας τα τελευταία μόλις χρόνια και αποτελεί μια μορφή τουρισμού που σαν στόχο έχει την επέκταση της τουριστικής περιόδου και κατά τους χειμερινούς μήνες.

Στην Ελλάδα έχουν ενισχυθεί οι υποδομές σε μεγάλο βαθμό προκειμένου να προσελκύσουν όλο και περισσότερους τουρίστες προς το βουνό τον χειμώνα. Ειδικότερα υπάρχουν πολλά χιονοδρομικά κέντρα τα οποία φιλοξενούν άτομα που θέλουν να κάνουν σκι, επίσης υπάρχουν πολλά παραδοσιακά χωριουδάκια τα οποία προσφέρουν καταλύματα για όσους θέλουν να απολαύσουν την περιοχή.

Οι παραδοσιακοί ξενώνες, που έχουν δημιουργηθεί σε όλη τη χώρα, χαρακτηρίζονται ως οι βάσεις για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού καθώς δίνουν μια διαφορετική αίσθηση τόσο στις ολιγοήμερες αποδράσεις από τις πόλεις όσο και στην άνθιση των ίδιων των ορεινών περιοχών. Ο στόχος των ξενώνων αυτών είναι η συγκράτηση του εσωτερικού τουρισμού και η επέκταση της τουριστικής περιόδου πέρα από τους καλοκαιρινούς μήνες. Ο χειμερινός τουρισμός έχει πολλούς οπαδούς οι οποίοι επιλέγουν να περάσουν λίγες ήρεμες ημέρες κοντά στη φύση, σε ένα περιβάλλον που θυμίζει την ήσυχη ζωή των χωριών. Με την ύπαρξη των κατάλληλων υποδομών, οι παραδοσιακοί ξενώνες βοηθούν στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο υπαίθριος τουρισμός, ο αγροτουρισμός και ο οικοτουρισμός. Ταυτόχρονα, δημιουργούνται και νέες θέσεις απασχόλησης που στις περισσότερες περιοχές δεν υπήρχαν κατά τους χειμερινούς μήνες. Συνεπώς δίνεται η δυνατότητα συγκράτησης του πληθυσμού στις ορεινές περιοχές κάτι που βοηθά στην οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των Ζαγοροχωρίων, τα οποία

ήταν εγκαταλελειμμένα πριν από την τουριστική τους ανάπτυξη και πλέον θεωρούνται ιδανικός χειμερινός προορισμός.

Η σπουδαιότητα του χειμερινού τουρισμού είναι πολύ μεγάλη και για τον λόγο αυτό η πολιτεία μέσω του Αναπτυξιακού Νόμου στοχεύει στην ενίσχυση πολλών παραδοσιακών κτιρίων και μετατροπής τους σε ξενοδοχεία⁵.

---

⁵ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Έλληνικά Γράμματα

2.2 ΟΜΑΔΕΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ

1. Ο χειμερινός τουρισμός απευθύνεται σ' όλες τις ηλικιακές ομάδες κυρίως όμως στους νέους , στους οποίους είναι αρεστά τα ακραία αθλήματα , που ενέχουν μεγαλύτερο βαθμό επικινδυνότητας και ανεβάζουν την αδρεναλίνη στα ύψη . Τουρίστες αυτής της κατηγορίας αφιερώνουν συνήθως τα Σαββατοκύριακα τους , αλλά και μέρος των κυριών διακοπών τους , όπως γιορτές και αργίες , παραδείγματος χάριν τα Χριστούγεννα . Οι τουρίστες αυτοί προέρχονται από τάξεις μεσαίας ή και μεγάλης οικονομικής επιφάνειας , δεδομένου ότι τα χειμερινά σπορ απαιτούν σημαντικά έξοδα για την διεξαγωγή τους. Τέτοιες δραστηριότητες είναι για παράδειγμα η χιονοδρομία και όλες οι παραλλαγές αθλημάτων αυτής , που σχετίζονται με το χιόνι , καθώς επίσης και δραστηριότητες που συνδέονται με την φύση και το υγρό στοιχείο , όπως η αναρρίχηση και το ράφτινγκ , αλλά και πολλές άλλες .

2. Πέρα όμως από τους νέους , ο χειμερινός τουρισμός είναι ιδιαίτερα αρεστός και στα άτομα της τρίτης ηλικίας . Η Τρίτη ηλικία ορίζεται συνήθως ευρύτερα , ώστε να περιβάλλει τις ηλικίες από 55 ετών και άνω . Παρουσιάζει δε ιδιαίτερο ενδιαφέρον από τουριστικής πλευράς , διότι αποτελείται από ηλικίες , οι οποίες σε πολύ υψηλό ποσοστό έχουν τα οικονομικά μέσα , αλλά και άπλετο ελεύθερο χρόνο για να ταξιδεύουν οποιαδήποτε εποχή του έτους , σε αντίθεση με τους μετέχοντες στην αγορά εργασίας , είτε εργαζόμενοι είναι αυτοί , είτε σπουδαστές κτλ. . Ιδιαίτερη σημασία αποτελεί επίσης το γεγονός ότι εξαρτώνται από σταθερό εισόδημα (σύνταξη , εισοδήματα από περιουσία) και ως εκ τούτου η τουριστική τους συμπεριφορά παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεπηρέαστη από τις οικονομικές διακυμάνσεις . Άλλωστε τα άτομα αυτά πραγματοποιούν πολλά από τα νεανικά τους όνειρα , τα ταξίδια , που δεν κατάφεραν ως νέοι να κάνουν . Ιδιαίτερα μάλιστα οι αλλοδαποί τουρίστες αυτής της ομάδας προτιμούν να ταξιδεύουν στον ελλαδικό χώρο το χειμώνα , γιατί επιθυμούν πιο ευνοϊκές καιρικές συνθήκες , που να προσιδιάζουν όχι απλά στον χειμερινό τουρισμό , αλλά και να κλείνουν στον τουρισμό παραχείμασης .

2.3 ΜΟΡΦΕΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

2.3.1 ΙΑΜΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί μορφή κοινωνικού τουρισμού που έχει ως σκοπό τη χρησιμοποίηση των ιαματικών πηγών κυρίως για θεραπευτικούς σκοπούς. Η πορεία του μέχρι τώρα στη χώρα μας δείχνει ότι απευθύνεται κυρίως σε άτομα τρίτης ηλικίας και συνταξιούχους-συνήθως ασθενείς- οι οποίοι πηγαίνουν στις ιαματικές πηγές κατόπιν ιατρικής πλέον προτροπής, με σκοπό κυρίως να υποβοηθηθεί η φαρμακευτική αγωγή του γιατρού. Σε κάποιες περιπτώσεις, ο λόγος επίσκεψης μπορεί να είναι η πρόληψη και όχι απαραίτητα η θεραπεία⁶.

Τα τελευταία χρόνια έχουμε και την εξέλιξη του ιαματικού τουρισμού προς τον τουρισμό υγείας. Στις αρχές της εφαρμογής του, ο τουρισμός υγείας απευθυνόταν κυρίως σε άτομα που είχαν ανάγκη να κάνουν χρήση των υδάτων των ιαματικών πηγών, προκειμένου να ευεργετηθούν από τις ιαματικές τους ιδιότητες και να θεραπεύσουν διάφορες παθήσεις.

Αρχικός σκοπός, συνεπώς, του ταξιδιού ήταν η θεραπεία και για το λόγο αυτό οι ηλικίες στις οποίες απευθυνόταν αυτή η μορφή τουρισμού ήταν η μέση και η τρίτη ηλικία. Με την πάροδο του χρόνου όπως διαπιστώνουμε, μεταβάλλονται οι αντιλήψεις περί υγείας και διατυπώνονται νέοι ορισμοί όσον αφορά τον τουρισμό υγείας, ο οποίος εξελίσσεται στον σύγχρονο τύπο τουρισμού με μεγαλύτερη εξειδίκευση και επέκταση δραστηριοτήτων και με τη χρήση νέων τεχνολογιών που προστέθηκαν στα παραδοσιακά ιαματικά λουτρά.

Οι περισσότερες Ιαματικές πηγές της Ελλάδος οφείλονται είτε σε τεκτονικά ρήγματα, τα οποία προκάλεσαν οι μεγάλες καταβυθίσεις της Αιγίδος, είτε στην έντονη ηφαιστειακή ενέργεια η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Στις πηγές που οφείλονται σε τεκτονικά ρήγματα, τα νερά κατεβαίνουν σε μεγάλο βάθος όπου επικρατούν υψηλές

---

⁶ Σπαθή Σ, Κ, 2000, «Ο ιαματικός τουρισμός και η ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα.», ΚΕΠΕ

θερμοκρασίες προσλαμβάνουν διάφορα στοιχεία μαζί με τη θερμοκρασία του περιβάλλοντος.

Η θερμοκρασία αυτή μαζί με τα υπάρχοντα αέρια δημιουργεί τάση ανόδου του ύδατος δια μέσου των τεκτονικών ρηγμάτων που έχουν σχηματισθεί. Μια άλλη κατηγορία είναι οι πηγές των οποίων τα νερά εμφανίζονται σε υψηλότερες περιοχές (ορεινές, ημιορεινές) και χωρίς να κατεβαίνουν σε πολύ μεγάλα βάθη, η άνοδος τους γίνεται δια μέσου των ρωγμών που φέρουν τα στρώματα της υπόγειας υδροφορίας⁷.

Το Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών ερεύνησε τις ιαματικές πηγές της Ελλάδος και αναφέρει ότι υπάρχουν 822 Πηγές Θερμομεταλλικών Νερών στην Ελλάδα εκ των οποίων οι 752 μπορούν να αξιοποιηθούν περισσότερο. Την σημερινή εποχή μόνο το 42% αυτών χρησιμοποιείται σε μεγάλο ή μικρό βαθμό και από αυτές επίσημα ανακηρυγμένες είναι οι 77.

Η Γεωγραφική κατανομή των ιαματικών πηγών έχει ως εξής.

1. Στερεά Ελλάδα 156
2. Θεσσαλία 57
3. Ήπειρος 56
4. Μακεδονία 115
5. Θράκη 25
6. Πελοπόννησος 114
7. Νησιά 229⁸

Ο ιαματικός τουρισμός μπορεί να αναπτυχθεί όλες τις εποχές του χρόνου στην Ελλάδα. Ωστόσο στην περίπτωση των χειμερινών περιόδων ο ιαματικός τουρισμός έχει μεγάλη ζήτηση αφού πολλοί είναι αυτοί που αναζητούν την ξεκούραση και την χαλάρωση σε ορεινά τουριστικά θέρετρα τα οποία διαθέτουν ιαματικά κέντρα. Συνεπώς ο ιαματικός τουρισμός αποτελεί μια υποκατηγορία του χειμερινού τουρισμού.

---

⁷ www.iama.gr προσπελάστηκε 10/2007

⁸ www.igme.gr προσπελάστηκε 10/2007

2.3.2 ΟΡΕΙΝΟΣ ΚΑΙ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο ορεινός τουρισμός περιλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, οι οποίες εκδηλώνονται αποκλειστικά και μόνο σε ορεινές περιοχές των χωρών υποδοχής που αναπτύσσουν αυτή τη μορφή τουρισμού και δεν έχει χρονικούς περιορισμούς για την εκδήλωσή του.

Και όταν αναφερόμαστε σε ορεινές περιοχές, εννοούμε όλες τις περιοχές που⁹:

i. Είναι λοφώδης. Περιοχές, δηλαδή που καλύπτονται από λόφους ύψους 300-500 μέτρων, βατούς και προσπελάσιμους καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

ii. Είναι μέσες ορεινές ή ημιορεινές. Περιοχές δηλαδή που καλύπτονται από βουνά ύψους μέχρι 1500 μέτρα, με στρογγυλές κορυφές και όχι με απότομες πλαγιές. Περιοχές που είναι βατές και προσπελάσιμες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, εκτός από το χειμώνα, οπότε μπορεί να καλύπτονται από χιόνια.

iii. Είναι ορεινές. Περιοχές, που καλύπτονται δηλαδή από βουνά με υψόμετρο πάνω από 1500 μέτρα και έχουν συνήθως σκληρή ανάγλυφη μορφή, με αιχμηρές κορυφές, απότομες πλαγιές, χαράδρες, οι οποίες είναι βατές και προσπελάσιμες μόνο κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού.

Η χώρα μας στο μεγαλύτερο μέρος της, είναι καλυμμένη από βουνά. Αντίθετα με τα παράλια, που το κλίμα είναι τυπικά μεσογειακό, στα βουνά οι βροχοπτώσεις είναι πιο ομοιόμορφα κατανεμημένες μέσα στη χρονιά. Επίσης, δεν είναι σπάνιες οι καλοκαιρινές καταιγίδες, ενώ στα υψηλότερα σημεία των βουνών διατηρείται το χιόνι για μεγάλο χρονικό διάστημα του έτους.

Οι κλιματολογικές συνθήκες σε συνδυασμό με τον πολιτισμό που αναπτύχθηκε στους ορεινούς όγκους της χώρας μας, ευνοεί την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού. Πρόκειται για ένα πολιτισμό κατά κύριο λόγο ποιμενικό και γεωργικό, που δραστηριοποιήθηκε και στην ανάπτυξη διαφόρων επαγγελματιών, που τα έργα τους τα θαυμάζουμε και σήμερα,

---

⁹ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

έργα όπως η ζωγραφική, η ξυλογλυπτική και η κατασκευή μονοπατιών και θολωτών γεφυριών.

Επίσης, προϋπόθεση για την ανάπτυξη του ορεινού τουρισμού είναι η καλή και ασφαλής προσπέλαση των περιοχών, καθώς και η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων, που να καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες των επισκεπτών και των εργαζομένων σε αυτά, τα οποία θα δένουν με το φυσικό περιβάλλον και θα διαθέτουν όσο το δυνατόν περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μαγαζιά, κλπ.

Οι σημαντικότερες δραστηριότητες του ορεινού τουρισμού είναι η ορειβασία, οι περιηγήσεις με ειδικά οχήματα εκτός χαραγμένων δρόμων, οι πεζοπορίες, οι αναρριχήσεις, το ορειβατικό ποδήλατο, οι ορεινές κατασκηνώσεις, το πέταγμα με δελταπλάνο ή παραπέντε.

Στη συνέχεια ορειβασία ονομάζεται το οργανωμένο άθλημα ανάβασης στις ορεινές περιοχές, το οποίο μπορεί να έχει τη μορφή του δύσκολου ανηφορικού περπατήματος, μέχρι και τη μορφή του σκαρφαλώματος, της επικίνδυνης δηλαδή αναρρίχησης στα βουνά και στις απότομες κορυφές τους, με τα χέρια και τα πόδια και με τη χρησιμοποίηση ή μη ειδικού εξοπλισμού.

Ορειβατικός τουρισμός λοιπόν, είναι η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες αναπτύσσουν ορειβατικές δραστηριότητες ή παρακολουθούν ορειβατικές δραστηριότητες¹⁰.

---

¹⁰ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

2.3.3 ΠΑΡΑΛΙΜΝΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Σε χώρες όπου υπάρχουν λίμνες και κυρίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει θάλασσα και η πρόσβαση σε αυτές είναι δύσκολη, αναπτύσσεται ο παραλίμνιος τουρισμός, ο οποίος είναι μια μορφή παράκτιου τουρισμού.

Πολλά είναι τα αθλήματα που μπορούν να πραγματοποιηθούν στις λίμνες¹¹.

α Η Κωπηλασία

Κωπηλασία είναι η πράξη και η τέχνη του χειρισμού των κουπιών μιας βάρκας για την κίνηση της πάνω στο νερό. Είναι άριστο μέσο άσκησης και ψυχαγωγίας των τουριστών. Σαν ναυτικό άθλημα καθιερώθηκε το δέκατο έκτο αιώνα στην Αγγλία και σήμερα μερικές παραλλαγές της είναι και ολυμπιακά αθλήματα. Ένας τουρίστας παράκτιου τουρισμού μπορεί εύκολα να μάθει και να κάνει κωπηλασία. Είναι εύκολο άθλημα, απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες και δεν είναι επικίνδυνο όταν ακολουθούνται οι βασικοί κανόνες του και γίνεται κάτω από την επίβλεψη ενός γυμναστή / animator.

α Το κανό

Το κανό είναι μικρές, στενόμακρες, μονοθέσιες ή διθέσιες κωπηλάτες βάρκες που είναι κατασκευασμένες από πολυμερή υλικά ή από ξύλο ή από άλλα ανθεκτικά και ελαφρά υλικά. Τα κουπιά τους είναι δίπλατα ή μονόπλατα (κωπηλατούν από τα δύο ή από το ένα άκρο τους) και ο χειριστής τους κάθεται πάνω στο κανό ή είναι γονατιστός. Είναι εύκολα στο χειρισμό, κατάλληλα για κωπηλατική άσκηση και σχετικά φθηνά και στην απόκτηση και στην ενοικίαση τους.

---

¹¹ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

α Η ερασιτεχνική αλιεία

Πολλοί τουρίστες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους θέλουν να ψαρεύουν. Το ψάρεμα για αυτούς είναι ψυχαγωγία και μερικοί είναι τόσο μανιώδεις, ερασιτέχνες ψαράδες, που δεν μπορούν να φανταστούν καλές διακοπές χωρίς ψάρεμα. Το ερασιτεχνικό ψάρεμα γίνεται από τη στεριά ή από ένα πλεούμενο (συνήθως βάρκα). Τα παράκτια Ξενοδοχεία δεν έχουν συνήθως θέσεις κατάλληλες για ψάρεμα και οι τουρίστες ψαράδες πρέπει να τις αναζητήσουν στις γύρω περιοχές ή να χρησιμοποιήσουν βάρκες. Υπάρχουν 10 περίπου είδη ψαρέματος και το κάθε είδος απαιτεί ειδικά εργαλεία και ειδική τεχνική. Οι ερασιτέχνες ψαράδες ασχολούνται συνήθως με ένα ή δύο είδη ψαρέματος¹².

2.3.4 ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Αρκετές φορές τουριστικός προορισμός πολλών τουριστών είναι τα ποτάμια. Τότε αναπτύσσεται ο λεγόμενος παραποτάμιος και ο ποτάμιος τουρισμός που παίρνει διάφορες μορφές, όπως¹³:

- α Όταν οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα, για να πάρουν μέρος ή να παρακολουθήσουν τα αθλήματα κατάβασης ποταμών με σκάφη kayaks και Rafts τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του τουρισμού αθλημάτων Υπαίθρου.
- α Όταν οι τουρίστες κατασκηνώνουν στις όχθες ενός ποταμού ή διαμένουν σε παραποτάμια καταλύματα για να παρακολουθήσουν την υπάρχουσα τοπική πανίδα ή χλωρίδα ή για να θαυμάσουν το φυσικό περιβάλλον ή πιθανές καταπτώσεις νερού (καταρράκτες) ή άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ποταμών και του περιβάλλοντος τοπίου, τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του φυσιογνωστικού τουρισμού.

¹² Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

¹³ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

- α Όταν τα νερά των ποταμών χρησιμοποιούνται για κολύμπι και στις όχθες τους παρατηρούνται αθλητικές δραστηριότητες παρόμοιες με τις παράκτιες αθλητικές δραστηριότητες, τότε ο παραποτάμιος τουρισμός παίρνει τη μορφή του παράκτιου τουρισμού.
- α Στα πλωτά ποτάμια αναπτύσσεται και μια άλλη τουριστική δραστηριότητα αυτή των τουριστικών ποτάμιων διαδρομών. Οι διαδρομές αυτές ποικίλλουν σε μέγεθος από μια σύντομη ποτάμια διαδρομή υπό τύπο εκδρομής ή περιήγησης μέχρι μια πολύ μεγάλη διαδρομή που διαρκεί πολλές ημέρες και αποτελεί ολοκληρωμένο τουριστικό ταξίδι. Στην πρώτη περίπτωση υπάγονται οι γνωστές ποτάμιες διαδρομές στα ποτάμια που διασχίζουν πολλές Ευρωπαϊκές και άλλες πρωτεύουσες και στη δεύτερη υπάγονται οι διαδρομές των μεγάλων ποταμών όπως π.χ. η διαδρομή του Δούναβη από την Κεντρική Ευρώπη μέχρι τις ακτές του Εύξεινου Πόντου. Στις περιπτώσεις αυτές φυσικά γίνεται λόγος για ποτάμιο και όχι παραποτάμιο τουρισμό¹⁴.

---

¹⁴ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

2.3.5 ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΠΑΡΑΧΕΙΜΑΣΗΣ

Ο άνθρωπος ζει σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης. Σε άλλα μέρη ζει ευκολότερα και σε άλλα δυσκολότερα. Κατά κοινή παραδοχή ζει καλύτερα σε ένα φιλικότερο προς τον άνθρωπο περιβάλλον, παρά σε ένα περιβάλλον που έχει να αντιμετωπίζει συνεχώς αντίξοες συνθήκες. Ένα τέτοιο περιβάλλον έχουν κατά τεκμήριο όλες οι χώρες με εύκρατο κλίμα. Οι άνθρωποι «αποδημούν» κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού σε δροσερότερες περιοχές (παραθερίζουν) και κατά τη διάρκεια του χειμώνα σε θερμότερες περιοχές (παραχειμάζουν). Τα ταξίδια αυτά της «αποδημίας» θεωρούνται τουριστικά, αφού οι άνθρωποι δεν μένουν μόνιμα στις περιοχές αυτές. Έτσι, οι μορφές τουρισμού που αναπτύσσονται είναι αντίστοιχα ο παραθεριστικός και ο τουρισμός παραχείμασης. Μάλιστα, ο τουρισμός παραχείμασης είναι εντονότερος από τον παραθεριστικό.

Η τουριστική πελατεία του τουρισμού παραχείμασης είναι μικρή συγκρινόμενη με τη συνολική τουριστική πελατεία, αλλά τα τελευταία χρόνια αυξάνεται συνεχώς. Οι άνθρωποι, οι οποίοι επιλέγουν τον τουρισμό παραχείμασης είναι κυρίως συνταξιούχοι και άτομα της τρίτης ηλικίας, τα οποία είναι πιο ευαίσθητα στις συνθήκες του χειμώνα, αλλά και ελεύθεροι επαγγελματίες και εισοδηματίες, όλοι ανώτερου οικονομικού επιπέδου, χωρίς οικογενειακές και επαγγελματικές υποχρεώσεις, ώστε οι συνθήκες να τους επιτρέπουν να αποδημούν.

Σήμερα ο τουρισμός παραχείμασης είναι πολύ διαδεδομένος στη Βόρεια Ευρώπη και στις Η.Π.Α. Οι Βορειοαμερικάνοι επιλέγουν την Καλιφόρνια, τη Φλόριδα, τις Βερμούδες, τις Μπαχάμες και τη Χαβάη για να παραχειμάσουν, ενώ οι Ευρωπαίοι επιλέγουν τις παραμεσόγειες χώρες, ανάμεσά τους και η Ελλάδα.

Όσον αφορά τη χώρα μας, ο τουρισμός παραχείμασης παρατηρείται στις νότιες περιοχές και στα νησιά της, που διαθέτουν ήπιο και θερμό κλίμα. Σ' αυτές τις περιοχές εμφανίζονται όλο και περισσότεροι παραχειμάζοντες Σκανδιναβοί, Άγγλοι, Σκοτσέζοι και Γερμανοί, οι οποίοι δεν παραχειμάζουν απλά, αλλά αγοράζουν αγροτόσπιτα ή εγκαταλελειμμένους πύργους στη Μάνη, σπίτια ή μετόχια στην Κρήτη, τα οποία αξιοποιούν και τα χρησιμοποιούν για εξοχική κατοικία τους.

Η παραχείμαση δεν γίνεται πάντα και κατά ανάγκη σε τουριστικούς προορισμούς στους οποίους επικρατεί το θέρος. Γίνεται και σε δροσερότερους τόπους, στους οποίους

είναι δυνατό να επικρατεί χειμώνας, αλλά να είναι ηπιότερος και θερμότερος από ότι στις χώρες των τουριστών.

Ο τουρισμός παραχείμασης μπορεί να αποτελέσει μια από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που μπορούν να αμβλύνουν την εποχικότητα και στη χώρα μας. Τα μέτρα που μπορούν να ληφθούν είναι βασικά επιδοτούμενα προγράμματα σε όλα τα στοιχεία του τουριστικού πακέτου, ιδιαίτερα στις περιοχές που ευνοούν οι καιρικές συνθήκες και η υποδομή και ανωδομή μπορεί να ανταποκριθεί στην κάλυψη των τουριστών, που θα επιλέγουν αυτή τη μορφή τουρισμού¹⁵.

2.3.6 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός χειμερινών αθλημάτων ή σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού, που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας των τουριστών, στην προσπάθειά τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό προϊόν τους, αξιοποιώντας έτσι την τουριστική περίοδο και προσελκύοντας διάφορες κατηγορίες τουριστών. Η τουριστική αυτή μορφή καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια, σε ορεινές περιοχές, σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως είναι οι χαμηλές θερμοκρασίες που πλησιάζουν τους 0^ο Κελσίου ή και κάτω από αυτούς, πολύ χιόνι, κλπ.

Τα άτομα που επιλέγουν να κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και άλλες συναφείς δραστηριότητες και ουσιαστικά είναι τα άτομα που κάνουν χιονοδρομικό τουρισμό¹⁶. Στον τουρισμό των χειμερινών αθλημάτων υπάγονται και όλων των ειδών αγώνες(τοπικοί, περιφερειακοί, εθνικοί ή διεθνής) που γίνονται με βάση αυτά τα αθλήματα. Ανάμεσά τους και οι κορυφαίοι του είδους, οι χειμερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες, οι οποίοι καθιερώθηκαν το 1921 και έγιναν για πρώτη φορά το 1924. Από τότε και μέχρι το 1992 γίνονταν κάθε χρόνο που γίνονταν και

---

¹⁵ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

¹⁶ Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., 1998, «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks

οι θερινοί Ολυμπιακοί Αγώνες, ενώ από το 1994 άρχισαν να γίνονται στο μέσο της τετραετίας που χωρίζει δύο διαδοχικούς θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες.

Τα χειμερινά αθλήματα διακρίνονται στα αθλήματα χιονοδρομιών και στα αντίστοιχα των παγοδρομιών.

I. Αθλήματα χιονοδρομιών.

- α Το Αλπικό σκι με τέσσερα αγωνίσματα (σκι κατάβασης, slalom, γιγαντιαίο slalom και υπεργιγαντιαίο slalom) και το σύνθετο σκι, που είναι συνδυασμός του σκι κατάβασης και του slalom.
- α Το Σκανδιναβικό σκι ή σκι μεγάλων αποστάσεων, που γίνεται σε αποστάσεις 5-50 χιλιομέτρων και έχει τα αγωνίσματα 15, 30, 50 χιλιομέτρων για τους άνδρες και 5, 10, 30 χλμ. για τις γυναίκες. Περιλαμβάνει και τις σκυταλοδρομίες των 4X10 χλμ. για τους άνδρες και 4X5 χλμ. για τις γυναίκες.
- α Το σκι με άλματα που γίνονται από εξέδρες των 70, 90, 120 μέτρων σε τρία αντίστοιχα αγωνίσματα.
- α Το σκι ελεύθερου στιλ με τρεις παραλλαγές (acroski, moguls, aerial).
- α Το διάθλο, που είναι συνδυασμός του σκι μεγάλων αποστάσεων και σκοποβολής.
- α Το extreme σκι, που είναι το επικίνδυνο σκι (κατάβαση σε απότομες πλαγιές και κάτω από επικίνδυνες συνθήκες).
- α Το snowboarding, που είναι σκι με μονό πέδιλο.
- α Το σκι σε συνδυασμό με αλεξίπτωτο.
- α Το telemark σκι, που έχει πάρει το όνομά του από μια περιοχή της Νορβηγίας και το οποίο απαιτεί μια ιδιαίτερη τεχνική.

II. Αθλήματα παγοδρομιών.

- α Το χόκεϊ επί πάγου.
- α Το πατινάζ επιδείξεων.
- α Το καλλιτεχνικό πατινάζ.
- α Οι αγώνες ταχύτητας επί πάγου (400, 500, 1000 μέτρα).

Η ανάπτυξη όλων των παραπάνω αθλημάτων και επομένως του τουρισμού χειμερινών σπορ, προϋποθέτει μεταξύ άλλων την ύπαρξη σωστής και σύγχρονης υποδομής και ανωδομής και πιο συγκεκριμένα προϋποθέτει άρτια οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, πίστες πάγου για παγοδρομίες και πατινάζ, πίστες για έλκηθρα, αγωνιστικές πίστες σκι, πίστες σκι για παιδιά, αρχάριους, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών, συγκοινωνιακή σύνδεση με τα μεγάλα αστικά κέντρα, καθώς και χώρους άφιξης-αναχώρησης των τουριστών¹⁷.

---

¹⁷ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Έλλην

2.3.7 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο χιονοδρομικός τουρισμός είναι εκείνη η εναλλακτική μορφή τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας, η κύρια δραστηριότητα των τουριστών είναι οι χιονοδρομίες. Συχνά, αλλά όχι σωστά, ο χιονοδρομικός τουρισμός αναφέρεται σαν χειμερινός ή ορεινός τουρισμός. Είναι πράγματι και χειμερινός και ορεινός, όμως αυτά είναι κάποια από τα χαρακτηριστικά του και όχι αυτή καθ' αυτή η κατηγορία. Γιατί υπάρχουν και άλλες μορφές τουρισμού που είναι χειμερινές ή ορεινές, όπως ο τουρισμός παραχείμασης ή ο ορειβατικός τουρισμός.

Τη δεκαετία του 90's εμφανίστηκαν και τα πρώτα χιονοδρομικά κέντρα, οι χώροι δηλαδή που διέθεταν την κατάλληλη χιονοδρομική και τουριστική υποδομή για να δεχτούν τους χιονοδρόμους και τους παγοδρόμους, οι οποίοι αποτελούν την τουριστική πελατεία του χιονοδρομικού τουρισμού. Πολύ γρήγορα τα χιονοδρομικά κέντρα εξελίχθηκαν σε κοσμοπολίτικα κέντρα, γιατί οι χιονοδρομίες έγιναν το αγαπημένο σπορ των ανώτερων κοινωνικών στρωμάτων. Τις τελευταίες δεκαετίες άρχισαν να επιδίδονται στις χιονοδρομίες και οι λιγότερο πλούσιοι, τα χιονοδρομικά κέντρα πολλαπλασιάστηκαν και ο χιονοδρομικός τουρισμός, όπως και ο τουρισμός των χιονοδρομικών αθλημάτων έλαβαν σε μερικές περιπτώσεις (περιοχή Άλπεων στην Ευρώπη) τη μορφή του μαζικού τουρισμού. Σήμερα, οι χιονοδρομίες και τα χιονοπαγοδρομικά αθλήματα είναι πολύ δημοφιλή και έχουν εδραιωθεί τόσο, ώστε στο σύνολό τους αποτελούν τα αθλήματα της δεύτερης μετά τους Θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες, αθλητικής εκδήλωσης αυτής των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων¹⁸.

Το μέγεθος του χιονοδρομικού τουρισμού διαφέρει από χώρα σε χώρα. Σε χώρες της Βόρειας Ευρώπης και Βόρειας Αμερικής, στις οποίες μεγάλες περιοχές είναι χιονοσκεπείς κατά τη μεγαλύτερη διάρκεια του χρόνου, υπάρχει μακροαίωνα παράδοση χιονοδρομιών και οι κάτοικοί τους είναι εξοικειωμένοι με το αντίστοιχο άθλημα. Οι κάτοικοι των αστικών κέντρων αυτών των περιοχών κάνουν συχνά μικρές ή μεγάλες εκδρομές για να βρεθούν στα χιονοδρομικά κέντρα. Συνήθως αφιερώνουν τα

---

18 Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

σαββατοκύριακά τους, αλλά και πολλοί από αυτούς αφιερώνουν μέρος από τις κύριες ή τις δευτερεύουσες διακοπές τους για να κάνουν χιονοδρομίες. Στις Χώρες της Εύκρατης ζώνης η περίοδος του χιονοδρομικού τουρισμού περιορίζεται συνήθως στους τρεις χειμερινούς μήνες (Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος) και ο αριθμός των χιονοδρόμων είναι πολύ χαμηλός. Στη χώρα μας για παράδειγμα υπάρχουν 60.000 χιονοδρόμοι περίπου, αν και οι επισκέπτες των χιονοδρομικών κέντρων είναι περισσότεροι.

Όσον αφορά τους τουρίστες του χιονοδρομικού τουρισμού είναι άνθρωποι νεαρής ή μέσης ηλικίας, κυρίως εύποροι, ξοδεύουν τρεις φορές περισσότερα από όσα ξοδεύει ένας μέσος τουρίστας του μαζικού τουρισμού, και όσους από αυτούς κάνουν χιονοδρομίες ξοδεύουν πολύ περισσότερα. Έχει υπολογιστεί ότι από τους επισκέπτες ενός χιονοδρομικού κέντρου, μόνο το 1/3 επιδίδεται στις χιονοδρομίες, ενώ τα 2/3 ή αγοράζουν τα υπόλοιπα προϊόντα εκτός των χιονοδρομικών ή απλώς το επισκέπτονται.

Στη χώρα μας λειτουργούν 21 οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, που κατά τη διάρκεια της χιονοδρομικής περιόδου συγκεντρώνουν ικανοποιητικό αριθμό επισκεπτών. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα κέντρα αυτά συνίστανται στα πλαίσια της υποδοχής που σχετίζεται είτε με την προσπελασιμότητα είτε με το μηχανολογικό εξοπλισμό καθώς και με το διαθέσιμο εκπαιδευμένο ανθρώπινο δυναμικό. Παρόλα αυτά κατόρθωσαν να περιορίσουν ένα μεγάλο αριθμό Ελλήνων που ταξίδευε στο εξωτερικό προς αναζήτηση χιονοδρομικών κέντρων.

2.3.8 ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Για να γίνουν χιονοδρομίες είναι απαραίτητη η ύπαρξη terrain ή πιστών χιονοδρομίας, που είναι συνήθως υψίπεδα και ελαφριάς κλίσης πλαγιές, σκεπασμένες με στρώμα χιονιού αρκετού πάχους. Οι καιρικές συνθήκες πρέπει να είναι κατάλληλες για τη διατήρηση του χιονιού και κατά κανόνα τέτοιες καιρικές συνθήκες επικρατούν κατά τη διάρκεια του χειμώνα. Επίσης, οι πίστες χιονοδρομίας πρέπει να είναι προσπελάσιμες.

Στις περιοχές που υπάρχουν οι παραπάνω βασικές και απαραίτητες προϋποθέσεις, ιδρύονται τα χιονοδρομικά κέντρα, τα οποία είναι κέντρα υποστήριξης των χιονοδρομιών και των χιονοδρομικών αθλημάτων, καθώς και κέντρα εξυπηρέτησης των τουριστών και των αθλητών.

Τα χιονοδρομικά κέντρα ποικίλλουν σε μέγεθος. Από τα πιο μικρά, που διαθέτουν τον ελάχιστο απαιτούμενο εξοπλισμό μέχρι και τα μεγάλα χιονοδρομικά τουριστικά θέρετρα, που εξυπηρετούν χιλιάδες χιονοδρόμους και επισκέπτες και έχουν την κατάλληλη υποδομή για τη διεξαγωγή κάθε χιονοδρομικού αθλήματος. Ανάλογα με το μέγεθος του χιονοδρομικού κέντρου είναι και το μέγεθος της γενικής και ειδικής υποδομής του κέντρου¹⁹.

Με εύκολες ή δύσκολες πίστες, με πατημένο ή απάτητο χιόνι, τα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας δεν υστερούν σε τίποτα από εκείνα του εξωτερικού. Με διαρκώς αναπτυσσόμενη υποδομή, τα τελευταία χρόνια προσφέρουν στους επισκέπτες όλες τις προϋποθέσεις για αξέχαστες χειμερινές διακοπές, καλύπτοντας τις ανάγκες αρχαρίων, αλλά και επαγγελματιών. Στη χώρα μας λειτουργούν 21 χιονοδρομικά κέντρα, τα οποία καλύπτουν όλες τις απαιτήσεις των φίλων των χιονοδρομικών αθλημάτων. Τα χιονοδρομικά αυτά κέντρα παρουσιάζονται στην συνέχεια.

---

¹⁹ Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

1.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΓΡΑΦΩΝ

Εικόνα 1 Χιονοδρομικό κέντρο Αγραφών

Το χιονοδρομικό κέντρο Αγραφών βρίσκεται στις ανατολικές πλαγιές του όρους Βουτσικάκι, ύψους 2152μ., της οροσειράς της Νότιας Πίνδου, του νομού Καρδίτσας, σε υψόμετρο 1530μ. Απέχει 5 χλμ. από το χωριό Νεράιδα, που βρίσκεται δίπλα στη λίμνη Πλαστήρα. Από την πόλη της Καρδίτσας απέχει μόλις 28 χλμ. Το χιονοδρομικό κέντρο είναι υπό ανάπτυξη και προσφέρει μεγάλες δυνατότητες. Διαθέτει μία πίστα αρχαρίων μήκους 300 μ. με συρόμενο αναβατήρα. Επίσης, υπάρχει ορειβατικό καταφύγιο του Ορειβατικού Χιονοδρομικού Ομίλου Καρδίτσας, που μπορεί να φιλοξενήσει έως 25 άτομα²⁰.

2.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΑΣΙΛΙΤΣΑΣ

Εικόνα 2 Χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας

Το χιονοδρομικό κέντρο Βασιλίτσας βρίσκεται στο ομώνυμο βουνό, ύψους 2249μ., της βόρειας Πίνδου στο νομό Γρεβενών σε υψόμετρο 1720μ. Συγκεκριμένα στη θέση

---

²⁰ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

²¹Διάσελο ανάμεσα στον ορεινό όγκο της Γομάρας και της Βασιλίτσας. Απέχει από την πόλη των Γρεβενών 45 χλμ. ενώ από τη Θεσσαλονίκη 245 χλμ. Ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1975 με την ίδρυση του Χιονοδρομικού Συλλόγου Γρεβενών και η μέχρι σήμερα εξέλιξή του υπήρξε ραγδαία. Θεωρείται από τα μεγαλύτερα χιονοδρομικά κέντρα της Ελλάδας. Διαθέτει συνολικά 18 πίστες διαφόρων βαθμών και δυσκολιών, που αρχίζουν από ύψος 1650μ. και φτάνουν στα 2115μ. Ο προσανατολισμός τους είναι βόρειος – βορειοδυτικός και είναι κατάλληλος για αρχάριους και μέτριους σκιέρ.

Το χιονοδρομικό κέντρο είναι χωρισμένο στο πάνω και στο κάτω:

- Το πάνω έχει τρεις καινούργιους (από το 2000) αναβατήρες καθώς επίσης και δύο σαλέ, το Δίστρατο που είναι το κεντρικό σαλέ και είναι πρόσφατα ανακαινισμένο και το ορειβατικό καταφύγιο με μία καντίνα. Το σαλέ Δίστρατο είναι ξύλινης κατασκευής με κορμούς δέντρων, ενώ στο ισόγειό του λειτουργεί καφετέρια και στον πρώτο όροφο εστιατόριο. Υπάρχει δυνατότητα διανυκτέρευσης εκεί.

- Το κάτω χιονοδρομικό πρωτολειτούργησε το 1994 και έχει τις πιο μεγάλες πίστες. Τις καθημερινές λειτουργεί μόνο ο ένας αναβατήρας, ενώ διαθέτει συνολικά επτά αναβατήρες (1 τριθέσιο εναέριο, 1 διθέσιο εναέριο, 3 συρόμενους και 2 baby lifts):

- i. Μέγας Αλέξανδρος: Διθέσιος αναβατήρας, μήκους 1000μ., με δυνατότητα μεταφοράς 1400 ατόμων ανά ώρα. Οι πίστες που κατεβαίνουν παράλληλα με αυτόν τον αναβατήρα χαρακτηρίζονται μαύρες, καθώς είναι από τις πιο δύσκολες. Εδώ μπορούν να πραγματοποιηθούν και αγώνες για την Παγκόσμια Ομοσπονδία του Σκι.

- ii. Χρήστος Μιγδάνης: Στον αναβατήρα αυτό ξεκινά και η ομώνυμη πίστα μήκους 900 μέτρων. Ο χαρακτηρισμός της είναι ανάμικτα μπλε και κόκκινος, αφού παρουσιάζονται κατά το κατέβασμα κάποιες δυσκολίες.

- iii. Τυμφαία: Εξυπηρετείται από τον αναβατήρα Χρήστος Μιγδάνης και το κατέβασμά της γίνεται σε παράλληλη πορεία με αυτόν. Έχει μήκος 900 μ., και στο κατέβασμα θα συναντήσετε διάφορες δυσκολίες που κάνουν την πίστα στα πρώτα 300 μέτρα να χαρακτηρίζεται ως μαύρη, ενώ τα υπόλοιπα 600 κόκκινη.

---

²¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

iv. Φίλιππος – Δρόμος: Τριθέσιος αναβατήρας, μήκους 970 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 1800 ατόμων την ώρα. Η πίστα που ξεκινά από τον αναβατήρα αυτόν χαρακτηρίζεται κόκκινη, έχει μήκος 1860 μέτρα και είναι ιδανική για μέτριους σκιέρ. Μαζί με την πίστα Λίμνες με την οποία τέμνεται δημιουργούν την μεγαλύτερη πίστα στην Ελλάδα με μήκος 3860 μέτρα.

v. Λίμνες: Πίστα μήκους 2000 μέτρων με επίπεδο δυσκολίας κόκκινο και μπλε. Ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα Αλέξανδρος και καταλήγει στην κορυφή του αναβατήρα Φίλιππος.

vi. Ελίμεια 1&2, με αναβατήρα Ski-lift: Οι πίστες κατεβαίνουν αριστερά και δεξιά του ομώνυμου αναβατήρα και είναι χαρακτηρισμένες ως κόκκινες, αφού είναι δύσκολες. Ακόμη μπορούν να χρησιμοποιηθούν και για νυχτερινό σκι καθώς φωτίζονται.

vii. Δίστρατο: Κόκκινη πίστα με μήκος 1600 μέτρα. Ξεκινά από το υψηλότερο σημείο του χιονοδρομικού και μετά από 500 μέτρα συναντάει την Ελίμεια 1.

viii. Συνδετική: Από το όνομά της φαίνεται πως η πίστα αυτή δημιουργήθηκε για να ενώσει τα δύο χιονοδρομικά κέντρα. Ξεκινά από την αφετηρία του αναβατήρα Ελίμεια και καταλήγει στον αναβατήρα Μ. Αλέξανδρος. Έχει μήκος 700 μέτρα και χαρακτηρίζεται ως κόκκινη.

ix. Δάσος: Και αυτή αποτελεί συνδετική πίστα η οποία συνδέει τη βάση του τριθέσιου αναβατήρα Φίλιππος με την Ελίμεια. Έχει μήκος 2000 μέτρα και χαρακτηρίζεται και αυτή με κόκκινο και μπλε, αφού είναι ανάμεικτης δυσκολίας.

x. Half – pipe: Πίστα ιδανική για τους λάτρεις του Snowboard.

xi. Baby Lift 1: Πίστα αρχαρίων μήκους 300 μέτρων και χαρακτηρισμό πράσινη.

xii. Baby Lift 2: Βρίσκεται ανάμεσα από το σαλέ και την αφετηρία του συρόμενου αναβατήρα Χρήστος Μιγδάνης. Είναι πίστα αρχαρίων μόλις 250 μέτρων.

Η Βασιλίτσα ξεχωρίζει για τις δυνατότητες που προσφέρει σε διαδρομές εκτός πίστας. Ακόμη, οι snowboarder βρίσκουν τις συνθήκες του χιονοδρομικού κέντρου ξεχωριστές. Διαθέτει σαλέ για διαμονή, εστιατόριο, καφέ – μπαρ, σχολές για σκι και

καταστήματα εξοπλισμού. Τέλος, Παρασκευή και Σάββατο η κεντρική πίστα φωτίζεται για νυκτερινό σκι²².

3.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΑΤΟΧΩΡΙΟΥ

Εικόνα 3 Χιονοδρομικό κέντρο Ελατοχωρίου

Το χιονοδρομικό κέντρο Ελατοχωρίου βρίσκεται στα Πιέρια Όρη στη βορειανατολική τους πλευρά. Πρόκειται για το νεότερο χιονοδρομικό κέντρο, αφού λειτούργησε επίσημα τη σεζόν 2001-2002. Απέχει από την Κατερίνη 36 χλμ., από τη Θεσσαλονίκη 105 χλμ. και από τη Λάρισα 120 χλμ.

Η βάση του βρίσκεται σε υψόμετρο 1400 μέτρων στη θέση «Παπά Χωράφι» και καταλήγει σε υψόμετρο 1750 μέτρων στη θέση «Λιθαρίστα».

Διαθέτει τέσσερις αναβατήρες, ένα εναέριο και τρεις συρόμενους, οι οποίοι εξυπηρετούν έξι πίστες:

- Πίστα Ερατώ: Πράσινη πίστα μήκους 1500 μέτρων, η οποία απλώνεται γύρω από το χιονοδρομικό κέντρο. Βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του εναερίου αναβατήρα.

- Πίστα Καλλιόπη: Μπλε πίστα με μήκος 800 μέτρα και βρίσκεται δεξιά του καινούργιου συρόμενου αναβατήρα.

- Πίστα Κλειώ: Κόκκινη πίστα που βρίσκεται στη δεξιά πλευρά του διθέσιου αναβατήρα. Έχει μήκος 1500 μέτρα και σε πολλά σημεία η κλίση της είναι 42%.

- Πίστα Πολύμνια: Πράσινη πίστα με μήκος 2200 μέτρα, η οποία συναντά την Ερατώ και στο σύνολό τους κάνουν μία πίστα 4700 μέτρων, που θεωρείται η μεγαλύτερη πίστα για αρχάριους στην Ελλάδα.

²² Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

- Πίστα Αρχάριων 1: Πολύ εύκολη πίστα μήκους 200 μέτρων, δίπλα από το σαλέ στο baby lift.
- Πίστα Αρχάριων 2: Πράσινη πίστα αποκλειστική για σχολές σκι μήκους 200 μέτρων.

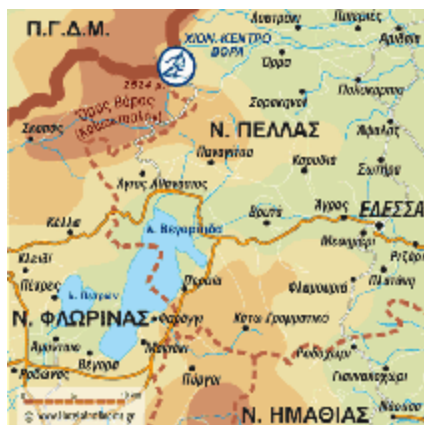
Εικόνα 4 Χάρτης χιονοδρομικής πίστας

Στο χιονοδρομικό κέντρο υπάρχει χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων, εξοπλισμένο ιατρείο με γιατρό, εκχιονιστικό μηχάνημα, κτίριο υποδοχής των επισκεπτών διήμερευσης «ΣΑΛΕ», σχολές σκι και καταστήματα ενοικίασης και πώλησης χιονοδρομικού εξοπλισμού²³.

---

²³ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

4.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΪΜΑΚΤΣΑΛΑΝ

Εικόνα 5 Χάρτης χιονοδρομικού κέντρου Καϊμακτσαλάν

Βρίσκεται στο όρος Καϊμακτσαλάν (Βόρας) του νομού Πέλλας, σε υψόμετρο 2524 μέτρων. Το όνομά του σημαίνει λευκή κορυφή. Η προσέγγισή του γίνεται μέσω της Έδεσσας και του χωριού Παναγίτσα. Απέχει 45 χλμ. από την πόλη της Έδεσσας, 135 χλμ. από τη Θεσσαλονίκη και 570 χλμ. από την Αθήνα. Είναι το υψηλότερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας, με την πιο παρατεταμένη διάρκεια λειτουργίας μέσα στο χρόνο και διαθέτει την καλύτερη ποιότητα χιονιού, λόγω της μεγάλης απόστασης από τη θάλασσα.

Το χιονοδρομικό κέντρο Καϊμακτσαλάν έχει 14 πίστες και 7 αναβατήρες, με κάθε βαθμό δυσκολίας, εκ των οποίων δύο είναι αγωνιστικές.:

- α Σαραντόβρυση. Διθέσιος εναέριος αναβατήρας μήκους 1600 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 250 μέτρων. Οι πίστες που εξυπηρετεί αυτός ο αναβατήρας είναι οι πίστες 2, 3 και 4, καθώς και την R2 αγωνιστική.
- α Η πίστα 2 έχει μήκος 2200 μέτρα. Είναι η μεγαλύτερη και πιο διασκεδαστική πίστα και έχει βαθμό δυσκολίας μπλε.
- α Η πίστα 3 είναι μήκους 2000 μέτρων και έχει βαθμό δυσκολίας κόκκινο. Στο κατέβασμά της συναντάμε την πίστα 4.
- α Η πίστα 4 έχει μήκος 1800 μέτρα και χαρακτηρίζεται επίσης κόκκινη. Αποτελεί ιδανική πίστα για προχωρημένους χιονοδρόμους.

- α Η R2 είναι αγωνιστική και χρησιμοποιείται για αγώνες και προπονήσεις συλλόγων.
- α Κρέμαση : Διθέσιος συρόμενος αναβατήρας, μήκους 900 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 280 μέτρων. Εξυπηρετεί τις πίστες 1, 5, 6, R3 και την πίστα για snow tubing.
- α Η πίστα 5 έχει μήκος 1200 μέτρα με κόκκινο βαθμό δυσκολίας. Είναι μία όμορφη διαδρομή για γνώστες του σκι.
- α Η πίστα 6 είναι μήκους 1000 μέτρων και με κόκκινο βαθμό δυσκολίας και αυτή.
- α Η πίστα 1 έχει μήκος 1200 μέτρα και χαρακτηρίζεται σαν μπλε. Στο τέλος της πίστας συναντάμε την κορυφή του αναβατήρα «Σαραντόβρυση», την αρχή των πιστών 2, 3 και τον χιονοδιάδρομο που μας επιστρέφει στην βάση του αναβατήρα «Κρέμαση».
- α Η αγωνιστική πίστα R3 είναι προς την πίστα 6 και κινείται μεταξύ της πίστας 5 και 6.
- α Τα Snow Tubing είναι κατέβασμα διαδρόμων με tubes σε ειδικά διαμορφωμένες πίστες. Είναι πολύ διασκεδαστικό και ιδανικό για μικρούς και μεγάλους. Στην πίστα αυτή βρίσκεται και ο μοναδικός αναβατήρας στην Ελλάδα με σύστημα αυτόματης απελευθέρωσης για την καλύτερη χρήση από τους επιβάτες.
- α Μετερίζι. Συρόμενος αναβατήρας μονοθέσιος και μήκους 500 μέτρων. Εξυπηρετεί τις πίστες 7 και 8, την αγωνιστική R1 και την πίστα snow board ή fun park.
- α Η πίστα 7 είναι μήκους 1000 μέτρων και χαρακτηρίζεται με μπλε, δηλαδή εύκολη.
- α Η πίστα 8 είναι μήκους 700 μέτρων και με βαθμό δυσκολίας κόκκινο.
- α Η πίστα R1 είναι αγωνιστική. Κινείται από την αριστερή πλευρά και χρησιμοποιείται για αγώνες και προπονήσεις συλλόγων.
- α Τέλος, η πίστα Snow board ή fun park είναι ειδικά διαμορφωμένη για τους λάτρεις του snowboard. Υπάρχουν άτομα που παρακολουθούν όσους τη χρησιμοποιούν. Διαθέτει εμπόδια με μπάρες, δοκούς και τούμπες ειδικά διαμορφωμένες για άλματα. Έχει έκταση 4000 μέτρα και βρίσκεται πάνω από το σαλέ, ανάμεσα στις πίστες 7 και 8. Είναι σχεδιασμένη τόσο για την εκτέλεση διασκεδαστικών παιχνιδιών, όσο και για την διεξαγωγή αγώνων.

Στο χιονοδρομικό κέντρο του Καϊμακτσαλάν διατίθεται ηλεκτρονικό χρονόμετρο για αγώνες, που λειτουργεί καθημερινά. Επίσης, υπάρχουν πίστες για Lang Lauf, ski doo και curling, snowmobile race- track και snow games, καθώς και δυνατότητα νυχτερινού σκι. Ακόμη, υπάρχει σαλέ σε υψόμετρο 2050 μ., που μπορεί να φιλοξενήσει ως 80 άτομα, εστιατόριο, καφέ – μπαρ, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού, σχολή σκι και καταστήματα με παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής²⁴.

---

²⁴ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

5.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ (ΧΕΛΜΟΣ)

Εικόνα 6 Χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων

Το χιονοδρομικό κέντρο Καλαβρύτων (Χελμός) βρίσκεται στο βουνό Αρόνια (Χελμός), ύψους 2355μ., του νομού Αχαΐας, στην τοποθεσία Βαθιά Λάκκα και σε υψόμετρο 1650μ. – 2340μ. Απέχει από τα Καλάβρυτα 15 χλμ., από την Πάτρα 103 χλμ. και από την Αθήνα 203 χλμ. Πρωτολειτούργησε στα 1988 και διαχειρίζεται από τη Δημοτική Αρχή του Δήμου Καλαβρύτων. Είναι από τα μεγαλύτερα και αρτιότερα χιονοδρομικά κέντρα της χώρας μας.

Διαθέτει δώδεκα πίστες συνολικού μήκους 20 χλμ., οι οποίες καλύπτουν κάθε βαθμό δυσκολίας:

- ο Αχιλλέας: Με εναέριο τριθέσιο αναβατήρα, με μήκος 800 μέτρα και απευθύνεται σε μέτριους σκιέρ. Αξίζει να αναφερθεί ότι η πίστα αυτή έχει φωτισμό και κάθε Σάββατο βράδυ διεξάγεται νυχτερινό σκι.
- ο Άρτεμις 1: Έχει εναέριο διθέσιο αναβατήρα μήκους 1900 μέτρων και ανάμεικτο βαθμό δυσκολίας (900 μέτρα κόκκινος και τα υπόλοιπα πράσινο και μπλε).
- ο Άρτεμις 2: Με βαθμό δυσκολίας μαύρο (πολύ δύσκολη) και με μήκος 800 μέτρα. Είναι η αγαπημένη πίστα των καλών σκιέρ, γιατί είναι πάντα καλοστρωμένη και με πολύ καλή ποιότητα χιονιού.
- ο Άρτεμις 3: Πίστα μήκους 1500 μέτρων με βαθμό δυσκολίας μπλε και κόκκινο.
- ο Στύγα 1: Πίστα με εναέριο διθέσιο αναβατήρα, μήκους 1400 μέτρων, με βαθμό δυσκολίας στα πρώτα 900 μέτρα δύσκολη, ενώ στα υπόλοιπα 500 ο βαθμός γίνεται πράσινος γιατί περνά μέσα από το πλατό της Βαθιάς Λάκκας.

- Στύγα 2: Κόκκινη, πολύ καλή πίστα με μήκος 2300 μέτρα. Στην πίστα βρίσκεται το Τηλεσκόπιο Αρίσταρχος το οποίο όταν θα λειτουργήσει θα αποτελέσει το μεγαλύτερο τηλεσκόπιο στα Βαλκάνια και ένα από τα πιο ισχυρά στον κόσμο.
- Δάφνη 1, (ski lift): Μήκους 2000 μέτρων με ανάμεικτο βαθμό δυσκολίας μπλε και κόκκινο.
- Δάφνη 2: Πίστα μήκους 1250 μέτρων περίπου και βρίσκεται στη συνέχεια της πίστας Δάφνη 1. Χαρακτηριστικό της είναι ότι πάντα καλοστρωμένη και είναι ιδανική για τους μέτριους σκιέρ.
- Θέτις 1: Βρίσκεται στα αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα και έχει μήκος 800 μέτρα. Έχει καλή ποιότητα χιονιού και αποτελεί μία από τις καλύτερες πίστες.
- Θέτις 2: Διακρίνεται από μπλε βαθμό δυσκολίας και είναι στην αντίθετη κατεύθυνση από τη Θέτιδα 1. Συγκεντρώνει πάντα πολύ κόσμο.
- Ηρακλής 1: Έχει μήκος 160 μέτρα (baby lift) και βρίσκεται στη Βαθιά Λάκκα. Είναι πίστα αρχάριων, με βαθμό δυσκολίας πράσινο. Εδώ βρίσκεται και το Snowboard Fun Park.
- Ερμής 1: Πίστα αρχάριων μήκους 150 μέτρων (baby lift), με βαθμό δυσκολίας πράσινο. Βρίσκεται στη θέση Ξερόκαμπος, δίπλα στο parking.
- Πήγασος: Snow tubes – πάρκο.

Το χιονοδρομικό κέντρο Χελμού διαθέτει ακόμα διαδρομές εκτός πίστας, cross country ski και ορειβατικού σκι. Επίσης, υπάρχουν chalet με εστιατόρια, δύο υπαίθρια μπαρ, καταστήματα ενοικίασης και πώλησης εξοπλισμού καθώς και σχολές εκμάθησης σκι. Τέλος, υπάρχει μεγάλος χώρος στάθμευσης αυτοκινήτων²⁵.

---

²⁵ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

6.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΑΙΝΑΛΟΥ

Εικόνα 7 Χάρτης Μαινάλου

Το χιονοδρομικό κέντρο Μαινάλου βρίσκεται στο όρος Μαίναλο, ύψους 1981μ., του νομού Αρκαδίας και συγκεκριμένα στο οροπέδιο της Οστρακίνας, ύψους 1550 μέτρων. Απέχει από την Τρίπολη 28 χλμ. και από την Αθήνα 210 χλμ. Μέσω του αυτοκινητόδρομου Κορίνθου – Τριπόλεως, η απόσταση από την Αθήνα μέχρι το χιονοδρομικό κέντρο μπορεί να καλυφθεί σε 2:30 ώρες. Μετά τα διόδια, στο ύψος του χωριού Νεστάνη, αφήνουμε τον αυτοκινητόδρομο για Τρίπολη και στρίβουμε δεξιά στην ένδειξη Βυτίνα. Ο επόμενος στόχος είναι ο κόμβος στο χωριό Καρδάρας, όπου μπαίνουμε αριστερά για το χιονοδρομικό κέντρο. Συνδέεται ακόμα και με ασφαλτο με την Βυτίνα.

Διαθέτει οχτώ πίστες και τέσσερις αναβατήρες:

- α Αγνώ: Είναι η πίστα της σχολής με μήκος 100 μέτρα και βρίσκεται δίπλα στο σαλέ.
- α Αλέξια: Θεωρείται από τις πιο εύκολες πίστες., αφού σε όλο το μήκος της είναι μπλε και έχει μήκος 800 μέτρα.
- α Ανύτη: Πράσινη πίστα με μήκος 400 μέτρα. Βρίσκεται στην αριστερή πλευρά του αναβατήρα Αρκτούρος.

- α Ερατώ: Με μήκος 1800 μέτρα, θεωρείται η μεγαλύτερη πίστα του χιονοδρομικού. Η διαδρομή της ξεκινά από την κορυφή της βορινής, περνά από το snow bar και καταλήγει στο πλατό του χιονοδρομικού. Η δυσκολία της είναι χαμηλή και συμβολίζεται με μπλε χρώμα.
- α Καλλιστώ: Κόκκινη πίστα που ξεκινά και αυτή από το συρόμενο αναβατήρα Αετό και με αριστερή κατεύθυνση. Έχει μήκος 900 μέτρα και καταλήγει με τραβέρσα στην αφετηρία του ίδιου αναβατήρα.
- α Παν: Θεωρείται η πιο δύσκολη πίστα του κέντρου με μήκος 600 μέτρα. Στο μεγαλύτερο μέρος είναι μαύρη και προς το τέλος γίνεται κόκκινη.
- α Πίτυς: Είναι η πίστα για αρχάριους με μήκος 200 μέτρων. Ο αναβατήρας της πίστας αυτής (Κριός) χρησιμοποιείται και ως συνδετικός για το σαλέ με τους συρόμενους Αρκτούρο και Αετό.
- α Πολύβιος: Νέα κόκκινη – μπλε πίστα που ξεκινά από τον αναβατήρα Αετό και έχει αριστερή κατεύθυνση. Είναι μήκους 700 μέτρων και καταλήγει στο Snowboard park.
- α Snowboard park: Βρίσκεται ανάμεσα στους αναβατήρες Χελώνα και Κριό και είναι πολύ καλά στημένο.

Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει σαλέ, πλήρως ανακαινισμένο, όπου μπορεί να διανυκτερεύσει κανείς και το οποίο διαθέτει εστιατόριο και κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού. Υπάρχει επίσης το Snow hawk Chalet που αποτελεί στέκι κυρίως των σκιέρ. Ωστόσο μπορούν να ανέβουν σε αυτό και όσοι δεν ασχολούνται με το σκι και να κατέβουν μέχρι το parking στη συνέχεια κάνοντας χρήση του οχήματος Snow bus ή χρήση έλκηθρου μέσα από μια ειδικά διαμορφωμένη πίστα. Εκεί θα βρείτε φαγητό, καφέ, σνακ, ενώ μπορείτε να διαλέξετε κρασιά από μικροπαραγωγούς²⁶.

---

²⁶ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

7.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

Εικόνα 8 Χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού

Το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού βρίσκεται στο ομώνυμο βουνό, ύψους 2457μ., στα όρια τριών νομών: Φθιώτιδας, Βοιωτίας και Φωκίδας, σε υψόμετρο 1600 – 2300μ. Είναι το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της χώρας, αλλά και αυτό που συγκεντρώνει τον περισσότερο κόσμο. Η κατασκευή του ξεκίνησε το 1975 και ολοκληρώθηκε το 1976, όπου άρχισαν να λειτουργούν οι εγκαταστάσεις στα Φτερόλακκα. Το 1981 ολοκληρώθηκε και η κατασκευή των εγκαταστάσεων στα Κελλάρια, ενώ το 1987-1988 μπήκε σε λειτουργία ο Ερμής, το συνδετικό λίφτ μεταξύ Φτερόλακκα – Κελλάρια.

A. ΚΕΛΛΑΡΙΑ

Το χιονοδρομικό κέντρο στα Κελλάρια προσεγγίζεται ευκολότερα από την Αράχωβα, από την οποία απέχει 15 χλμ. Διαθέτει πίστες όλων των βαθμών και δυσκολιών καθώς και την τηλεκαμπίνα Αφροδίτη που συνδέει το πρώτο chalet με το δεύτερο.

- α Πίστα Αφροδίτη: Είναι η πίστα που ενώνει το parking με το chalet, μήκους 1100 μέτρων και βαθμό δυσκολίας μπλε, αλλά με ιδιαίτερη προσοχή καθώς υπάρχουν κάποια σημεία που τείνουν μεγάλης προσοχής από τους σκιέρ.
- α Πίστα Αφροδίτη 1: Πίστα με μήκος 900 μέτρα, που ακολουθεί πορεία κάτω από την τηλεκαμπίνα και με βαθμό δυσκολίας κόκκινο και μπλε.

- α Πίστα Βάκχος 1: Με τριθέσιο αναβατήρα και δυνατότητα μεταφοράς 500 ατόμων ανά ώρα, η πίστα που έχει μήκος 1300 μέτρα, χαρακτηρίζεται ως μαύρη στα πρώτα 500 μέτρα και στα υπόλοιπα μέτρα συνεχίζεται με μπλε βαθμό δυσκολίας.
- α Πίστα Βάκχος 2: Βρίσκεται αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα, με μήκος 1400 μέτρα και με βαθμό δυσκολίας μπλε στο μεγαλύτερο μέρος αυτής.
- α Πίστα Τηλέμαχος: Με συρόμενο αναβατήρα, μήκους 585 μέτρων και με δυνατότητα μεταφοράς 300 ατόμων ανά ώρα. Το μήκος της πίστας είναι 1000 μέτρα.
- α Πίστα Αίολος 1: Με διθέσιο αναβατήρα, μήκους 800 μέτρα και δυνατότητα μεταφοράς 500 άτομα την ώρα. Το μήκος της πίστας είναι 800 μέτρα. Στην αρχή της πίστας υπάρχει ένα κομμάτι εντελώς κόκκινο και στην συνέχεια προχωράει σε εύκολο μπλε. Ωστόσο δεν συνιστάται σε αρχάριους, καθώς φαίνεται εύκολη εξ' όψεως, αλλά στην ουσία δεν είναι καθόλου.
- α Πίστα Αίολος 2: Και αυτή κινείται δεξιά του αναβατήρα Αίολος, αλλά χαρακτηρίζεται ως μπλε, αφού ξεπερνάει εκείνο το κομμάτι που χαρακτηρίζει κόκκινη την πίστα Αίολος 1.
- α Πίστα Ηρακλής 1: Με εναέριο τετραθέσιο αναβατήρα, μήκους 1200 μέτρων και με δυνατότητα μεταφοράς 2400 ατόμων ανά ώρα. Η πίστα θέλει ιδιαίτερη προσοχή τουλάχιστον μέχρι το μεσημέρι, αφού εκείνο το σημείο δεν το βλέπει ο ήλιος και υπάρχει μεγάλη πιθανότητα πάγου. Χαρακτηρίζεται κόκκινη τουλάχιστον μέχρι τα πρώτα 700 μέτρα, ενώ συνεχίζεται με μπλε χρώμα για το υπόλοιπο μήκος της.
- α Πίστα Ηρακλής 2: Έχει μήκος 1600 μέτρα και κινείται από την αριστερή πλευρά των αναβατήρων. Στην πορεία της συναντά την πορεία των πιστών Περικλής και Αίολος.
- α Ερμής: Με εναέριο αναβατήρα, που οδηγεί στη Φτερόλακκα. Σε κάποιο σημείο ο αναβατήρας αυτός φτάνει τόσο κοντά στο έδαφος που δίνει τη δυνατότητα σε όποιον θέλει να κατέβει. Από εκεί αρχίζει η κόκκινο – μπλε ομώνυμη πίστα.

- α Οδυσσέας: Με συρόμενο «πιάτο» αναβατήρα, μήκους 800 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 500 ατόμων ανά ώρα. Είναι μία καταπληκτική κόκκινη πίστα και είναι από τις δυσκολότερες του χιονοδρομικού κέντρου, αλλά και από τις πιο αγαπημένες των επισκεπτών.
- α Τηλέμαχος: Μπλε πίστα αριστερά του ομώνυμου συρόμενου αναβατήρα μήκους 1000 μέτρων.
- α Περικλής 1: Με συρόμενο αναβατήρα μήκους 565 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 300 ατόμων ανά ώρα. Η πίστα χαρακτηρίζεται με μπλε χρώμα και έχει μήκος 600 μέτρα.
- α Περικλής 2: Είναι η ίδια πίστα με την Περικλής 1, μόνο που κινείται αριστερά του αναβατήρα. Και αυτή έχει μήκος 600 μέτρα και χαρακτηρίζεται από μπλε επίπεδο δυσκολίας.
- α Στο χιονοδρομικό κέντρα Κελλάρια υπάρχει σαλέ που λειτουργεί μόνο ως εστιατόριο, μπαρ, κατάστημα ενοικίασης και αγοράς εξοπλισμού και σχολές εκμάθησης σκι για αρχάριους και προχωρημένους. Ακόμη υπάρχουν δυνατότητες για εκτός πίστας διαδρομές²⁷.

B. ΦΤΕΡΟΛΑΚΚΑ

Το χιονοδρομικό κέντρο στη Φτερόλακκα προσεγγίζεται από την Αράχωβα, αλλά και από την Αμφίκλεια, όπου απέχει μόλις 15 χλμ.

Εδώ το κέντρο διαθέτει έξι αναβατήρες.

- α Ήρα ή Νο7: Με εναέριο αναβατήρα μήκους 850 μέτρων, που μεταφέρει από το parking στο σαλέ. Η πίστα έχει μήκος 900 μέτρα και κόκκινο βαθμό δυσκολίας.
- α Νο7α :Ξεκινά από το πάνω μέρος του αναβατήρα Ήρα και καταλήγει στο parking του χιονοδρομικού κέντρου. Έχει μήκος 1800 μέτρα και είναι ιδανική για αρχάριους σκιέρ.

²⁷ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

- α Ηνίοχος ή Νο6: Έχει εναέριο αναβατήρα μήκους 925 μέτρων και δυνατότητα μεταφοράς 500 ατόμων ανά ώρα. Είναι από τις πιο γνωστές και αγαπημένες πίστες των έμπειρων σκιέρ, με χαρακτηρισμό κόκκινη – μπλε και με μήκος 1100 μέτρα.
- α Πυθία ή Νο14: Πίστα με συρόμενο αναβατήρα μήκους 520 μέτρων. Στην αρχή της παρουσιάζει μία έντονη δυσκολία, αλλά αυτό δεν αποτελεί εμπόδιο στο να είναι προσιτή στους σκιέρ που έχουν περάσει το επίπεδο του αρχάριου.
- α Δίας 1: Πίστα με συρόμενο αναβατήρα μήκους 325 μέτρων, ο οποίος επαναλειτούργησε τον χειμώνα του 2003.
- α Δίας 2: Η πίστα αυτή βρίσκεται αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα και καταλήγει στην πίστα Νο6 και Νο7. Αυτές οι δύο πίστες μαζί κάνουν μία καταπληκτική πίστα 2300 μέτρων.
- α Πάν ή Νο10: Θεωρείται από τις πιο εύκολες πράσινες πίστες ολόκληρου του χιονοδρομικού, με μήκος 350 μέτρων. Ο αναβατήρας είναι συρόμενος, μήκους 320 μέτρων.
- α Περιφερειακή: Πίστα μήκους 3500 μέτρων που ενώνει τα δύο χιονοδρομικά κέντρα μεταξύ τους. Ξεκινά από ψηλά στην θέση Κελλάρια και καταλήγει μέσα από μία διαδρομή στη θέση Φτερόλακκα.
- α Σαχάρα: Η δυσκολότερη και για πολλούς η καλύτερη πίστα του χιονοδρομικού κέντρου. Ενώνει τα Κελλάρια με τη Φτερόλακκα, ενώ ξεκινά από τη θέση Αρνόβρυση. Τα πρώτα 900 μέτρα αυτής της πίστας είναι με μαύρο χρώμα, ενώ τα υπόλοιπα είναι κόκκινα. Από το 2003 που λειτούργησε και πάλι ο αναβατήρας Δίας είναι πιο προσβάσιμη.

Επίσης υπάρχει chalet με εστιατόριο – μπαρ και καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού²⁸.

---

²⁸ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

Γ. ΓΕΡΟΝΤΟΒΡΑΧΟΣ

Στην τοποθεσία αυτή του Παρνασσού λειτουργεί χιονοδρομικό κέντρο του Αθηναϊκού Ομίλου Φίλων του Σκι (Athens Ski Club) και διαθέτει 4 πίστες:

A. Πράσινη, μήκους 200 μέτρων

B. Κόκκινη, μήκους 800 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 200 μέτρων, slalom

Γ. Κόκκινη, μήκους 500 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 180 μέτρων slalom

Δ. Μαύρη, μήκους 1800 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 380 μέτρων γιγαντιαίου slalom.

Επίσης διαθέτει 3 αναβατήρες:

I. Μικρός αναβατήρας (Ski lift) μήκους 500 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 200 μέτρων.

II. Μεγάλος αναβατήρας (Ski lift) μήκους 1000 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 380 μέτρων.

III. Παιδικός αναβατήρας (baby lift) μήκους 150 μέτρων.

Ακόμη, έχει σαλέ με εστιατόριο – μπαρ, κατάστημα ενοικίασης εξοπλισμού και σχολές Ski- Snowboard. Λειτουργεί μόνο Σαββατοκύριακα. Τέλος, το χιονοδρομικό κέντρο Παρνασσού διαθέτει πάρκινγκ, ελικοδρόμιο, χώρους υποδοχής, καφετέριες, μπαρ, εστιατόρια, πρώτες βοήθειες, οδική βοήθεια, τμήμα baby sitting, καταστήματα εξοπλισμού, ένδυσης, σχολές σκι και snowboard. Όλοι οι χώροι είναι πλήρως ανακαινισμένοι, ενώ η πρόσβαση είναι εφικτή από την Αράχοβα, όπου λειτουργούν πολλοί ξενώνες, εστιατόρια, μπαρ και club²⁹.

---

²⁹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

8.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΤΟΥΛΙΟΥ

Εικόνα 9 Χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου

Το χιονοδρομικό κέντρο Περτουλίου βρίσκεται στη νότια Πίνδο, ανάμεσα στα βουνά Κόζιακας και Λουπάτα του νομού Τρικάλων, στην τοποθεσία Περτουλιώτικα Λειβάδια, σε υψόμετρο 1200 μέτρα (πάνω από την εθνική οδό Τρικάλων- Άρτας). Απέχει 40 χλμ. από τα Τρίκαλα, 25 χλμ. από την Πύλη, 10 χλμ. από την Ελάτη και 5 χλμ. πριν το χωριό Περτούλι.

Διαθέτει 3 αναβατήρες, 1 διθέσιο εναέριο, 1 συρόμενο και 1 baby lift. Οι πίστες του χιονοδρομικού είναι τρεις και είναι οι εξής:

- Πίστα Βασίλης Τσιτσάνης: Έχει μήκος 1350 μέτρα με μικρή κλίση. Το μεγαλύτερο της μέρος είναι μπλε και στα τελευταία 350 μέτρα γίνεται κόκκινη.
- Πίστα Τσιντζίρος: Έχει μήκος 400 μέτρα και σε όλο το μήκος της είναι πράσινη, ενώ έχει το δικό της συρόμενο αναβατήρα.
- Πίστα Αίθης: Έχει μήκος 80 μέτρα και κατά κύριο λόγο εξυπηρετεί τη σχολή σκι. Θεωρείται από τις εύκολες πίστες και γι' αυτό ο χαρακτηρισμός της είναι πράσινος.

Το χιονοδρομικό κέντρο διαθέτει ακόμα σαλέ με εστιατόριο και καφέ – μπαρ, σχολή σκι, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού, ιατρείο, ασθενοφόρο, παρκινγκ. Τέλος, παρέχονται πλήθος υπαίθριων δραστηριοτήτων, όπως ιππασία, ποδηλασία, πεζοπορία, ορειβασία και άλλα³⁰.

³⁰ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

9.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΗΛΙΟΥ

Το χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου βρίσκεται στο ομώνυμο βουνό ύψους 1610 μέτρων, του νομού Μαγνησίας, στην τοποθεσία Αγριόλευκες και σε υψόμετρο 1500 μέτρων. Απέχει 27 χλμ. από την πόλη του Βόλου.

Το κέντρο διαθέτει 8 πίστες.

- α Πανόραμα (Ski lift): Μήκους 1045 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 300 μέτρων. Το μεγαλύτερο μέρος της πίστας είναι δύσκολο (κόκκινο), ενώ κατά τη διάρκεια της καθόδου υπάρχουν κομμάτια εξαιρετικά δύσκολα (μαύρα) στα οποία πρέπει ο σκιέρ να δίνει ιδιαίτερη προσοχή. Ξεκινά από την κορυφή του βουνού και καταλήγει στη βάση του διθέσιου αναβατήρα.
- α Κένταυρος: Είναι η καινούργια πίστα του χιονοδρομικού και έχει μήκος 600 μέτρα. Χαρακτηρίζεται εύκολη (πράσινη).
- α Φαλκονέρα: Πρόκειται για προέκταση των πιστών Θέτις και Ιάσων και έχει μήκος 635 μέτρα.
- α Θέτις: Πίστα μήκους 400 μέτρων και χαρακτηρισμό κόκκινη.
- α Ιάσων: Έχει μήκος 350 μέτρα και με χαρακτηρισμό κόκκινης. Μαζί με τη «Θέτις» ξεκινούν από την κορυφή του διθέσιου εναέριου αναβατήρα.
- α Αρχαρίων: Πίστα μήκους 300 μέτρων και είναι μόνο για τις σχολές σκι.
- α Πίστα αντοχής (Lang laugh): Μήκους 5000 μέτρων. Είναι η μεγαλύτερη πίστα του χιονοδρομικού και είναι ιδανική για τους λάτρεις του σκι.
- α Πίστα cross country μήκους 1000 μέτρων.

Επίσης διαθέτει 3 εναέριους και 1 συρόμενο αναβατήρα καθώς και πίστα για νυχτερινό σκι που λειτουργεί κάθε Σάββατο βράδυ.

1. Πήλιο I, μονοθέσιος αναβατήρας

2. Πήλιο II, μονοθέσιος

3. Πήλιο III, διαθέσιος αναβατήρας

4. Πανόραμα –Ski lift

Στο χιονοδρομικό κέντρο Πηλίου λειτουργεί το καταφύγιο – chalet Αγριόλευκες, που μπορεί να φιλοξενήσει έως 60 άτομα, εστιατόριο, καφετέρια, σχολές εκμάθησης σκι, καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού και χώρος στάθμευσης 500 αυτοκινήτων³¹.

---

³¹ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

10.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΡΑΜΑΣ (ΦΑΛΑΚΡΟΥ)

Εικόνα 10 Χιονοδρομικό κέντρο Δράμας

Το χιονοδρομικό κέντρο Δράμας βρίσκεται στο όρος Φαλακρό, στα όρια του Δήμου Κάτω Νευροκοπίου και συγκεκριμένα στην τοποθεσία Χορός σε υψόμετρο 1800 μέτρων. Η απόστασή του από την πόλη της Δράμας είναι 42 χλμ. Καλύπτει συνολικά έκταση 600 τετραγωνικών χλμ. Λειτουργεί κάθε Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο, Κυριακή και Αργίες. Η πρόσβαση στο χιονοδρομικό κέντρο εξασφαλίζεται από ένα πολύ καλό ασφαλτωμένο οδικό δίκτυο, το οποίο με μέριμνα της Νομαρχίας Δράμας έχει προσφάτως διαπλατυνθεί και έχουν τοποθετηθεί προστατευτικές μπάρες κατά μήκος της διαδρομής, ενώ ειδικοί χιονοδείκτες μας πληροφορούν για το ύψος του χιονιού.

Το χιονοδρομικό κέντρο ξεκίνησε τη λειτουργία του το 1980 από τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Δράμας. Η οργανωμένη λειτουργία του ξεκίνησε το 2000. Τότε ήταν που τοποθετήθηκε το δεύτερο συρόμενο (πιατάκι), ενώ την επόμενη χρονιά μπήκε διαθέσιμος εναέριος και δύο συρόμενοι αναβατήρες στη θέση «Καρτάλκα» στα 2111 μέτρα. Τα τελευταία χρόνια έχουν προστεθεί αναβατήρες αποσυμπλεκόμενοι και μαζί με αυτούς που υπάρχουν από παλιά καθώς και 3 baby lifts, το χιονοδρομικό κέντρο του Φαλακρού μπορεί να υπερηφανεύεται για την αρτιότερη οργάνωση από πλευράς πιστών και αναβατήρων στα χιονοδρομικά κέντρα. Αποτελεί το μεγαλύτερο χιονοδρομικό κέντρο της Μακεδονίας και το δεύτερο μεγαλύτερο της Ελλάδας μαζί με των Καλαβρύτων. Χάρη στους μεγάλους σε μήκος αναβατήρες (1500 μέτρα), έχει εξασφαλιστεί η μεγαλύτερη χιονοδρομική περίοδος αφού μπορεί να ανεβάσει τους σκιέρ σε υψόμετρο 2110 μέτρα, όπου το χιόνι κρατάει περισσότερο.

Διαθέτει εννέα αναβατήρες, συρόμενους και εναέριους και είκοσι πίστες διαφορετικής δυσκολίας, που είναι οι εξής:

- α Πίστα Ίσιδα: Πίστα μήκους 230 μέτρων με χαρακτηρισμό πράσινη. Είναι για αρχάριους και βρίσκεται μπροστά από τις σχολές.
- α Πίστα Καλλιρρόη: Βρίσκεται δίπλα στην πίστα Ίσιδα, είναι για αρχάριους με χρώμα πράσινο και μήκος 160 μέτρα.
- α Ηδωνός 1: Πίστα κόκκινη με μήκος 1000 μέτρα. Βρίσκεται δίπλα στον ομώνυμο αναβατήρα, που θεωρείται από τους παλιότερους συρόμενους στο χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού.
- α Ηδωνός 2: Πίστα κόκκινη με μήκος και αυτή 1000 μέτρα και βρίσκεται από την αντίθετη πλευρά της πίστας Ηδωνός 1, δίπλα δηλαδή στον ομώνυμο αναβατήρα.
- α Ηδωνός 3: Κατεβαίνει ανοιχτά του αναβατήρα Ηδωνού και είναι μήκους 1300 μέτρων. Στο μεγαλύτερο μέρος της χαρακτηρίζεται κόκκινη, ενώ το υπόλοιπο μπλε και καταλήγει στο parking του χιονοδρομικού.
- α Ηδωνός 4: Έχει μήκος 1400 μέτρα, χαρακτηρίζεται κόκκινη και τελειώνει στο μέσο της πίστας Ηδωνός 1.
- α Μέστα 1: Χαρακτηρίζεται πράσινη, αφού είναι από τις ευκολότερες πίστες του χιονοδρομικού κέντρου, με μήκος μόλις 500 μέτρα. Βρίσκεται στα δεξιά του ομώνυμου αναβατήρα πίσω από τις σχολές.
- α Μέστα 2: Βρίσκεται στα αριστερά του ομώνυμου αναβατήρα και είναι ιδανική για αρχάριους μιας και χαρακτηρίζεται ως πράσινη.
- α Πανοραμική: Χαρακτηρίζεται μπλε. Ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα Μέστα και μετά από 1000 μέτρα καταλήγει στη βάση του διαθέσιου εναέριου αναβατήρα.
- α Χιονότρυπα: Χαρακτηρίζεται με κόκκινο χρώμα, είναι μήκους 900 μέτρων και κατεβαίνει στα δεξιά του συρόμενου αναβατήρα Γέτας.

- α Ανδροκλής: Είναι μία από τις μαύρες πίστες του χιονοδρομικού, εξαιρετικής δυσκολίας και απόλαυσης, με μήκος 2200 μέτρα. Ξεκινά από τη βάση του συρόμενου αναβατήρα Γέτας και καταλήγει στη βάση της διαθέσιμης καρέκλας.
- α Λυκούργος 1: Μπλε πίστα μήκους 600 μέτρων, που κατεβαίνει δεξιά του ομώνυμου αναβατήρα.
- α Λυκούργος 2: Είναι και αυτή μαύρη πίστα με μήκος 1300 μέτρα. Ξεκινά από την αριστερή πλευρά του ομώνυμου αναβατήρα και καταλήγει στη μέση της πίστας Ανδροκλής.
- α Λυκούργος 3: Χαρακτηρισμένη κόκκινη με μήκος 1800 μέτρα, που ξεκινά από τη βάση του ομώνυμου συρόμενου αναβατήρα, περνά κάτω από τη διαθέσιμη καρέκλα και με αριστερή πορεία καταλήγει στην αφετηρία του τετραθέσιου.
- α Λυκούργος 4: Μαύρη πίστα που ξεκινά από την κορυφή του αναβατήρα Λυκούργος και καταλήγει στην πίστα Ανδροκλής. Έχει μήκος 1700 μέτρα.
- α Δρύας: Πίστα χαρακτηρισμένη πράσινη, με μήκος 480 μέτρα, ιδανική για αρχάριους. Χρησιμοποιείται για να συνδέει το συρόμενο αναβατήρα Λυκούργο με τον επίσης συρόμενο Γέτα.
- α Δίσυρος 1: Μαύρη πίστα με μήκος 1200 μέτρα, που ξεκινά από δεξιά και καταλήγει στη βάση του διαθέσιμου αναβατήρα.
- α Δίσυρος 2: Μαύρη πίστα με μήκος 750 μέτρα, που ξεκινά από την κορυφή του διαθέσιμου αναβατήρα και καταλήγει στη βάση του τετραθέσιου.
- α Λούκι: Πίστα μήκους 750 μέτρων, χαρακτηρισμένη μπλε. Και αυτή καταλήγει στη βάση του συρόμενου αναβατήρα Μέστα.
- α Γέτα: Πίστα μήκους 800 μέτρων, εκ των οποίων τα 400 είναι με κόκκινο χαρακτηρισμό και τα υπόλοιπα με μπλε. Η πίστα βρίσκεται στην πιο ψηλή περιοχή του χιονοδρομικού κέντρου, στα 2232 μέτρα.

Στο χιονοδρομικό κέντρο και συγκεκριμένα στο «Οροπέδιο» στα 1720 μέτρα υπάρχει σαλέ, το καταφύγιο του ορειβατικού Δράμας, το οποίο μπορεί να φιλοξενήσει ως 80 άτομα, εστιατόριο, σχολή εκμάθησης σκι, κατάστημα ενοικίασης σκι, snowboard,

έλκηθρα, χιονοσκούτερ. Επίσης, διαθέτει πάρκινγκ συνολικής χωρητικότητας 600 θέσεων, ιατρείο πλήρως εξοπλισμένο με ειδικό ορθοπεδικό ιατρό, δίκτυα κινητής τηλεφωνίας όλων των εταιριών και καρτοτηλέφωνο. Ακόμη στην περιοχή μπορούν να φιλοξενηθούν μέχρι 30 τροχόσπιτα, ενώ παρέχεται και ηλεκτρικό ρεύμα³².

11.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΡΙΑ – ΠΕΝΤΕ ΠΗΓΑΔΙΑ

Εικόνα 11 Χάρτης χιονοδρομικού

Το χιονοδρομικό κέντρο Βερμίου, Τρία – Πέντε Πηγάδια, βρίσκεται στο όρος Βέρμιο του νομού Ημαθίας, στην τοποθεσία Τρία – Πέντε Πηγάδια και σε υψόμετρο 1450 μέτρων. Απέχει από την Νάουσα 17 χλμ. και από τη Θεσσαλονίκη 108 χλμ.

Διαθέτει 10 πίστες, 1 εναέριο διθέσιο αναβατήρα, 4 συρόμενους και 2 baby lifts.:

ο Πίστα Αριστοτέλης 1: Κόκκινη πίστα με μήκος 1800 μέτρα, που στην πορεία γίνεται και μαύρη. Για την πίστα αυτή ο σκιέρ πρέπει να είναι σε πολύ καλή φυσική κατάσταση, αφού είναι μεγάλη σε μήκος και κατά το κατέβασμα υπάρχουν διάφορες δυσκολίες. Στρώνεται με τεχνητό χιόνι.

ο Πίστα Αριστοτέλης 2: Κόκκινη πίστα με μήκος 750 μέτρα. Εξυπηρετείται από το συρόμενο αναβατήρα που βρίσκεται στην κορυφή του βουνού.

³² Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

ο Πίστα Αριστοτέλης 3: Εξυπηρετείται από το συρόμενο αναβατήρα, είναι κομμάτι της πίστας Αριστοτέλης 1, αλλά θεωρείται αυτόνομη και αυτή στρώνεται με τεχνητό χιόνι.

ο Πίστα Λούκι: Βρίσκεται δίπλα από την κορυφή του επάνω συρόμενου αναβατήρα, χαρακτηρίζεται κόκκινη και είναι στη δεξιά πλευρά του Αριστοτέλη

ο Πίστα Παράδεισος: Μπλε πίστα, ιδανική για μέτριους σκιέρ σε ένα πανέμορφο φυσικό περιβάλλον. Καλύπτεται από τεχνητό χιόνι.

ο Πίστα Παράδεισος Πλατό: Πράσινη πίστα, που βρίσκεται μέσα στην πίστα Παράδεισος, αλλά εξυπηρετείται από δικό της αναβατήρα. Επομένως, είναι κατάλληλη για αρχάριους σκιέρ.

ο Πίστα Φίλιππος: Σ το μεγαλύτερο κομμάτι της είναι μαύρη, ενώ στα τελευταία 700 μέτρα, χαρακτηρίζεται μπλε. Θεωρείται από τις καλύτερες μαύρες πίστες στην Ελλάδα.

ο Πίστα Φίλιππος Πλατό: Πίστα χαρακτηρισμένη στην αρχή της σαν κόκκινη, καθώς απαιτείται αρκετή προσοχή, ενώ στη συνέχεια ως μπλε. Είναι το τελείωμα της πίστας Φίλιππος.

ο Πίστα Αρχαρίων: Πίστες που εξυπηρετούνται από τα δύο baby lifts. Βρίσκονται δίπλα στο parking, λειτουργούν με το σύστημα κάλυψης με τεχνητό χιόνι και για αυτό έχουν χιόνι όλη τη σεζόν αν και βρίσκονται σε χαμηλό υψόμετρο.

ο Πίστες ανοχής: Είναι οι μεγάλες πίστες με μήκος 3.5 χλμ. και 10 χλμ., οι οποίες χρησιμοποιούνται για διεθνής αγώνες σκι, είναι εγκεκριμένες από τη διεθνή ομοσπονδία και η Ελληνική Εθνική Ομάδα τις χρησιμοποιεί για την προετοιμασία της.

Το χιονοδρομικό κέντρο είναι ανοιχτό από την 1^η Δεκεμβρίου έως τις αρχές Απριλίου. Είναι το μοναδικό χιονοδρομικό κέντρο στην Ελλάδα, που λειτουργεί η μεγάλη σε έκταση εγκατάσταση τεχνητής χιόνωσης, ώστε να εξυπηρετούνται οι σκιέρ και τις μέρες που το χιόνι δεν είναι αρκετό. Διαθέτει ευρύχωρο parking 800 θέσεων, ενώ διατίθενται και χώροι για τροχόσπιτα με παροχή νερού και ρεύματος, η ενοικίαση των οποίων γίνεται με τη σεζόν και όχι ημερησίως. Επίσης, λειτουργεί το chalet «Τρία – Πέντε Πηγάδια», ξενοδοχειακή μονάδα της δημοτικής επιχείρησης και τουριστικής

ανάπτυξης Βερμίου, Β' κατηγορίας, που διαθέτει 15 δωμάτια, πλήρως εξοπλισμένο γυμναστήριο, σάουνες, αποδυτήρια θερμαινόμενη πισίνα, εστιατόριο, καφετέρια και μπαρ. Ακόμη, διαθέτει χιονοδρομικό ξενώνα πλήρως οργανωμένο με 76 κλίνες και καφετέρια και τέλος, ορειβατικό καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Νάουσας με 35 κρεβάτια και είναι ανοιχτό όλο το χρόνο. Επιπροσθέτως, στην κορυφή του χιονοδρομικού σε υψόμετρο 2005 μέτρων υπάρχει σαλέ για καφέ³³.

---

³³ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

12.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΕΡΜΙΟΥ (ΣΕΛΙ)

Εικόνα 12 Χιονοδρομικό κέντρο Βερμίου

Το Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο Βερμίου, Σέλι βρίσκεται στις Νοτιοδυτικές πλαγιές του Βερμίου του νομού Ημαθίας, στην τοποθεσία Σέλι. Απέχει από την πόλη της Βέροιας 22 χλμ., από τη Νάουσα 20 χλμ., από τη Θεσσαλονίκη 95 χλμ. και από την Αθήνα 520 χλμ. Το κύριο χιονοδρομικό κέντρο βρίσκεται στην τοποθεσία Αρσούμπασι, σε υψόμετρο 1520 – 1900 μέτρων. Το Εθνικό Χιονοδρομικό Κέντρο Σελίου είναι το πρώτο οργανωμένο κέντρο της χώρας και το παλαιότερο της Ελλάδας. Ιδρύθηκε το 1934, ενώ το 1955 τοποθετήθηκε ο πρώτος αναβατήρας.

Διαθέτει 12 πίστες καταβάσεων και 2 πίστες αντοχής. Οι πίστες Ολυμπιάδα, Περσεφόνη, Εγνατία, Ήρα, Ερατώ, Άρτεμις και Ρωξάνη, χαρακτηρίζονται δύσκολες. Η πίστα Εύκλεια χαρακτηρίζεται σαν μέτριας δυσκολίας, ενώ οι πίστες Ευρυδίκη, Μουσών και Αρχάριων έχουν το χαρακτηρισμό εύκολες. Τέλος οι δύο πίστες αντοχής είναι 3000 και 5000 μέτρων αντίστοιχα.

Από πλευράς εγκαταστάσεων λειτουργούν ένας εναέριος αναβατήρας, τρεις συρόμενοι και τρία baby lifts:

- A) Φίλιππος που είναι μονοθέσιος εναέριος μήκους 1250 μέτρων.
- B) Αλέξανδρος που είναι επίσης μονοθέσιος μήκους 1250 μέτρων.
- Γ) Δίας που είναι συρόμενος μήκους 840 μέτρων.
- Δ) Άγρας συρόμενος αναβατήρας μήκους 800 μέτρων.
- E) Αμύντας, επίσης συρόμενος μήκους 500 μέτρων.
- ΣΤ) Baby lifts.

Το Εθνικό χιονοδρομικό κέντρο στο Σέλι είναι ένα πλήρως οργανωμένο κέντρο, που διαθέτει όλων των ειδών τις ευκολίες και καλύπτει και τους πλέον απαιτητικούς. Είναι το αρτιότερο κέντρο της βορείου Ελλάδος και σ' αυτό υπάρχουν: α) το καταφύγιο του Συλλόγου Χιονοδρόμων Ορειβατών Βέροιας (Σ.Χ.Ο. Βέροιας) δυναμικότητας 120 κλινών, με εστιατόριο και καφέ μπαρ και β) το καταφύγιο του Ε.Ο.Σ. Θεσσαλονίκης. Επίσης, στη βάση του χιονοδρομικού, δίπλα στο χώρο στάθμευσης, βρίσκεται ένα μικρό χωριό που μπορεί κανείς να διανυκτερεύσει και να βρει όλες τις ευκολίες της ορεινής διαβίωσης³⁴.

13.ΧΙΟΝΟΔΡΟΜΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

Εικόνα 13 Χιονοδρομικό κέντρο Καβάλας

Το χιονοδρομικό κέντρο Καβάλας βρίσκεται στο όρος Παγγαίο του νομού Καβάλας, στην τοποθεσία Κοιλιάδα του Ορφέα και σε υψόμετρο 1750 μέτρων. Απέχει από την πόλη της Καβάλας μόλις 45 χλμ. Διαθέτει μία πίστα μήκους 400 μέτρων και υψομετρικής διαφοράς 90 μέτρων και ένα συρόμενο αναβατήρα μήκους 300 μέτρων και με δυνατότητα μεταφοράς 50 ατόμων την ώρα. Επίσης, υπάρχει σαλέ που μπορεί να

³⁴ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

διανυκτερεύσει ο επισκέπτης και εστιατόριο. Το κέντρο είναι ανοιχτό μόνο τα Σαββατοκύριακα³⁵.

---

³⁵ Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

2.4 ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ

Τα καταφύγια αποτελούν μια βασική κτιριακή υποδομή για την ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και βρίσκονται διάσπαρτα σε πολλούς νομούς της χώρας . Συγκεκριμένα , στον ελλαδικό γεωγραφικό χώρο βρίσκονται 68 συνολικά καταφύγια , τα οποία είναι αναγνωρισμένα απ' τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ) . Τα μισά σχεδόν από αυτά , 30 στον αριθμό βρίσκονται στην Μακεδονία , 2 αντιστοίχως στην Ήπειρο , στην Θράκη και στην Εύβοια , καθώς επίσης 9 στην Στερεά Ελλάδα . Στον νομό Αττικής υπάρχουν 3 μόλις καταφύγια και 7 αντίστοιχα στην Πελοπόννησο και στην Θεσσαλία . Όσον αφορά τα νησιά , μονάχα η Κρήτη διαθέτει καταφύγια , 6 συνολικά , λόγω της γεωγραφικής ιδιομορφίας του συνδυασμού βουνού και θάλασσας .³⁶

Η πρόσβαση στα περισσότερα καταφύγια γίνεται μέχρι ενός σημείου μέσω της ασφάλτου , όπου στη συνέχεια ακολουθεί δασικός δρόμος , χαλικόδρομος ή και χωματόδρομος , από μέτρια έως καλή και σε κάποιες περιπτώσεις κακή κατάσταση. Σε κάποια από αυτά απαιτείται επιπλέον πορεία σε ορειβατικά μονοπάτια από περίπου 1 έως και 6 ώρες. Τα μονοπάτια αυτά ξεκινούν συνήθως από την βάση του βουνού και ανεβαίνουν προς τις κορυφές του ή και το διασχίζουν . Τέτοια μονοπάτια χρησιμοποιούνται απ' όλους τους ορειβατικούς και φυσιολατρικούς συλλόγους και τα περισσότερα είναι σηματοδοτημένα με κόκκινη μπογιά ή άλλο είδος σήμανσης . Θετικό στοιχείο στην προσπέλαση των καταφυγίων αποτελούν και τα μονοπάτια μεγάλων αποστάσεων , όπως είναι τα Εθνικά μονοπάτια και τα Ευρωπαϊκά Μονοπάτια Μεγάλων Διαδρομών E4 και E6 .

Παρόλα αυτά όμως , τα περισσότερα καταφύγια βρίσκονται κατά γενική ομολογία σε δασικές περιοχές , όπου η διάνοιξη δασικών δρόμων για την αντιμετώπιση τυχόν πυρκαγιών και η εγκατάλειψη αυτών , μπερδεύουν τους ορειβάτες ν' ακολουθήσουν το σωστό μονοπάτι . Δεδομένου μάλιστα του γεγονότος ότι σε μερικά σημεία η σήμανση των μονοπατιών είναι ελλιπής έως και ανύπαρκτη , αλλά και σε συνδυασμό με τα γενικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το οδικό δίκτυο στην Ελλάδα δημιουργούν

---

³⁶ Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος

επιπλέον προβλήματα στην πρόσβαση των καταφυγίων . Μονάχα στο καταφύγιο της «Βίγλας» Πισοδερίου η προσπέλαση είναι εφικτή μέσω της εθνικής οδού Φλώρινας – Αλβανικά Σύνορα - Πρέσπες .

2.5 ΑΛΛΕΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΕΣ ΥΠΑΙΘΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Η Ελλάδα είναι αναμφισβήτητα μια χώρα μοναδικής ομορφιάς , που ξεδιπλώνει στο αδρό της ανάγλυφο υπέροχα τοπία και μαγευτικές εικόνες . Είναι ένας τόπος , που συνδυάζει αρμονικά την γραφικότητα των τοπίων με τη γαλήνη και την δράση , δημιουργώντας παράλληλα ανεξάντλητες επιλογές για αποδράσεις σ' ορεινούς προορισμούς . Ειδικότερα το χειμώνα , το ορεινό ελληνικό τοπίο συνθέτει ένα μαγευτικό και ταυτόχρονα συναρπαστικό σκηνικό για υπαίθριες δραστηριότητες , που προσελκύει αρκετούς φίλους της φύσης και των σπορ.³⁷

ΟΡΕΙΒΑΣΙΑ

Η σχέση του ανθρώπου με το βουνό είναι πολύ παλιά , καθώς οι ψηλές κορυφές αποτελούσαν πάντα καταφύγιο , ορμητήριο , σύμβολο ελευθερίας , αλλά και πρόκληση για τον άνθρωπο που πάντα επιθυμούσε να εξερευνήσει τα όρια του πλανήτη . Από τα παλιά χρόνια , οι εξερευνητές έθεταν ως στόχο την κατάκτηση των υψηλότερων κορυφών, αναζητώντας παράλληλα τρόπους και μέσα ανάβασης .

Η ορειβασία είναι μια σύνθετη και υψηλού επιπέδου δραστηριότητα , η οποία υπήρξε ο θεμέλιος λίθος για μια σειρά από σπόρ στη φύση από τα πλέον ήπια έως και τα πιο απαιτητικά . Σήμερα πάντως τα τεχνικά μέσα έχουν διευκολύνει κάπως την επιβίωση των ορειβατών . Σε εξαιρετικά όμως αντίξοες συνθήκες είναι ο ίδιος ο άνθρωπος , αυτός που δοκιμάζεται , ξεπερνά τα όρια του και τελικά επιτυγχάνει ή αποτυγχάνει να κατακτήσει μια κορυφή .

Η ορειβασία ως σπόρ , αλλά και ως δραστηριότητα έχει διαβαθμίσεις , που κυμαίνονται από την απλή ορεινή πεζοπορία μέχρι την αναρρίχηση σε μεγάλο υψόμετρο.

³⁷ Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος .

Είναι ένα σπόρ , που εκθέτει τον άνθρωπο στις δυνάμεις της φύσης και που συχνά είναι ακραίες . Η αποθέωση της ορειβατικής προσπάθειας είναι αυτό που στη διάλεκτο των ορειβατών , ονομάζεται αλпинισμός και αφορά το σκαρφάλωμα δύσκολων τεχνικά ορθοπλαγιών σε μεγάλο υψόμετρο , σε συχνά αντίξοες συνθήκες , όπως χιόνια , πάγοι και αντικειμενικοί κίνδυνοι . Η λέξη προέρχεται από τις αναβάσεις στις Άλπεις , αλλά χαρακτηρίζει τη δραστηριότητα σε όλα τα βουνά του κόσμου , από τον Όλυμπο της Ελλάδας έως το Έβερεστ των Ιμαλαΐων .

Το ενδιαφέρον των εξερευνητών για τα ελληνικά βουνά ξεκίνησε κυρίως λόγω της μυθολογίας , που ήθελε τον Όλυμπο ως την κατοικία των θεών των αρχαίων Ελλήνων . Πολλοί μάλιστα ήθελαν να διαπιστώσουν , εάν όντως υπήρχαν όπως και στην Τροία κάποια μνημεία , που να δικαίωναν τη φήμη του βουνού . Ωστόσο η μόνιμη παρουσία ληστών στην περιοχή απέτρεπε κάθε σοβαρή προσπάθεια . Μόλις το 1913 η κορυφή του Ολύμπου κατακτήθηκε από τους Ελβετούς Frederic Boissonnas και Daniel Baud Bovy , με οδηγό τον Χρήστο Κάκαλο .

Το επίτευγμα αυτό στην ουσία ανοίγει το κεφάλαιο της ορειβασίας στην Ελλάδα , η οποία τα πρώτα χρόνια και μέχρι το τέλος του Εμφυλίου Πολέμου έχει να παρουσιάσει μόνο μικρά και διάσπαρτα γεγονότα . Το πρώτο καθαρά ορειβατικό σωματείο στην Ελλάδα ήταν οι «Κούκοι» , που ιδρύθηκε το 1926 , ενώ το 1928 ιδρύθηκε ο Ορειβατικός Σύνδεσμος Αθηνών , που μετεξελίχθηκε σε Ελληνικό Ορειβατικό Σύνδεσμο το 1930 και πολύ αργότερα το 1998 στην Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβατικών Συλλόγων . Από το 1985 άρχισε όμως μια πιο συστηματική ανάπτυξη με τη δημιουργία δομημένου συστήματος εκπαίδευσης των ορειβατών και τον διαχωρισμό της ορειβασίας από την αναρρίχηση .

Η ορειβασία στα ελληνικά βουνά θεωρείται μοναδική εμπειρία λόγω της ιδιομορφίας των ελληνικών ορεινών όγκων , του κατάλληλου κλίματος , αλλά και των διαφορετικών βαθμίδων δυσκολίας , που παρουσιάζει κάθε διαδρομή . Επιπλέον η γειτνίαση των βουνών με κατοικημένες περιοχές επιτρέπει την πραγματοποίηση διαδρομών ακόμη και μέσα στο Σαββατοκύριακο . Εκτός του Ολύμπου , προσφιλείς τόποι ορειβασίας είναι η Πίνδος , όπου είναι ιδιαίτερα δημοφιλής η ανάβαση στην Γκαμήλα και στην Αστράκα , ο Ταΰγετος , όπου η σηματοδότηση της περιοχής είναι υποδειγματική για τα ελληνικά

δεδομένα , η Γκιώνα , όπου η ανάβαση στην Πυραμίδα είναι πολύ δημοφιλής, ταυτόχρονα όμως και πολύ δύσκολη , το όρος Δίρφης στην Εύβοια , το όρος Φαλακρό στην Δράμα , τα Λευκά Όρη της Κρήτης , το Πάγγαιο , η Πάρνηθα , τα Βαρδούσια κ.α .

Στην ορειβασία η απόσταση δεν παίζει ουσιαστικό ρόλο , έχει όμως παρατηρηθεί ότι κατά μέσο όρο διανύονται δύο έως τρία χιλιόμετρα την ώρα .Πιο σημαντικό στοιχείο είναι ότι ανά ώρα καλύπτονται περίπου τριακόσια μέτρα υψομετρικής διαφοράς , που σημαίνει ότι για ν' ανέβει κανείς χίλια μέτρα απαιτούνται περίπου τέσσερις ώρες μαζί με τις στάσεις . Μια συνηθισμένη ορειβατική ανάβαση διαρκεί από επτά έως δέκα ώρες μαζί με την επιστροφή . Ο εξοπλισμός ειδικά την χειμερινή περίοδο πρέπει να είναι πλήρης και γι' αυτό πολλές φορές συμπληρώνεται με τα crampons (σχάρες με καρφιά, που τοποθετούνται από τα παπούτσια για το περπάτημα σε πάγο) και με τα piolet (ειδικό μπαστούνι με αιχμηρές άκρες για ασφάλεια σε παγωμένο χιόνι) . Ένα καλό σακίδιο και τα ειδικά ορειβατικά ρούχα συμπληρώνουν τον εξοπλισμό .

Τα άτομα , που επιλέγουν ν' ασχοληθούν με την ορειβασία πρέπει να είναι απολύτως υγιή και σε άριστη φυσική κατάσταση , αλλά και να έχουν σαφώς περάσει από τα στάδια της απλής και της ορεινής πεζοπορίας . Η πείρα και η μακρόχρονη ενασχόληση με την ορειβασία είναι πολύ σημαντικά . Στα πρώτα στάδια , που θ' ασχοληθεί κανείς με την ορειβασία , κρίνεται σκόπιμο ν' ακολουθήσει κάποιο ορειβατικό σωματείο , προκειμένου να εξοικειωθεί με τη βοήθεια των έμπειρων ορειβατών . Ενθαρρυντικό στοιχείο αποτελεί το γεγονός ότι σήμερα υπάρχουν 98 ορειβατικά σωματεία στην Ελλάδα με περίπου τριάντα χιλιάδες εγγεγραμμένα μέλη , όπου μπορεί κανείς ν' απευθυνθεί και να πραγματοποιήσει μια αληθινά οργανωμένη δραστηριότητα χειμερινού τουρισμού.³⁸

---

³⁸ Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος

ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ

Η πεζοπορία διακρίνεται σε απλή και ορεινή . Στην πρώτη κατηγορία , η ελάχιστη διανυόμενη απόσταση είναι πέντε χιλιόμετρα (περίπου μια με δύο ώρες) και πραγματοποιείται σε εδάφη με πολύ μικρή κλίση , χωρίς μεγάλη υψομετρική διαφορά και ελαφρύ εξοπλισμό . Στη δεύτερη κατηγορία , η απόσταση των 15-20 χλμ και οι 5-8 ώρες πορείας αποτελούν τον κανόνα . Ο εξοπλισμός είναι εξειδικευμένος και ιδιαίτερα τη χειμερινή περίοδο επιβάλλεται να είναι ο κατάλληλος . Η ορεινή πεζοπορία μπορεί να γίνει σε οποιοδήποτε βουνό . Τα βασικά χαρακτηριστικά της είναι η υψομετρική διαφορά της διαδρομής , που μπορεί να φθάσει τα 500 – 600 μέτρα και το γεγονός ότι η πορεία γίνεται συνήθως σε υψόμετρα μεγαλύτερα των 500 μέτρων .Η Ελλάδα άργησε να δημιουργήσει ολοκληρωμένο δίκτυο αυτοκινητοδρόμων , πέραν των βασικών οδικών αρτηριών που διέσχιζαν τη χώρα . Μέχρι τότε η επικοινωνία πραγματοποιούνταν κυρίως μέσω των μονοπατιών , τα οποία οι γεροντότεροι κάτοικοι των ορεινών χωριών ακόμα αναφέρουν , μιας και γι' αυτούς αποτελούσε τη σημαντικότερη οδική πρόσβαση . Παρόλο που κάποια από τα παλιά μονοπάτια και τα πετρόκτιστα καλντερίμια , αληθινά έργα τέχνης , έχουν γίνει ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι , τα περισσότερα από αυτά ξεγλιστρούν ανάμεσα στους δρόμους και συνεχίζουν να υπάρχουν και να διατρέχουν βουνά , λόγγους και χαράδρες .

Τα τελευταία χρόνια , με διάφορες χρηματοδοτήσεις και από ποικίλους φορείς , όπως δήμους , ορειβατικούς συλλόγους , ιδιώτες κ.ά τα μονοπάτια αυτά συντηρήθηκαν , αναβίωσαν και σηματοδοτήθηκαν μεγάλα τμήματά τους σε όλη την Ελλάδα , δημιουργώντας ένα ευρύ δίκτυο συνολικού μήκους 3.500 χλμ. περίπου . Το κυριότερο τμήμα τους καταλαμβάνουν οι επεκτάσεις των Ευρωπαϊκών Μονοπατιών Μεγάλων Διαδρομών E4 , E6 και κατηγορίας O (3.000 χλμ.) ,ενώ εκτός από αυτά έχουν διαμορφωθεί ακόμα 500 χλμ. μικρότερων μονοπατιών , που παρουσιάζουν εφάμιλλο ενδιαφέρον .

Αναλυτικότερα το Ευρωπαϊκό Μονοπάτι Μεγάλων Διαδρομών E4 ξεκινά από τα Πυρηναία Όρη και φθάνει στην Ελλάδα , μέσω της πρώην Γιουγκοσλαβίας . Το ελληνικό τμήμα του E4 διασχίζει τη βόρεια και κεντρική Ελλάδα , την Πελοπόννησο καταλήγει στο Γύθειο και συνεχίζεται στο νησί της Κρήτης . Προσφέρει έτσι την δυνατότητα στον

πεζοπόρο να γνωρίσει όλη την ποικιλία του ελληνικού τοπίου και τον πλούτο της ελληνικής φύσης . Παράλληλα το ελληνικό τμήμα του Ευρωπαϊκού Μονοπατιού Μεγάλων Διαδρομών Ε6 αποτελείται από δυο σκέλη . Το πρώτο ξεκινά από την περιοχή των Πρεσπών και μέσω Καστοριάς , Ιωαννίνων και Δωδώνης φτάνει ως την πόλη της Ηγουμενίτσας . Το δεύτερο σκέλος ξεκινά από την περιοχή της Φλώρινας , διασχίζει τις ορεινές περιοχές της δυτικής , κεντρικής και ανατολικής Μακεδονίας (κατά μήκος των συνόρων της Ελλάδας με τη FYROM και τη Βουλγαρία) και φτάνει ως και την Αλεξανδρούπολη , στην περιοχή της Θράκης .

Αναμφισβήτητα λοιπόν η επέκταση και η διάνοιξη των Ευρωπαϊκών Μονοπατιών Μεγάλων Διαδρομών αποτέλεσε καθοριστικό παράγοντα στην ενίσχυση και τόνωση της πεζοπορίας στη χώρα μας .³⁹

ΠΟΔΗΛΑΣΙΑ

Η ορεινή ποδηλασία αποτελεί μια από τις πιο προσφιλείς δραστηριότητες χειμερινού τουρισμού . Το 1996 κέρδισε και την μεγαλύτερη αναγνώριση της ιστορίας της , καθώς συμπεριελήφθη στα Ολυμπιακά αθλήματα , γεγονός που την έκανε ακόμα πιο γνωστή και προσιτή στον κόσμο .

Αναλυτικότερα το ποδήλατο βουνού είναι ένα ποδήλατο ειδικά σχεδιασμένο , για κίνηση μακριά από τους δρόμους της πόλης , σε έδαφος δύσβατο και με μεγάλες κλίσεις. Διαφέρει από το συμβατικό ποδήλατο δρόμου και είναι αρκετά πιο ελαφρύ για να αντέχει στις μεγάλες ανηφορικές κλίσεις και στην καταπόνηση των διαδρομών . Διαθέτει ειδικά τρακτερωτά λάστιχα , πολύ δυνατά φρένα , αμορτισέρ και ειδικό σύστημα με πολλές ταχύτητες , που διευκολύνουν την ποδηλασία στο ανώμαλο έδαφος και στις ανηφοριές .

Βασική προϋπόθεση για την ορεινή ποδηλασία , είναι φυσικά να ξέρει κάποιος ποδήλατο . Όμως στην περίπτωση του mountain bike χρειάζεται και κάποια επιπλέον εκπαίδευση , γιατί οι εδαφικές συνθήκες είναι απαιτητικές και υπάρχει κίνδυνος τραυματισμού . Η εκπαίδευση γίνεται στην χρήση των ταχυτήτων και στο πέρασμα

---

³⁹ Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος

απότομων σημείων , όπως κατηφόρες , πετρώδη εδάφη , πεσμένοι κορμοί κ .α. Υπάρχουν φορείς και σχολές , που αναλαμβάνουν να διδάξουν τα βασικά , όμως η τεχνική τελειοποιείται αργότερα και σταδιακά με την εξάσκηση . Το ποδήλατο πρέπει να επιλέγεται με γνώμονα τη σωματικά διάπλαση και το βάρος του ποδηλάτη , αλλά και με βάση τη χρήση για την οποία προορίζεται . Άλλωστε οι σκληρές συνθήκες των εκτός δρόμου ποδηλατικών εξορμήσεων επιβάλλουν στιβαρές και ποιοτικές κατασκευές , που ν' αντέχουν στην έντονη χρήση . Πέρα όμως απ' αυτό , αναγκαίο είναι πάντα το κράνος για την προστασία και την αποφυγή σοβαρών ατυχημάτων του ποδηλάτη .

Για τα πρώτα βήματα στην ορεινή ποδηλασία οι ειδικοί προτείνουν απλές διαδρομές και σχετικά βατούς χωματόδρομους , που υπάρχουν σχεδόν σε κάθε βουνό . Το γεγονός μάλιστα ότι η χώρα μας καλύπτεται κατά ένα μεγάλο μέρος της έκτασης της από ορεινούς όγκους , αποτελεί σημαντικό προνόμιο , αλλά και ευκαιρία για τους Έλληνες , που θέλουν να δοκιμάσουν ή να επιδοθούν στην ορεινή ποδηλασία .

Αναμφισβήτητα τα Ελληνικά βουνά και δάση στήνουν ένα ιδανικό σκηνικό για ποδηλατικές εξορμήσεις και δεν είναι τυχαίο ,που η δραστηριότητα αυτή κερδίζει συνεχώς πιστούς οπαδούς . Σε αντίθεση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες , στην Ελλάδα μπορεί να κάνει κάποιος ποδηλασία σχεδόν παντού στη φύση . Σε όλη την χώρα υπάρχουν ειδικά μονοπάτια (trails) . Τέτοιες διαδρομές στην περιοχή της πρωτεύουσας υπάρχουν στη Πάρνηθα (Ολυμπιακή διαδρομή) , στη Μονή Καισαριανής στον Ύμηττό , στην Βαρυμπόμπη , στην Πεντέλη (Κοκκιναράς) , στον Διόνυσο , καθώς και στη Μάνδρα (διαδρομή Βαλκανιάδας) . Άλλες προσφιλείς περιοχές της χώρας είναι :

Στην Πελοπόννησο : ο Μυστράς , το Ξυλόκαστρο , ο Λούσιος στην αρχαία Ολυμπία και τα Καλάβρυτα .

Στην Μακεδονία : στον Κίτσαβο ,στα 3-5 Πηγάδια στην Νάουσα , στον Κάτω Όλυμπο , στο Χορτιάτη Θεσσαλονίκης , στην τοποθεσία Λαϊλιάς Σερρών .

Στην Θράκη : στην Νυμφαία Κομοτηνής και στην τοποθεσία Όγκος Ροδόπης .

Στην Κρήτη : στο Οροπέδιο Λασιθίου , στην περιοχή Ίδαιον Άντρο στο Ρέθυμνο , στους Αγίους Αποστόλους Χανίων και στα Μεσκλιά Χανίων .

Επίσης και σ' άλλα νησιά , όπως την Θάσο και την Ρόδο .⁴⁰

ΙΠΠΑΣΙΑ

Στις μέρες , η ιππασία αποτελεί ένα άθλημα δεξιοτεχνίας , με συγκεκριμένους και αποκλειστικά δυτικής κουλτούρας κανόνες , αναγνωρισμένο ως Ολυμπιακό αγώνισμα . Ωστόσο , η ανάγκη του σύγχρονου ανθρώπου να έρθει σ' επαφή με την φύση και να βιώσει την περιπέτεια , έφερε την ιππασία στο προσκήνιο ως μία δραστηριότητα τουρισμού , που μπορεί αναμφισβήτητα να πραγματοποιηθεί και κατά την διάρκεια της χειμερινής περιόδου .

Στην Ελλάδα η ιππασία θεωρείται ένα από τα ανερχόμενα αθλήματα , με μεγάλη απήχηση στον κόσμο και κυρίως στην νεολαία . Κάθε χρόνο ιδρύονται νέοι ιππικοί όμιλοι , όπου εγγράφονται νέα μέλη . Σύμφωνα μάλιστα με τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ) , σήμερα λειτουργούν πάνω από 50 περίπου ιππικοί όμιλοι και σχολές ιππασίας, απ' τους οποίους οι 46 είναι αναγνωρισμένοι από την Ελληνική Ομοσπονδία Ιππασίας . Οι όμιλοι αυτοί αριθμούν πολλά μέλη και η αθλητική τους δύναμη ανέρχεται σε 2.450 αθλητές και 1.000 περίπου , αθλητικά άλογα .

Παράλληλα σε διάφορες περιοχές της χώρας διοργανώνονται ιππικά προγράμματα τόσο για αρχάριους , όσο και για εμπειρότερους αναβάτες , τα οποία πραγματοποιούνται σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους και ιππικά κέντρα . Εκεί , ειδικά εκπαιδευμένο προσωπικό με εκπαιδευμένα άλογα αποκαλύπτει τα πρώτα βασικά μυστικά της ιππασίας, τηρώντας όλους τους κανόνες ασφαλείας . Πέρα όμως απ' αυτό , δίνεται και η ευκαιρία ιππικών διαδρομών , διάρκειας μερικών ωρών , σε φυσικά μονοπάτια και πανέμορφους ορεινούς όγκους . Άλλωστε τα ορεινά μονοπάτια της Ελλάδας και οι πράσινες πεδιάδες της είναι περιοχές , που προσφέρονται για ιππασία στην χειμωνιάτικη φύση .

Ιππικά κέντρα , αλλά ακόμα και γραφεία εναλλακτικού τουρισμού πραγματοποιούν εκδρομικά προγράμματα διάσχισης δασών και άλλων δύσβατων περιοχών με άλογο , τόσο στην Αττική , όσο και σε διάφορες γωνιές της χώρας . Με τον τρόπο αυτό, ο

⁴⁰ Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος

τουρίστας αναπτύσσει μια στενότερη σχέση με το άλογο , ακόμη και όταν αυτή είναι για περιορισμένο χρόνο, όπως για παράδειγμα σε μια εκδρομή , όπου απαιτείται η πλήρη συνεργασία ανθρώπου και ζώου . Ιδιαίτερα ο αναβάτης θα πρέπει να είναι σε θέση να περιποιηθεί το άλογο, να το ταΐσει και να του δώσει νερό, να παρακολουθεί τις αντιδράσεις του και εν γένει να του συμπεριφέρεται με σεβασμό .⁴¹

ΤΟΞΟΒΟΛΙΑ

Η τοξοβολία είναι μια από τις δραστηριότητες , που απευθύνεται σε όλους και μπορεί εύκολα να γίνει και κατά την χειμερινή περίοδο . Δεν απαιτεί έντονη σωματική καταπόνηση , αλλά ούτε και ιδιαίτερα σωματικά προσόντα . Για τον λόγο αυτό απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες , από παιδιά 5 ετών έως και υπερήλικες . Παράλληλα όμως ενδείκνυται και για άτομα με ειδικές ανάγκες , καθώς η σωματική διάπλαση δεν παίζει τόσο σημαντικό ρόλο , όσο η νοητική συμμετοχή . Πρόκειται για μια δραστηριότητα , που εξασκεί την αυτοπειθαρχία , τονώνει την αυτοπεποίθηση και διδάσκει την αυτοσυγκέντρωση , αλλά πάνω απ' όλα αποτελεί είδος ψυχαγωγίας και διασκέδασης .

Έχει πολλά είδη και διαχωρίζεται σε σκοπευτική , πεδίου , κυνηγετική και έφιππη . Το πιο δημοφιλές είδος είναι η τοξοβολία πεδίου , η οποία προέρχεται από το κυνήγι με τόξο, μόνο που αντί για ζώα οι στόχοι είναι τεχνητοί . Πιο συγκεκριμένα , οι τοξότες στοχεύουν σε τεχνητούς στόχους , που προσομοιάζουν με ζώα ή πουλιά . Μ' αυτό τον τρόπο γίνεται ένας συνδυασμός κυνηγιού και τοξοβολίας , χωρίς όμως να σκοτώνονται τα ζώα . Σε αντίθεση μάλιστα με την σκοπευτική τοξοβολία , όπου οι τοξότες σκοπεύουν από σταθερή θέση σε στόχους που σταδιακά κινούνται πλησιέστερα , οι τοξότες πεδίου κερδίζουν πόντους κινούμενοι συνεχώς και ρίχνοντας σε στόχους , που βρίσκονται σταθερά τοποθετημένοι συνήθως σε σημεία με πυκνή βλάστηση . Συνήθως οι τοξότες κινούνται σε ομάδες των τεσσάρων , περπατώντας από στόχο σε στόχο σε προκαθορισμένη πορεία μέσα σε δάση ή θαμνώδεις περιοχές , όπου συναντάνε αριθμημένα σημεία βολής .

---

⁴¹ Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΥΝΗΓΙΟΥ

Το κυνήγι αποτελεί παραδοσιακή δραστηριότητα της Ελληνικής υπαίθρου . Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις 250.000 άτομα ασκούν κυνηγετική δραστηριότητα , ενώ σε δεκάχρονη βάση αυτός ο αριθμός ανέρχεται σε 300.000 άτομα .

Μια αξιοσημείωτη παράμετρος είναι ο εποχιακός χαρακτήρας της θήρας , καθώς η κυνηγετική περίοδος διαρκεί σχεδόν 6 μήνες , σύμφωνα με τις Ρυθμίσεις Θήρας και συγκεκριμένα από τα τέλη Αυγούστου έως και τα τέλη Φεβρουαρίου . Μ' άλλα λόγια η κυνηγετική περίοδος χρονικά συμπίπτει σε μεγάλο βαθμό με την περίοδο χαμηλής τουριστικής πίεσης για την χώρας μας και ουσιαστικά συγκαταλέγεται στον χειμερινό τουρισμό .

Παρόλα αυτά υπάρχει μεγάλη προκατάληψη κατά του κυνηγιού στη χώρα μας , που δημιουργεί διαρκή προβλήματα , τα οποία δεν επιτρέπουν τη διατύπωση προτάσεων και την εφαρμογή σχεδίων για την ανάπτυξη του κυνηγετικού τουρισμού . Πολλοί φορείς μάλιστα , κυρίως της Αυτοδιοίκησης ασκούν προσπάθειες για να περιορίσουν την άσκηση της θήρας στην περιοχή τους , αλλά και σχεδιάζουν ενέργειες για να καταργήσουν το κυνήγι στη χώρα μας . Παράλληλα αποθαρρυντικό παράγοντα για την ενίσχυση του κυνηγετικού τουρισμού αποτελεί η λαθροθηρία , η οποία είναι μια δυσάρεστη πραγματικότητα , που αποβαίνει εις βάρος της φυσιογνωμίας του κυνηγιού .

Ωστόσο υπάρχει τεράστια δυνατότητα για προβολή και διαμόρφωση τάσεων κυνηγετικού τουρισμού , καθώς κυκλοφορούν αρκετά κυνηγετικά περιοδικά και ειδικά ένθετα στις εφημερίδες , αλλά ακόμα και στους διαδικτυακούς τόπους (internet sites) , τα οποία κάλλιστα μπορούν να ενημερώσουν τους ενδιαφερόμενους και να ενισχύσουν τη συγκεκριμένη δραστηριότητα . Άλλωστε η συντριπτική πλειοψηφία των χρηστών των κυνηγετικών πόρων , κυνηγών δηλαδή ανήκουν σε κάποιο Κυνηγετικό Σύλλογο , που μπορεί να τους κρατάει ακόμα σε πιο στενή επαφή , αλλά και να τους καθοδηγεί μέσα από τους κανονισμούς , τους οποίους θα πρέπει να ακολουθούν .

Στην Ελλάδα αν και δεν υπάρχουν στοιχεία για την άσκηση του εγχώριου κυνηγετικού τουρισμού , υπάρχουν περιοχές , όπου σημειώνεται σημαντική οικονομική ενίσχυση από το κυνήγι , όπως είναι οι νομοί Γρεβενών , Καστοριάς , Έβρου και Σερρών . Πέρα όμως

από αυτό , περιοχές με αξιόλογη θηραματική αξία είναι σε ικανοποιητικό βαθμό γνωστές και μέσα από την εμπειρία και τις καταγραφές των κυνηγών . Αξίζει να σημειωθεί ότι η ορεινή Ναυπακτία αποτελεί έναν από τους προορισμούς , που είναι ιδανικοί για τους λάτρεις της περιπέτειας.

2.6 ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΟΥ ΠΡΟΩΘΟΥΝ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

Έχοντας μέχρι στιγμής αναλύσει τον χειμερινό τουρισμό και όλες τις μορφές του, είναι σημαντικό να αναφερθούμε σε εκείνες τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού οι οποίες αναπτύσσουν τον ακόμα περισσότερο τον χειμερινό τουρισμό. Αυτές οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να αναπτυχθούν όλες τις εποχές του χρόνου και συνεπώς ευνοούν και τον χειμερινό τουρισμό.

Ειδικότερα κατά την χειμερινή περίοδο πραγματοποιούνται συνέδρια ή εκθέσεις σε διάφορες περιοχές της Ελλάδος, πραγματοποιούνται χειμερινά αθλήματα, μαθητικές εκδρομές επιμορφωτικού χαρακτήρα και πραγματοποιούνται επισκέψεις σε θρησκευτικά και πολιτιστικά μνημεία.

Με βάση τα παραπάνω αναπτύσσονται εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως είναι οι:

- ∅ Συνεδριακός τουρισμός
- ∅ Αθλητικός τουρισμός
- ∅ Ιαματικός τουρισμός
- ∅ Τουρισμός εκθέσεων
- ∅ Θρησκευτικός τουρισμός
- ∅ Πολιτιστικός τουρισμός
- ∅ Μαθητικός τουρισμός

Οι παραπάνω μορφές τουρισμού ευνοούν τις διάφορες περιοχές στις οποίες αναπτύσσονται, ενισχύουν την οικονομία τους ενώ παράλληλα ευνοούν και τον χειμερινό τουρισμό.

2.7 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Οι κατευθυντήριες γραμμές για τον χειμερινό τουρισμό δεν αφορούν στην ανεπάρκεια των γενικών υποδομών, στο συγκριτικό υψηλό κόστος των παρεχομένων υπηρεσιών και στην ανάγκη αναβαθμίσεως της ολικής ποιότητας του τουριστικού προϊόντος. Οι προτάσεις επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο σε θέματα που συνιστούν τον πυρήνα του προβλήματος. Τα θέματα αυτά είναι:

- (α) Ο χειμερινός τουρισμός αποτελεί σε πολύ υψηλό ποσοστό τουρισμό επαγγελματικό και αναψυχής, όχι όμως τουρισμό διακοπών, λόγω της εποχικής διαστάσεως κοινωνικών θεσμών, όπως είναι το σχολικό έτος και οι ετήσιες άδειες από την εργασία. Το δυνητικό χειμερινό τουριστικό πλήθος αποτελείται: (i) από τους απομάχους της εργασίας, μισθωτούς και επαγγελματίες, (ii) από τους αυξανόμενης ποσοτικής σημασίας χρήστες του Σαββατοκύριακου και γενικότερα των βραχείας διάρκειας ταξιδιών αναψυχής και (iii) από τους πραγματοποιούντες επαγγελματικά ταξίδια.
- Η απόσταση της χώρας μας από τις μείζονες προελεύσεις είναι μεγάλη και ως εκ τούτου δαπανηρή για βραχείας διάρκειας διακοπές, όπως είναι το Σαββατοκύριακο. Συνεπώς υπάρχει θετική συσχέτιση μεταξύ του μεγέθους χειμερινού τουρισμού και οδικώς μεταφερομένων τουριστών.
- Οι υπερπόντιες χώρες, ως δυνητικές πηγές χειμερινής τουριστικής ζήτησεως, δεν είναι απαιτητικές σε ειδικές τουριστικές υποδομές.

- Οι ανταγωνίστριες χώρες δεν βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση έναντι της Ελλάδος σε ότι αφορά την εν δυνάμει μεγάλη τουριστική αγορά των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης.
- Το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται εκτός της αγοράς εργασίας (τρίτη ηλικία) και μπορεί φυσικώς και οικονομικώς να ταξιδέψει μεσοπρόθεσμα θα τείνει να αυξάνεται.

Οι ανωτέρω βασικές τάσεις οριοθετούν τις περιοχές, πληθυσμιακές ομάδες, καθώς και ομάδες ειδικών ενδιαφερόντων που προσφέρονται εκ πρώτης όψεως προς μελέτη, ως δυνητικές πηγές χειμερινών τουριστών. Τα μέτρα πολιτικής για τη βελτίωση του εποχικού προτύπου του αλλοδαπού τουρισμού στη χώρα μας, και ειδικότερα, του χειμερινού τουρισμού πρέπει να έχουν ως σημείο αναφοράς το δυνητικό τουριστικό πλήθος και τις ανάγκες του. Τα μέτρα πολιτικής που προσιδιάζουν στις διάφορες μείζονες πηγές προελεύσεως είναι πιθανότατα διαφορετικά, διότι είναι πιθανότατα διαφορετικές και οι ηλικιακές ομάδες προς τις οποίες απευθύνονται, οι ανάγκες που πρέπει να ικανοποιηθούν για τις ίδιες ηλικίες διαφορετικών περιοχών. Οι κατευθύνσεις της τουριστικής πολιτικής που στοχεύει σε ενίσχυση του χειμερινού τουρισμού και, γενικότερα, σε άμβλυνση της έντονης και επιτεινόμενης εποχικότητας του αλλοδαπού τουρισμού είναι οι εξής:

- Προσπάθεια αύξησης των τουριστικών ροών από το εξωτερικό στην εξωαιχμιακή περίοδο δίνοντας έμφαση σε υποδομές που θα διευκολύνουν την εν λόγω αύξηση στην ενδιάμεση περίοδο, δηλ. Απρίλιο-Ιούνιο, Οκτώβριο. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την σωστή προβολή, τουριστική πολιτική και υποδομή.
- Πολλές ειδικές υποδομές πρέπει να προγραμματιστούν με βάση τις ανάγκες του εσωτερικού τουρισμού, στις οποίες πρέπει πρωταρχικά να στηριχθεί ο έλεγχος οικονομικής βιωσιμότητας. Η Ελλάδα, κατεξοχήν τουριστική χώρα, με υψηλή θέση στην διεθνή κατάταξη, είναι απαραίδεκτο να είναι τελευταία μεταξύ των ανταγωνιστριών χωρών σε πάσης φύσεως ειδικές υποδομές.

- Οι ειδικές υποδομές και οργανωτικές και λοιπές διευθετήσεις που θα προκύψει ότι απαιτούνται για την προσέλκυση χειμερινών τουριστών οποτεδήποτε προερχόμενων, είναι σκόπιμο να έχουν, επίκεντρο τις μεγάλες πόλεις που συνδυάζουν εύκολη πρόσβαση σε αξιόλογα μνημεία του ελληνικού πολιτισμού.
- Η λογική που πρέπει να διέπει τις αποφάσεις για προβολή της τουριστικής Ελλάδος στο εξωτερικό από απόψεως ποσότητας πόρων και γεωγραφικής κατανομής αυτών είναι η λογική των δαπανών βασικής υποδομής. Οι δαπάνες διαφημίσεως και προβολής είναι δαπάνες βασικής υποδομής, ισοδυνάμου σπουδαιότητας με τις δαπάνες για την κατασκευή λιμένων, αεροδρομίων κ.ο.κ. Είναι δαπάνες που παράγουν αξιόλογες εξωτερικές οικονομίες, με διάρκεια.

Εκτιμάται ότι άνω του 50% των τουριστικώς επισκεπτόμενων την χώρα μας αντλεί την σχετική πληροφόρηση από συγγενείς, γνωστούς και φίλους και, βεβαίως, από προσωπική εμπειρία. Σημαντικό ποσοστό αλλοδαπών τουριστών πραγματοποιεί επαναλαμβανόμενα ταξίδια στην χώρα μας, με επιλογή διαμονής το ίδιο ξενοδοχειακό κατάλυμα. Το γεγονός αυτό υποδηλώνει, την σπουδαιότητα της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος, ως παράγοντος παραγωγικού της εξωτερικής ζήτησεως, αλλά επισημαίνει το θεμελιώδη ρόλο της αρχικής επισκέψεως, του πλεονεκτήματος που αποκτά ένας προορισμός όταν καταστήσει γρήγορα γνωστή την ποικιλία, το είδος και την ποιότητα του προϊόντος που προσφέρει. Οι παραδοσιακές ζωτικής σημασίας πηγές προελεύσεως τουριστών πρέπει να διατηρηθούν και αξιοποιηθούν πληρέστερα. Για τις αναδυόμενες αγορές τουριστικής ζήτησεως απαιτείται διάθεση προσθέτων πόρων με μακροπρόθεσμο ορίζοντα και κατανομή που να προσιδιάζει στις δυνατότητες κάθε αγοράς χωριστά⁴².

---

⁴² Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Ο Νομός Καρδίτσας βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της Θεσσαλίας και συνορεύει βόρεια με το Νομό Τρικάλων, ανατολικά με το Νομό Λάρισας, νότια με τους Νομούς Φθιώτιδας και Ευρυτανίας και τέλος δυτικά και νοτιοδυτικά με τους Νομούς Άρτας και Αιτωλοακαρνανίας αντίστοιχα. Έχει έκταση 2.636 τετραγωνικά χιλιόμετρα και πληθυσμό 130.000 περίπου. Συγκεντρώνει ποσοστό 1.2% του πληθυσμού της χώρας, παράγοντας το 1% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και έχει τη μεγαλύτερη συμμετοχή της γεωργίας στο ΑΕΠ (3.3%). Απέχει από την Αθήνα περίπου 305 χιλιόμετρα, τη Θεσσαλονίκη 220 χιλιόμετρα, και τη Λάρισα 56 χιλιόμετρα.

Ο Νομός είναι κατά το ήμισυ ορεινός και κατά το άλλο ήμισυ πεδινός. Το Δυτικό τμήμα του Νομού Καρδίτσας ανήκει στον ορεινό όγκο των Θεσσαλικών Αγράφων και αποτελεί τμήμα της οροσειράς της Πίνδου, ενώ το Ανατολικό αποτελεί τμήμα του Θεσσαλικού κάμπου. Η σημαντικότερη ασχολία των κατοίκων στο πεδινό τμήμα του Νομού Καρδίτσας είναι η γεωργία. Το σύνολο της καλλιεργήσιμης γης ανέρχεται στα 1,1 εκατομμύρια στρέμματα. Περισσότερα από 600 χιλιάδες στρέμματα πεδινής έκτασης καλύπτονται από βαμβακοφυτείες. Άλλες σημαντικές καλλιέργειες είναι: το καλαμπόκι, η μηδική, ο καπνός, η βιομηχανική ντομάτα και τα αμπέλια. Οι περιοχές του Μοσχάτου, Μορφοβουνίου και Μεσενικόλα παράγουν εξαίρετης ποιότητας κρασί. Σημαντικός είναι ο ρόλος της κτηνοτροφίας στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου, κυρίως στα ορεινά όπου εκτρέφονται χιλιάδες βοοειδή, καθώς επίσης και ο οικοτουρισμός με κέντρο τη Λίμνη Πλαστήρα.

Η Καρδίτσα χαρακτηρίζεται από την αντίθεση της άγριας ομορφιάς της οροσειράς των Αγράφων και της ηρεμίας του ατελείωτου Θεσσαλικού κάμπου. Πολλές είναι οι περιοχές της που εντυπωσιάζουν με την ανόθευτη ομορφιά τους. Το μαγευτικό τοπίο της λίμνης Πλαστήρα που προσελκύει χιλιάδες επισκέπτες, η άγρια ομορφιά της ορεινής Αργιθέας, τα πανέμορφα ελατοδάση, οι διαδρομές στα παραδοσιακά χωριά, η περιήγηση

στα όμορφα μοναστήρια και εκκλησίες, η πόλη της Καρδίτσας και άλλα αξιοθέατα προσφέρουν στον επισκέπτη πολλές ημέρες ευχάριστης παραμονής.

Όσοι αγαπούν τη δράση μπορούν να διαλέξουν από μια μεγάλη ποικιλία δραστηριοτήτων. Οι διαδρομές με αυτοκίνητο μέσα σε ελατοδάση είναι εντυπωσιακές. Οι πλαγιές των βουνών προσφέρονται για πορείες. Οι πιο τολμηροί μπορούν να απολαύσουν τη θέα από ψηλά με το αλεξίπτωτο πλαγιάς. Οι φίλοι του ποδηλάτου θα βρουν όλη την απαραίτητη υποδομή ώστε να απολαύσουν τις ατελείωτες διαδρομές του δάσους δίπλα στη λίμνη. Η λίμνη προσφέρεται για κανό, υδροποδήλατα ή μια απλή βαρκάδα με κουπιά. Σημειώστε πως απαγορεύονται αυστηρά εξωλέμβιοι ή άλλα μηχανικά μέσα κίνησης στο νερό. Οι φίλοι του ψαρέματος μπορούν να ψαρέψουν στη λίμνη ή σε ποτάμια. Ακόμη μπορείτε να ασχοληθείτε με κυνήγι ή σκοποβολή στα δυο σκοπευτήρια. Το μικρό αλλά καλά οργανωμένο χιονοδρομικό κέντρο προσφέρει αρκετή διασκέδαση με το χιόνι κυρίως στα παιδιά. Η Καρδίτσα παρουσιάζει ιδιαίτερο πολιτιστικό ενδιαφέρον. Στον κάμπο υπάρχει έντονη η παρουσία του αυθεντικά πεδινού και ντόπιου στοιχείου, των Καραγκούνηδων. Πληθώρα παραδοσιακών στοιχείων εμφανίζονται μέσα από τις ποικίλες εορταστικές εκδηλώσεις και τα έθιμα που αναβιώνουν στα περισσότερα χωριά του κάμπου (Ρουγκάτσια, Σεργιάνι, Καραγκούνικος Γάμος). Στα ορεινά, οι κάτοικοι ανέπτυξαν ιδιαίτερα πολιτισμικά στοιχεία, ήθη και έθιμα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η αργιθεάτικη δημοτική μουσική και οι χοροί, όπως ο “κλειστός χορός” που είναι ξεχωριστοί στην Ελλάδα.

3.2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΒΟΛΗ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

3.2.1 ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΩΩΘΗΣΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Κατά τη δεκαετία του '90 με την παρέμβαση των τοπικών φορέων της περιοχής οι αναπτυξιακοί ρυθμοί του νομού Καρδίτσας αρχίζουν να αυξάνονται. Το 1988 η Νομαρχία Καρδίτσας συνέταξε ένα «Τοπικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα» (ΤΑΠ) της περιοχής με βασικό στόχο την ήπια τουριστική ανάπτυξη της. Το 1989 το ΤΑΠ χρηματοδοτήθηκε από τα «Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα» (ΜΟΠ) και κατασκευάστηκαν τα πρώτα έργα υποδομής. Στη συνέχεια ο φορέας που έπαιξε το σημαντικότερο ρόλο για την ανάπτυξη της περιοχής ήταν η «Αναπτυξιακή Καρδίτσας» (ΑΝΚΑ), με τη συνδρομή της οποίας αξιοποιήθηκαν εθνικά και κοινοτικά προγράμματα για την Κατασκευή έργων υποδομής, καθώς και χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων. Σημαντικός ήταν επίσης ο ρόλος της για την κινητοποίηση του τοπικού πληθυσμού, αλλά και των τοπικών φορέων (Δήμων και Κοινοτήτων, Συλλόγων, Συνεταιρισμών κλπ) προς για την αξιοποίηση των ανωτέρω προγραμμάτων. Τα εθνικά και κοινοτικά χρηματοδοτικά προγράμματα που αξιοποιήθηκαν ήταν τα εξής:

- 1. Κανονισμός 2328/91 της Ευρωπαϊκής Ένωσης:** το πρόγραμμα αυτό χρηματοδοτεί γεωργικές ή κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις με σκοπό την ανάπτυξη αγροτουριστικών δραστηριοτήτων στα πλαίσια της εκμετάλλευσης.
- 2. Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ):** Αξιοποιώντας τη Χρηματοδότηση των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΚΠΣ), χρηματοδοτούνται έργα υποδομής, αλλά και επιχειρήσεις.

Αξονας Προτεραιότητας	Μέτρο	
Αξονας 1: «παραγωγικό περιβάλλον»	Μέτρο 1.1	Υποδομές παραγωγικού περιβάλλοντος
	Μέτρο 1.2	Μηχανισμοί υποστήριξης και δικτύωσης επιχειρήσεων
	Μέτρο 1.3	Ιδιωτικές επενδύσεις
	Μέτρο 1.4	Καινοτόμες δράσεις βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας ΜΜΕ και ΠΜΕ
	Μέτρο 1.5	Ενίσχυση – εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων
	Μέτρο 1.6	Βελτίωση ανταγωνιστικότητας τουριστικών ΜΜΕ
Αξονας 2: «Ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου»	Μέτρο 2.A.1	Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις
	Μέτρο 2.A.2	Ενίσχυση προσανατολισμού στην αγορά και διεθνή οικονομία
	Μέτρο 2.A.3	Δημιουργία και εκσυγχρονισμός υποδομών για βελτίωση της ποιότητας, διασφάλιση της δημόσιας υγείας και βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας και κτηνοτροφίας
	Μέτρο 2.A.4	Αναδασμοί
	Μέτρο 2.A.5	Εκσυγχρονισμός και βελτίωση αλιευτικών καταφυγίων και ενέργειες ανάδειξης αλιευτικού τομέα
	Μέτρο 2.A.6	Προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος
	Μέτρο 2.A.7	Ολοκλήρωση εγχειροβελτιωτικών έργων Β' ΚΠΣ
	Μέτρο 2.B.1	Ορθολογική διαχείριση υδάτινων και εδαφικών πόρων
	Μέτρο 2.B.2	Ειδικές δράσεις ανάπτυξης υπαίθρου
	Μέτρο 2.B.3	Διαχείριση φυσικών και πολιτιστικών πόρων, οικισμών της θεσσαλικής υπαίθρου
	Μέτρο 2.B.4	Προστασία και διαχείριση δασών
	Μέτρο 2.B.5	Βελτίωση προσβασιμότητας και δημιουργία υποδομών ανάδειξης ορεινών – τουριστικών κέντρων και περιοχών
	Μέτρο 2.B.6	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των γεωργικών εκμεταλλεύσεων
	Μέτρο 2.B.7	Διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων για την προώθηση της πολυδραστηριότητας και συγκράτησης του πληθυσμού της υπαίθρου

	Μέτρο 2.B.8	Ενθάρρυνση των τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων
	Μέτρο 2.B.9	Επενδύσεις για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΑΕ πρώτης μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων
	Μέτρο 2.B.10	Ανάπτυξη και βελτίωση υποδομών αγροτικού τομέα υπαίθρου

Άξονας Προτεραιότητας	Μέτρο	
Άξονας 3: «Ποιότητα ζωής»	Μέτρο 3.1	Υποδομές υγείας - πρόνοιας
	Μέτρο 3.2	Αστικές παρεμβάσεις
	Μέτρο 3.3	Συστήματα διαχείρισης στέρεων και υγρών απόβλητων, υδρεύσεις
	Μέτρο 3.4	Ανάδειξη-αξιοποίηση τουριστικών και πολιτιστικών κέντρων
	Μέτρο 3.5	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΤΠΑ
	Μέτρο 3.6	Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ
	Μέτρο 3.7	Ενίσχυση και δημιουργία υποδομών εκπαίδευσης
Άξονας 4: «Αξιοποίηση της κεντροβαρούς θέσης της περιφέρειας & ανάδειξή της σε κόμβο δικτύων»	Μέτρο 4.1	Διαπεριφερειακά δίκτυα μεταφορών
	Μέτρο 4.2	Διανομαρχιακές οδικές συνδέσεις
	Μέτρο 4.3	Υποδομές συνδυασμένων μεταφορών και εμπορίου
	Μέτρο 4.4	Παρακάμψεις αστικών κέντρων
Άξονας 5: «Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων»	Μέτρο 5.1	Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων
	Μέτρο 5.2	Τοπικές πρωτοβουλίες απασχόλησης για άνεργους και ειδικές κοινωνικές ομάδες-τοπικά σύμφωνα απασχόλησης
	Μέτρο 5.3	Ανάπτυξη της γυναικείας απασχόλησης και επιχειρηματικότητας και προώθηση της ισότητας ευκαιριών των δυο φύλων
Άξονας 6: «Εφαρμογή»		

Πηγή :ΑΝΚΑ, (2002)

Εικόνα 14 Άξονες προγράμματος ΠΕΠ

3. Τα προγράμματα LEADER: Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER+, η οποία αφορά την καινοτομική αγροτική ανάπτυξη. Το υπό μελέτη πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, από το τμήμα προσανατολισμού (ΕΓΤΠΕ-Π), από το πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και από το αντίστοιχο Υπουργείο Γεωργίας. Για την Ελλάδα ως υπεύθυνη αρχή για την υλοποίηση της κοινοτικής πρωτοβουλίας LEADER+ έχει οριστεί το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Αποτελεί την συνέχεια των κοινοτικών πρωτοβουλιών LEADER 1 & LEADER 2, που αποτέλεσαν την ουσιαστική κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Το Εθνικό Πρόγραμμα LEADER+ υιοθετεί δύο γενικούς αναπτυξιακούς στόχους, οι οποίοι είναι οι εξής :

- (i) Η ολοκληρωμένη, υψηλής ποιότητας αειφόρος ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω πιλοτικών εφαρμογών. Με αυτό τον τρόπο επιδιώκεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των αγροτικών περιοχών. Επίσης μέσω των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στις περιοχές ενισχύεται η ανάπτυξη τους, με σκοπό να μειωθούν οι ανισότητες που παρατηρούνται στην ποιότητα ζωής των κατοίκων, κυρίως μεταξύ ορεινών και μη ορεινών περιοχών.
- (ii) Η ενίσχυση της προσπάθειας για άρση της απομόνωσης των περιοχών, σε όλα τα επίπεδα της οικονομικής και κοινωνικής ζωής. Ο στόχος αυτός βρίσκεται σε αντιστοιχία με τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για ανάπτυξη διατήρηση και ενίσχυση ενός βιώσιμου κοινωνικού ιστού στις αγροτικές περιοχές. Η Κοινοτική Πρωτοβουλία LEADER+ περιλαμβάνει 4 άξονες προτεραιότητες, που κάθε μία διαθέτει κάποιες δράσεις, οι οποίες εντάσσονται σε κάποια μέτρα. Έτσι, οι άξονες προτεραιότητας του υπό εξέταση προγράμματος είναι οι εξής :

(I) ‘Άξονας Προτεραιότητας 1 : «Ολοκληρωμένες και πιλοτικού χαρακτήρα στρατηγικές ανάπτυξης». Πρόκειται για το βασικό άξονα της πρωτοβουλίας LEADER+, αφού παρουσιάζει τη μεγαλύτερη χρηματοδοτική βαρύτητα και είναι απαραίτητο να περιλαμβάνεται σε όλα τα τυπικά αναπτυξιακά σχέδια που υποβάλλονται. Ο άξονας αυτός αποτελείται από 4 μέτρα, που τα κάθε ένα από αυτά περιλαμβάνει κάποιες δράσεις υλοποίησης

της υπό εξέταση πρωτοβουλίας. Τα μέτρα και οι αντίστοιχες δράσεις του 1^{ου} Άξονα προτεραιότητας είναι :

α) Μέτρα 1.1: «Τεχνική Στήριξη των Φορέων Υλοποίησης (Ομάδων Τοπικής Δράσης). Το μέτρο αυτό αφορά δράσεις όπως την υποστηρικτική ενίσχυση των φορέων υλοποίησης των προγραμμάτων τόσο σε προσωπικό όσο και σε τεχνολογικό εξοπλισμό, ώστε να είναι σε θέση αν αξιολογούν τα επενδυτικά σχέδια και να προχωρούν σε ενέργειες με στόχο πάντα την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της υπαίθρου.

β) Μέτρα 1.2. «Ενισχύσεις σε Επενδύσεις – Στήριξη στην Επιχειρηματικότητα». Το μέτρο αναφέρεται σε δράσεις που έχουν να κάνουν με θέματα του αγροτικού τουρισμού, όπως ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και ιδιαίτερα του αγροτουρισμού, μέσα σε επαγγελματικά πρότυπα και ανεπτυγμένα δίκτυα (clusters). Με αυτό τον τρόπο ενισχύεται η δυναμικότητα των αγροτικών περιοχών και ιδιαίτερα των μειονεκτικών ορεινών περιοχών. Επίσης, με το μέτρο αυτό επιδιώκεται η ανάδειξη των αγροτικών επιχειρήσεων μέσω της προώθησης νέων τεχνικών, εφαρμογή σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, ώστε να αναβαθμιστεί η τοπική οικονομία.

γ) Μέτρο 1.3. «Υποστηρικτικές Ενέργειες». Το μέτρο αυτό αφορά την προώθηση ενεργειών που ενισχύουν τις δράσεις για την ολοκληρωμένη βιώσιμη ανάπτυξη της υπαίθρου, όπως η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και η προβολή της υπαίθρου και των ενεργειών από τους συλλογικούς φορείς.

δ) Μέτρο 1.4. «Προστασία, Ανάδειξη και Αξιοποίηση Φυσικής και Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Το μέτρο αυτό αναφέρεται σε δράσεις που αναδεικνύουν την ταυτότητα και την φυσιογνωμία μιας περιοχής, αλλά παράλληλο και σε θέματα προστασίας περιοχών φυσικού κάλλους, όπως – περιοχές NATURA 2000.

(II) Άξονας Προτεραιότητας 2: «Στήριξη Συνεργασίας μεταξύ αγροτικών Περιοχών». Στόχος αυτού του άξονα της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER+ είναι να καταφέρουν οι αγροτικές περιοχές να

ξεφύγουν από την απομόνωση στην οποία έχουν περιέλθει. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της συνεργασίας και της ανταλλαγής απόψεων και εμπειριών όλων των εμπλεκόμενων φορέων τόσο σε τοπικό, εθνικό και διακρατικό επίπεδο. Έτσι, ο άξονας αυτός αποτελείται από 2 επιμέρους μέτρα, τα οποία είναι τα εξής:

α) Μέτρο 2.1 «Συνεργασία μεταξύ Περιοχών της χώρας: Διατοπική και Διαπεριφερειακή Συνεργασία».

β) Μέτρο 2.2 «Διακρατική Συνεργασία»

(III) Άξονας Προτεραιότητας 3: «Δικτύωση». Ο άξονας αυτός αφορά την στήριξη της λειτουργίας του Ελληνικού δικτύου LEADER και την στήριξη του σχεδίου δράσης της Μονάδας Εμπύχωσης Δικτύου LEADER (Μ.Ε.Δ.). Ο άξονας αυτός αποτελείται από τα παρακάτω αντίστοιχα μέτρα:

α) Μέτρο 3.1. «Λειτουργία Δικτύου LEADER». Το μέτρο αυτό αναφέρεται στο δίκτυο LEADER, στο οποίο συμμετέχουν οι ομάδες τοπικής δράσης αλλά και όλοι οι φορείς αγροτικής ανάπτυξης, οι οποίοι συνεργάζονται προκειμένου βγουν χρήσιμα συμπεράσματα μέσα από τις ξεχωριστές εμπειρίες και γνώσεις, που διαθέτουν. β) Μέτρο 3.2. «Μονάδα Εμπύχωσης Δικτύου LEADER+ (Μ.Ε.Δ.)». Η μονάδα αυτή αποτελεί τον φορέα που έχει ως σκοπό την υποστήριξη των ενεργειών και εκδηλώσεων που απαιτούνται για την μετάδοση και διακίνηση της πληροφορίας μέσα στο δίκτυο που έχει δημιουργηθεί.

(IV) Άξονας Προτεραιότητας 4. «Διαχείριση – Παρακολούθηση. Αξιολόγηση του Προγράμματος». Ο άξονας αυτός έχει να κάνει με τη δημιουργία επιτροπών που θα ασχολούνται με θέματα διαχείρισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των προγραμμάτων, με σκοπό να συντονίζονται ελέγχονται αλλά και να επιταχύνονται όλες οι διαδικασίες της εφαρμογής LEADER+, αλλά και να υπάρχει πλήρης συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Επίσης, μέσω της αξιολόγησης, όλες οι προηγούμενες εμπειρίες αξιοποιούνται, ώστε να δημιουργηθούν πρότυπα καλών πρακτικών, τα οποία και θα αποτελέσουν τους προπομπούς για την ορθή εκτέλεση του LEADER+.

Πολλές είναι οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον Δήμο Πλαστήρα και έχουν απευθυνθεί στην συγκεκριμένη κοινοτική πρωτοβουλία. Το LEADER+ μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης για μια αλυσιδωτή αντίδραση θετικών, για την τοπική κοινωνία, αλλαγών και την τοπική οικονομία, όπως η τουριστική προβολή της περιοχής μελέτης, η παραγωγή εναλλακτικού /επιπρόσθετου εισοδήματος για τους κατοίκους, η ενίσχυση υφισταμένων επαγγελματικών δράσεων, η είσοδος νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, η μείωση της ανεργίας και η αύξηση του ανταγωνισμού, που συνδράμει στην παραγωγή και προσφορά προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής ποιότητας.

4. Το πρόγραμμα LIFE: Το Πρόγραμμα χρηματοδοτεί εκείνες τις ενέργειες ανάδειξης και διαφύλαξης της φύσης που απαιτούνται για τη διατήρηση ή αποκατάσταση των φυσικών βιοτόπων, της χλωρίδας και πανίδας στο επιθυμητό επίπεδο. Σκοπός του προγράμματος είναι να συμβάλλει στην εφαρμογή, ενημέρωση και ανάπτυξη της κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας συμπεριλαμβανομένης της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος σε άλλες πολιτικές, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Μάλιστα για την περίοδο 2007 -2013 με τον τρόπο το Life έχει μετονομαστεί σε Life+ (βάσει του κανονισμού αριθ. 614/2007 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Μαΐου 2007) και πρόκειται να στηρίξει την εφαρμογή του 60^{ου} Προγράμματος Δράσης για το Περιβάλλον (Απόφαση 1600/2002/EK), συμπεριλαμβανομένων των θεματικών στρατηγικών (<http://www.minehn.gr/4/41/4114/g411401-1.html>).

Η Αναπτυξιακή Καρδίτσα μέσω των προγραμμάτων Life σε συνεργασία με τους δήμους που περιβάλλουν την λίμνη Πλαστήρα πραγματοποίησε αρκετές δράσεις προς την κατεύθυνση του οικοτουρισμού με απώτερο στόχο την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής. Στην κατεύθυνση αυτή και λόγω ότι η περιοχή της λίμνης είναι προστατευόμενη περιοχή, NATURA 2000, κινείται το πρόγραμμα LIFE (1999-2003) με τίτλο : “Υλοποίηση διαχειριστικών δράσεων στη λίμνη Ταυρωπού”. Το πρόγραμμα το οποίο υλοποιείται από την Αναπτυξιακή Καρδίτσα Α.Ε. σε συνεργασία με τα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας, το Τ.Ε.Ι. Λάρισας (Τμ. Δασοπονίας Καρδίτσας) και με ομάδα ανεξαρτήτων μελετητών, αφορά τη μελέτη και προστασία του

ευαίσθητου οικολογικά περιβάλλοντος, καθώς και ελέγχους για την ποιότητα των νερών της περιοχής λίμνης Πλαστήρα.

4. ΕΠΠΕΡ: είναι κατά κάποιο τρόπο συνέχεια του προηγούμενου προγράμματος και αφορά την προστασία του περιβάλλοντος.

5. Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL : Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL αφορά στη μείωση των διακρίσεων και των ανισοτήτων και χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Ταμείο. Η πρωτοβουλία αυτή, δεν περιλαμβάνει μέτρα που να προωθούν άμεσα τον τουρισμό, όπως προωθεί τη δημιουργία γυναικείων συνεταιρισμών που είναι δυνατόν να δραστηριοποιηθούν στους τουριστικούς προορισμούς. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιου συνεταιρισμού αποτελεί ο γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός της Λίμνης Πλαστήρα με έδρα το Μορφοβούνι, που αριθμεί 36 μέλη και παράγει γλυκά κουταλιού και παραδοσιακά ζυμαρικά.

Με την επιχορήγηση των ανωτέρω προγραμμάτων και τις χρηματοδοτήσεις των φορέων και των φυσικών προσώπων, έχει κατασκευαστεί ένας μεγάλος αριθμός έργων υποδομής και σημαντικός αριθμός ατομικών αγροτουριστικών ή βιοτεχνικών επιχειρήσεων. Η αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων έχει προσανατολιστεί προς την ανάπτυξη διαφόρων τύπων εναλλακτικού τουρισμού:

1. του αγροτουρισμού, με τη διατήρηση και τόνωση του υπάρχοντος πρωτογενούς παραγωγικού συστήματος
2. του περιβαλλοντικού τουρισμού, με την κατασκευή έργων υποδομής.
3. του αθλητικού τουρισμού, με παρεμβάσεις που υποβοηθούν την άσκηση διαφόρων αθλημάτων
4. του πολιτιστικού τουρισμού, με την ανάδειξη μνημείων, παραγωγή έντυπου υλικού κλπ
5. του θρησκευτικού τουρισμού, με την ανάδειξη μοναστηριών και εκκλησιών της περιοχής και τη διευκόλυνση της πρόσβασης

Τα σημαντικότερα έργα υποδομής που κατασκευάστηκαν την τελευταία δεκαπενταετία είναι τα εξής:

1. ΚΕΝΤΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Από την κοινότητα Νεοχωρίου έχει παραχωρηθεί το παλιό Δημοτικό Σχολείο, το οποίο ανακαινίστηκε και λειτουργεί ως κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Περιλαμβάνει χώρο εργαστηρίου με επιστημονικό εξοπλισμό, χώρο εκθεμάτων και αίθουσα διδασκαλίας. Παρέχει περιβαλλοντική εκπαίδευση σε μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ερευνητικές δυνατότητες σε φοιτητές και ερευνητές.

2. ΥΔΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

Είναι ένα μόνιμο σύστημα παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων της λίμνης Πλαστήρα. Μαζί με το Κέντρο περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αποτελεί τη βάση γύρω από την οποία οργανώνεται ο περιβαλλοντικός και επιστημονικός τουρισμός.

3. ΒΟΤΑΝΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

Έχει κατασκευαστεί σε χώρο που παραχώρησε η Κοινότητα Νεοχωρίου. Παρέχει περιβαλλοντική εκπαίδευση και γνωριμία με τη χλωρίδα της περιοχής.

4. ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟ ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Έχει κατασκευαστεί σε περιοχή της Κοινότητας Μπελοκομύτη, πάνω στο μονοπάτι που ενώνει τη λίμνη Πλαστήρα με την Ευρυτανία.

5. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ

Επισημάνθηκαν και χαρτογραφήθηκαν δύο μονοπάτια. Το πρώτο είναι στην περιοχή Ζυγογιανείκα και το δεύτερο ενώνει τη λίμνη Πλαστήρα με την Ευρυτανία.

6. ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΟΥ ΠΟΔΗΛΑΤΟΥ

Έχουν καταγραφεί και σημανθεί οι διαδρομές για ορειβατικό ποδήλατο σύμφωνα με

τις προδιαγραφές του ΕΟΤ.

7. ΤΟΠΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το γραφείο αυτό σκοπό έχει την ενημέρωση των τουριστών με την παροχή πληροφοριών και έντυπου υλικού, καθώς και τη γενικότερη προβολή της περιοχής στη χώρα, αλλά και το εξωτερικό.

8. ΕΝΤΥΠΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΧΑΡΤΕΣ GIS

Έχει εκδοθεί ένα πλούσιο ενημερωτικό υλικό, το οποίο περιλαμβάνει πληροφορίες και χάρτες της περιοχής με σκοπό τη διευκόλυνση των τουριστών, αλλά και την πληροφόρηση για την ποικιλία των δυνατών δραστηριοτήτων στην περιοχή.

9. ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Δημιουργία δύο γυναικείων συνεταιρισμών: ο Συνεταιρισμός Γυναικών Μορφοβουνίου παρασκευάζει παραδοσιακά τοπικά εδέσματα και ο Συνεταιρισμός Γυναικών Σοφάδων κατασκευάζει παραδοσιακές στολές. Επίσης, εκπαιδεύονται οδηγοί βουνού για τη διευκόλυνση άσκησης αθλημάτων στο βουνό ή πεζοποριών. Όπως είναι φανερό, τα παραπάνω βασικά έργα υποδομής πλαισιώθηκαν από μια πληθώρα έργων, όπως κατασκευές ή βελτιώσεις δρόμων, κτιρίων κλπ.

Τα παραπάνω έργα υποδομής είχαν σκοπό την παράλληλη κινητοποίηση του ντόπιου πληθυσμού προς την κατεύθυνση της δημιουργίας επιχειρήσεων και την εξασφάλιση θέσεων εργασίας μόνιμων ή εποχιακών. Πράγματι, στην περιοχή λειτουργεί σήμερα ένας μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που έχουν είτε άμεση είτε έμμεση σχέση με τον τουρισμό. Στην περιοχή λειτουργούν συνολικά 303 επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες στους τουρίστες. Η κατανομή τους στους τέσσερις Δήμους της περιοχής δεν είναι ομοιόμορφη: στο Δήμο Ιτάμου λειτουργούν συνολικά 60 τουριστικές επιχειρήσεις (20%), στο Δήμο Μητρόπολης 70 (23%), στο Δήμο Νεβρόπολης 101 (33%) και στο Δήμο Πλαστήρα οι επιχειρήσεις που προσφέρουν υπηρεσίες στους τουρίστες είναι 72 (24%).

Από τις παραπάνω επιχειρήσεις, οι 64 επιχειρήσεις (21%) είναι τουριστικά καταλύματα. Από αυτά τα 38 βρίσκονται στο Δήμο Νευρόπολης, τα 13 στο Δήμο Πλαστήρα, τα 12 στο Δήμο Ιτάμου και μόνον 1 στο Δήμο Μητρόπολης. Εκτός από μία επιχείρηση στο Δήμο Μητρόπολης που είναι κοινοτικός ξενώνας, οι υπόλοιπες επιχειρήσεις τουριστικών καταλυμάτων είναι ατομικές. Στην πλειοψηφία τους τα τουριστικά καταλύματα είναι δυναμικότητας 10 κλινών. Μια μικρή μειοψηφία έχει δυναμικότητα 20 – 50 κλίνες, ενώ στο Δήμο Νεβρόπολης λειτουργεί μία μονάδα δυναμικότητας 150 κλινών.

Στην περιοχή μελέτης, υπάρχουν συνολικά 190 χώροι εστίασης – αναψυχής, δηλαδή καφεενεία, μπαρ, εστιατόρια, ψησταριές. Το Δήμο Ιτάμου κατεγράφησαν 43 χώροι εστίασης – αναψυχής, στο Δήμο Μητρόπολης 56, στο Δήμο Νεβρόπολης 42 και στο Δήμο Πλαστήρα 49. Δηλαδή, σε επίπεδο Δήμων παρατηρείται μια σχετική ομοιομορφία στην κατανομή των χώρων εστίασης – αναψυχής.

Στο σύνολο της περιοχής μελέτης, δραστηριοποιούνται 47 τουλάχιστον επιχειρήσεις, οι οποίες έχουν έμμεση σχέση με τον τουρισμό, όπως εργαστήρια χειροτεχνημάτων, πρατήρια πώλησης παραδοσιακών προϊόντων κ.τ.λ. Στο Δήμο Ιτάμου υπάρχουν 4 επιχειρήσεις που σχετίζονται εμμέσως με τον τουρισμό, στο Δήμο Μητρόπολης 13, στο Δήμο Νευρόπολης 20 και στο Δήμο Πλαστήρα 10.

Με βάση στοιχεία του Ε.Ο.Τ., το 2000 έγιναν στο Νομό Καρδίτσας 118.882 διανυκτερεύσεις. Ο μέσος όρος διανυκτερεύσεων είναι περίπου 3 ημέρες, μπορούμε λοιπόν να μιλάμε για αφίξεις 40.000 περίπου ατόμων το 1999. Εκτιμάται ότι, εάν εξαιρεθεί η πόλη της Καρδίτσας (4 ξενοδοχεία), στις ορεινές περιοχές γίνεται περίπου το 65 - 70% των διανυκτερεύσεων. Η μέση ετήσια πληρότητα των ξενοδοχειακών μονάδων, σύμφωνα με στοιχεία του ΕΟΤ, κυμαίνεται γύρω στο 50%. Από τον αριθμό των 80.000 διανυκτερεύσεων περίπου που αντιστοιχεί στα ορεινά, με βάση την εμπειρία και την εκτίμηση των στελεχών της Ομάδας Τοπικής Δράσης LEADER II, μπορούμε να υποθέσουμε ότι τουλάχιστον 65.000 διανυκτερεύσεις αντιστοιχούν σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ενώ οι υπόλοιπες 15.000 διανυκτερεύσεις είναι από άτομα χωρίς ιδιαίτερα ενδιαφέροντα σε κάποια μορφή εναλλακτικού τουρισμού. Στον αριθμό διανυκτερεύσεων που έχουν σχέση με εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αντιστοιχεί μεγάλο ποσοστό της τάξης του 80% (περίπου 52.000 διανυκτερεύσεις) στον ιαματικό -

θεραπευτικό τουρισμό των λουτρών Σμοκόβου και Καΐτσας. Οι υπόλοιπες 13.000 διανυκτερεύσεις (περίπου 5.000 άτομα) μπορούμε να υποθέσουμε ότι είναι από άτομα που έρχονται αποκλειστικά για εναλλακτικό τουρισμό. Σημειώνεται ότι 8-10.000 μαθητές και φοιτητές ανά έτος επισκέπτονται την περιοχή της λίμνης για περιβαλλοντική εκπαίδευση, χωρίς όμως να διανυκτερεύουν. Τέλος, το μεγαλύτερο ποσοστό των επισκεπτών είναι Έλληνες, ενώ ένα μικρό μόνο ποσοστό αλλοδαπών τουριστών επιλέγουν τη λίμνη Πλαστήρα ως τόπο των διακοπών τους. Όπως προέκυψε από προσωπικές συνεντεύξεις που πήρε η Αναπτυξιακή Καρδίτσας, οι επιχειρήσεις που ασχολούνται με την προσφορά υπηρεσιών στους τουρίστες είναι κυρίως οικογενειακές επιχειρήσεις, και στις περιπτώσεις που Στο σύνολο της περιοχής μελέτης, το ποσοστό των εργαζομένων που απασχολούνται μόνιμα σε κάποια τουριστική επιχείρηση είναι 62,6%, ενώ το ποσοστό των εποχιακά εργαζομένων 37,4%. Σε κάθε επιχείρηση εργάζονται κατά μέσο όρο 3,5 άτομα . Ο μέσος όρος των ατόμων που εργάζονται μόνιμα στις τουριστικές επιχειρήσεις είναι 2,2 άτομα ανά επιχείρηση, ενώ ο μέσος όρος των εποχιακά απασχολούμενων είναι 1,3 άτομα ανά επιχείρηση. Από τους μόνιμα απασχολούμενους στις επιχειρήσεις που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον τουρισμό, το μεγαλύτερο ποσοστό (89,5%) είναι άτομα που κατοικούν στην έδρα της επιχείρησης, ενώ το 10,5% αποτελείται από άτομα που κατοικούν σε άλλη περιοχή. Αντίθετα, στους εποχιακά εργαζομένους στις τουριστικές επιχειρήσεις το μεγαλύτερο ποσοστό (54,4%), αποτελείται από άτομα τα οποία δεν κατοικούν στην περιοχή της έδρας της επιχείρησης.

Στη συνέχεια, η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή της λίμνης Πλαστήρα αποτελεί μεν μια μοναδική ευκαιρία για βελτίωση των εισοδημάτων και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της περιοχής, είναι απαραίτητο όμως να διασφαλιστεί η συνεχής, απρόσκοπτη και υγιής πορεία της τουριστικής δραστηριότητας. Για το σκοπό αυτό πρέπει να τεθούν και τηρηθούν από τους επιχειρηματίες υψηλές ποιοτικές προδιαγραφές στις τουριστικές υπηρεσίες με απώτερο στόχο την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των τουριστών και την καλύτερη προβολή της περιοχής ως τουριστικού προορισμού. Στα πλαίσια αυτής της φιλοσοφίας, οι επαγγελματίες του τουριστικού κλάδου της περιοχής, με την τεχνική υποστήριξη της Αναπτυξιακής Καρδίτσας (ΑΝ.ΚΑ ΑΕ) και την πολιτική στήριξη των τοπικών φορέων, αποφάσισαν την σύνταξη και εφαρμογή ενός **"Τοπικού**

Συμφώνου Ποιότητας" (ΤΣΠ). Το σύμφωνο αυτό αποτελείται από ένα σύνολο κανόνων που συζήτησαν και συμφώνησαν ομόφωνα οι συμμετέχοντες να τηρήσουν. Οι κανόνες αφορούν την αισθητική, την ποιότητα των υπηρεσιών, καθώς και τις τιμές τους. Στα πλαίσια της αισθητικής, έχει συμφωνηθεί η τήρηση κανόνων στην εξωτερική και εσωτερική διακόσμηση των χώρων, που διαφυλάσσουν το τοπικό και παραδοσιακό στυλ της περιοχής. Στα πλαίσια της ποιότητας, υπάρχουν κανόνες τόσο για τις ξενοδοχειακές μονάδες όσο και για τις μονάδες εστίασης. Τέλος, έχει συμφωνηθεί και ο προσδιορισμός των τιμών από κάθε επιχείρηση να γίνεται μέσα σε ορισμένα πλαίσια, όπου έχουν καθορισθεί ανώτατες και κατώτατες τιμές. Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας έχουν δικό τους site στο internet και προβάλλονται ξεχωριστά από όλες τις υπόλοιπες. Προς το παρόν, συμμετέχει σχετικά μικρός αριθμός επιχειρηματιών, περίπου 50, όμως πιστεύεται ότι στην πορεία θα συμμετάσχει συνεχώς μεγαλύτερος αριθμός.

3.3 ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Η Καρδίτσα θεωρείται ιδανικός τουριστικός προορισμός καθώς συνδυάζει τις επισκέψεις σε εξαιρετικής ομορφιάς ορεινά και πεδινά μέρη με την πληθώρα χειμερινών δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν να ικανοποιήσουν ακόμη και τους πιο απαιτητικούς ταξιδιώτες.

Πιο συγκεκριμένα, ένας ταξιδιώτης που επισκέπτεται το νομό Καρδίτσας δεν θα πρέπει να παραλείψει να επισκεφτεί τα παρακάτω μέρη:

- Τη λίμνη Πλαστήρα-Τα Άγραφα
- Το Δασικό χωριό Δρυάδες
- Το Βοτανικό κήπο Νεοχωρίου
- Τα Λουτρά Σμοκόβου
- Τους τοπικούς παραδοσιακούς οικισμούς

Η λίμνη Πλαστήρα

Η περιοχή της λίμνης Πλαστήρα βρίσκεται σε μια από τις ομορφότερες γωνιές του ορεινού όγκου των Αγράφων. Καταλαμβάνει τη θέση του άλλοτε οροπεδίου της Νεβρόπολης 25 χλμ. δυτικά της Καρδίτσας και σε υψόμετρο 1000 μ. Πρόκειται για μια τεχνητή λίμνη, η οποία δημιουργήθηκε με το κλείσιμο της κοίτης του ποταμού Μέγδοβα, δηλαδή του αρχαίου Ταυρωπού που αποτελούσε παραπόταμο του Αχελώου. Έτσι δημιουργήθηκε η «λίμνη του Μέγδοβα» που τελευταία ονομάστηκε σε «λίμνη Νικολάου Πλαστήρα» στη μνήμη του εμπνευστή της. Η ιδέα της δημιουργίας της λίμνης ανήκε στον Νικόλαο Πλαστήρα, ο οποίος το καλοκαίρι του 1925 παραθέριζε στην περιοχή της Νεβρόπολης. Παρατηρώντας το έδαφος και το περίγυρο συνέλαβε την ιδέα της ίδρυσης ενός παραθεριστικού κέντρου στη θέση «Αλώνια» Μπεζούλας, και στη θέση «Κακαβάκια». Αυτό θα ήταν εφικτό να γίνει, μετά την κατασκευή ενός φράγματος, που θα αποσκοπούσε στη δημιουργία τεχνητής λίμνης. Το κλείσιμο του Μέγδοβα, παραποτάμου του Αχελώου, και στη συνέχεια η εκτροπή του νερού του στο θεσσαλικό κάμπο, θα εξασφάλιζε παραγωγή ενέργειας και ταυτόχρονα θα έδινε και ζωή στον κάμπο, ο οποίος το καλοκαίρι υπέφερε από λειψυδρία. Το 1927 ο Ν. Πλαστήρας επισκέφθηκε δύο φορές την περιοχή, μαζί με ειδικούς επιστήμονες. Οι εκτιμήσεις όλων ήταν θετικές και με πρωτοβουλία του Πλαστήρα γίνονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου Γεωργίας οι πρώτες μελέτες. Το 1932 ακολούθησε συμπληρωματική μελέτη, η οποία αφορούσε κυρίως τα αρδευτικά έργα. Ακολούθησε η Γερμανική κατοχή που έφερε πολλά δεινά στον τόπο. Μετά την απελευθέρωση της χώρας και στα πλαίσια της ανασυγκρότησής της, η κατασκευή της λίμνης ήρθε και πάλι στο προσκήνιο. Επί κυβερνήσεων Πλαστήρα, συμπεριλήφθηκε στο τεχνικό πρόγραμμα του 1951. Το 1955 ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής εγκαινίασε το έργο του Μέγδοβα στο Βλάσδο, το σημερινό Μοσχάτο, το οποίο ολοκληρώθηκε το 1959

Η λίμνη έχει μήκος 14 τετ. χλμ. μέγιστο πλάτος 4 τετ. χλμ μέγιστο βάθος 60 μέτρα και χωρητικότητα 400 εκατ. κυβικά μέτρα νερού. Με ειδικό αγωγό, που είναι ορατός από μεγάλη απόσταση, το νερό της λίμνης μεταφέρεται από το υψόμετρο των 700 μέτρων χαμηλά προς τον κάμπο δίνοντας κίνηση στον Υδροηλεκτρικό σταθμό της ΔΕΗ παραγωγής 40MWH την εβδομάδα. Το Φράγμα αποτελεί τοξοειδή κατασκευή ύψους

83μ. και μήκους 200μ. Η κατασκευή του φράγματος αποτελεί έργο ζωτικής σημασίας, καθώς επέλυσε το υδρευτικό πρόβλημα της Καρδίτσας, δεκάδων χωριών και οικισμών του νομού, εξυπηρετώντας και την άρδευση μεγάλου τμήματος του κάμπου. Έντονη είναι εδώ η αντίθεση της απότομης ρεματιάς, του ύψους και του ιλίγγου από τη μια και της γαλήνης των ήρεμων νερών και του τοπίου από την άλλη. Ο επισκέπτης μπορεί να το διασχίσει κατά μήκος, να κατέβει στη βραχώδη του πλευρά ή να ανηφορίσει στις πλαγιές.

Εικόνα 15 Φράγμα λίμνης Πλαστήρα

Όσο αφορά στο φυσικό περιβάλλον της λίμνης έλατα, βελανιδιές και καστανιές κατεβαίνουν ως τις όχθες της, ενώ το πράσινο των βοσκοτόπων δένει με το γαλάζιο των νερών. Λεύκες και πλατάνια κυρίως κοντά στους ποταμούς και εποχιακή χαμηλή βλάστηση. Με το πέρασμα των χρόνων, η λίμνη ανέπτυξε και το δικό της οικοσύστημα. Στα νερά της εντοπίζεται έντονη θαλάσσια ζωή, καθώς διαβιούν πολλά είδη ψαριών. Κυπρίνοι, χέλια, λαυράκια, γριβάδια, πεταλούδα, κορεγόνος, ασπρόψαρο, γλήνι και πέστροφα είναι μερικά από τα είδη ψαριών που μπορεί να συναντήσει κάποιος στα νερά της λίμνης. Επίσης, στην περιοχή συναντώνται πολλά είδη πουλιών της πανίδας των Αγράφων, όπως ερωδιούς, μαυρόκοτες, διάφορα είδη γλάρων, ενώ σπανιότερα είναι τα βουτηχτάρια και οι κορμοράνοι.

Όσο όμως ανεβαίνουμε περισσότερο πάνω από το επίπεδο της θάλασσας το τοπίο αλλάζει. Πιο ψηλά συναντώνται πλατύφυλλες βελανιδιές και έλατα. Τέλος, μοναδικό αποτελεί το γεγονός πως οι βουνοκορφές προς τα δυτικά σχηματίζουν το προφίλ μιας γυναίκας που κοιμάται, την περίφημη "Κοιμωμένη των Αγράφων" η οποία διακρίνεται από ένα πολύ μεγάλο μέρος του Θεσσαλικού κάμπου.

Εικόνα 16 Η Κοιμωμένη των Αγράφων

Ο επισκέπτης που θα βρεθεί στην περιοχή, έχει τη δυνατότητα να κάνει το γύρο της λίμνης και να απολαύσει την όμορφη διαδρομή που του προσφέρει η λίμνη μέσα από ποταμάκια με γέφυρες και να περιηγηθεί μέσα από χωριουδάκια μοναδικής ομορφιάς, όπως είναι το Μορφοβούνι, το Κρυονέρι, τα Καλύβια Πεζούλας και το ένδοξο Νεοχώρι το οποίο υπήρξε και πρωτεύουσα των Αγράφων κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα.

Επιπροσθέτως η λίμνη Πλαστήρα καθώς και η ευρύτερη περιοχή προσφέρουν ένα πλήθος δραστηριοτήτων για τους ταξιδιώτες όπως είναι η αναρρίχηση, η ιππασία, η ορειβασία, η πεζοπορία, η ποδηλασία, η σκοποβολή, το κανόε-καγιάκ, το ψάρεμα και για τους πιο τολμηρούς το κολύμπι στα παγωμένα νερά της λίμνης.

Πιο συγκεκριμένα, όσο αφορά στις δραστηριότητες λίγο έξω από το Μουζάκι στο δρόμο προς την Πορτή υπάρχουν οργανωμένα αναρριχητικά πεδία με 10 αθλητικές διαδρομές. Τα πετρώματα είναι πολύ καλής ποιότητας και προσελκύουν κάθε χρόνο αρκετό κόσμο στη περιοχή καθώς γίνονται οργανωμένες δραστηριότητες. Οι επισκέπτες μέσα από τις διαδρομές μπορούν να απολαύσουν τη φύση και τις ομορφιές της.

Η ιππασία γύρω από τη λίμνη Πλαστήρα είναι μία ακόμη ενδιαφέρουσα δραστηριότητα, όπως προαναφέρθηκε, για μικρούς και μεγάλους. Χάρη στις οργανωμένες φάρμες που βρίσκονται σε ένα καταπράσινο μέρος ανάμεσα στα χωριά Μορφοβούνι και Καλύβια Πεζούλας η ιππασία προτιμάται κατά κόρον από τους επισκέπτες και η εξερεύνηση της

λίμνης γίνεται μοναδική εμπειρία για κάθε επισκέπτη όταν συνδυάζεται με άλογα που καλπάζουν στις όχθες της.

Οι πλαγιές των βουνών προσφέρονται για σύντομες ή μεγάλης διάρκειας πορείες, για άλλοτε ευκολότερες και άλλοτε δυσκολότερες διαδρομές τις οποίες οι φυσιολάτρες ορειβάτες μπορούν να πραγματοποιήσουν ομαδικά ή ατομικά. Για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών υπάρχουν καταφύγια στην περιοχή της λίμνης. Το ορειβατικό καταφύγιο Αγράφων στη θέση Καραμανώλη και το καταφύγιο στη θέση Ελατάκος στο δάσος Μπελοκομίτη, αποτελούν τα ορμητήρια των ορειβατών για τις περιπετειώδεις διαδρομές τους στο Μπορλερό (2016μ.), το Βουτσικάκι (2154μ.) και τις άλλες βουνοκορφές των Αγράφων. Τα καταφύγια προσφέρουν βασικές εξυπηρετήσεις και μπορούν να φιλοξενήσουν από 12 έως 24 άτομα. Επιπλέον, δεκάδες διαδρομές και πορείες ξεκινούν με πρωτοβουλίες ορειβατικών συλλόγων και φυσιολατρών και από διάφορα άλλα σημεία.

Εικόνα 17 Ορειβατικό καταφύγιο Καραμανώλη

Στη συνέχεια στη περιοχή λειτουργεί και το Χιονοδρομικό Κέντρο <<Καραμανώλη>> το οποίο απέχει 28 χλμ. από την πόλη της Καρδίτσας. Το Χιονοδρομικό Κέντρο αναπτύσσεται στις ανατολικές πλαγιές του βουνού Βουτσικάκι (2152 μ.), στη Νότια Πίνδο και σε υψόμετρο 1530 μ.. Μικρό αλλά συνεχώς εξελισσόμενο το Χιονοδρομικό Κέντρο Καραμανώλη προσφέρει ειδικά στα παιδιά αρκετή διασκέδαση με το χιόνι. Η περιοχή επίσης προσφέρεται και για σκι αντοχής στους δασικούς δρόμους της. Στις εγκαταστάσεις του συμπεριλαμβάνεται μία πίστα αρχαρίων μήκους 300 μ. και συρόμενος αναβατήρας.

Εικόνα 18 Χιονοδρομικό Κέντρο Αγράφων

Ακόμα, πολλά πεζοπορικά μονοπάτια δίνουν τη δυνατότητα στους επισκέπτες να απολαύσουν την ομορφιά της φύσης. Ιδανική περιοχή για πεζοπορία είναι το Εκπαιδευτικό Δάσος Μπελοκομίτη το οποίο καταλαμβάνει μια έκταση 5.688 στρεμμάτων και στο οποίο έχουν χαραχθεί και σηματοδοτηθεί εξι ιδιαίτερου φυσικού κάλλους μονοπάτια.

Επιπροσθέτως, το ποδήλατο βουνού αποτελεί τη νέα πρόσκληση για τον επισκέπτη της λίμνης. Το άρτια οργανωμένο Tavros Mountain Bike Center στα Καλύβια στην περιοχή της λίμνης, προσφέρει στους ενδιαφερόμενους όλα τα απαραίτητα για να μπορέσουν να απολαύσουν τις ατελείωτες διαδρομές, με διαφορετικό βαθμό δυσκολίας, στους δρόμους πλάι στη λίμνη, στο δάσος ή στο βουνό. Το μήκος των διαδρομών είναι περίπου 35χλμ.

Καθένας που γνωρίζει ποδήλατο και είναι σε καλή φυσική κατάσταση μπορεί να συμμετέχει (από 10-65 χρόνων). Άνετα ρούχα, ένα μικρό σακίδιο και ένα παγούρι, ένα αντιανεμικό μπουφάν, γάντια και καπελάκι, είναι τα μόνα που χρειαζόμαστε. Μετά από μια μικρή ενημέρωση για το δρομολόγιο οι ενδιαφερόμενοι ξεκινούν. Στο δρόμο γίνονται στάσεις για να απολαύσουν οι ποδηλάτες το τοπίο, να πάρουν φωτογραφίες και να κάνουν πικνικ.

Εικόνα 19 Ποδηλασία γύρω από τη λίμνη Πλαστήρα

Μια ακόμα ενδιαφέρουσα δραστηριότητα είναι και η σκοποβολή. Στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Πλαστήρα υπάρχουν αρκετοί οργανωμένοι χώροι για σκοποβολή. Χαρακτηριστικά λειτουργεί σκοπευτικό κέντρο στο χωριό Ρούσσο, 7χλμ. από τη Καρδίτσα, στη Σέκλιζα αλλά και στο αγραφιώτικο χωριό, Νεράιδα.

Η λίμνη Πλαστήρα προσφέρεται επίσης για όμορφες διαδρομές στα νησάκια και φιόρδ της, καθώς και παιχνίδι ανάμεσα στα δέντρα της όχθης που είναι βυθισμένα στο νερό. Μέσα από τη λίμνη η θέα από τα θεσσαλικά Άγραφα είναι μαγευτική. Μικροί και μεγάλοι έχουν τη δυνατότητα να ζήσουν μια μοναδική εμπειρία αλλά και να βιώσουν το μεγαλείο του εκπληκτικού φυσικού τοπίου.

Μία ακόμα προσφερόμενη δραστηριότητα είναι η διάσχιση φαραγγιών (canyoning). Στο Μέγα Ρέμα κοντά στην ιερά μονή Αγίου Γεωργίου, εντοπίζεται ένα όμορφο μικρό φαράγγι ιδανικό για διάσχιση και εξάσκηση για μικρούς και μεγάλους σε ηλικία λάτρεις του αθλήματος. Ο βαθμός δυσκολίας της διαδρομής του είναι μικρός. Η διάσχιση αρχίζει με περπάτημα μέσα από λαξευμένους από το νερό βράχους και στη συνέχεια ακολουθεί κατάβαση του φαραγγιού. Κατά τη διάρκεια της κατάβασης οι συμμετέχοντες στη διάσχιση περνούν μέσα από «λιμνούλες» με μέγιστο βάθος 1 μέτρο. Η δραστηριότητα διαρκεί 4 -5 ώρες και είναι σε θέση να προσφέρει αξιόλογες συγκινήσεις, ακόμα και για τους αρχάριους.

Επιπλέον οι επισκέπτες της λίμνης μπορούν να απολαύσουν και δραστηριότητες όπως είναι το κυνήγι και το ψάρεμα. Όμως με βάση τις περιβαλλοντικές ανάγκες της

λίμνης, οι κανονισμοί που έχουν δημιουργηθεί επιτρέπουν μόνο το ψάρεμα με καλάμι. Το Υπουργείο Γεωργίας έχει εκδώσει συγκεκριμένους κανόνες αλλά γύρω από τη λίμνη οι ταξιδιώτες μπορούν να πληροφορηθούν έγκαιρα και σωστά. Ο σύλλογος ψαράδων θα τους δείξει τα κατατόπια καθώς πολλά από τα ποτάμια της περιοχής είναι εξαιρετικά πλούσια σε ψάρια. Αξιόλογο μπορεί να χαρακτηριστεί το γεγονός πως διοργανώνεται κάθε χρόνο διαγωνισμός ψαρέματος με ευθύνη του Δήμου στην περιοχή του Μορφοβουνίου και παίρνουν μέρος δεκάδες ερασιτέχνες ψαράδες από όλα τα Δημοτικά Διαμερίσματα του Δήμου και το Νομό Καρδίτσας.

Το δασικό χωριό Δρυάδες

Το δασικό χωριό των Δρυάδων, όπως αναφέρεται στη μυθολογία, έχει πάρει το όνομά του από τις νύμφες της Ελληνικής μυθολογίας, οι οποίες σύμφωνα με τις αναγραφές διάλεξαν πάντα το ωραιότερο σημείο τους δάσους για να στήσουν εκεί τον χορό τους. Αυτό από μόνο του αναδεικνύει τη μοναδικότητα του τοπίου και τη φυσική του ομορφιά, η οποία είναι ιδανική για να ξεκουράσει και να ανανεώσει τον επισκέπτη της λίμνης Πλαστήρα.

Εικόνα 20 Το δασικό χωριό Δρυάδες

Η δημιουργία του Δασικού Χωριού αποτελεί μια τοπική περιβαλλοντική στρατηγική, δίνοντας έμφαση στον οικοτουρισμό. Είναι ένα βήμα που αφορά σε προσχεδιασμένη στρατηγική διαχείρισης και διατήρησης μιας ιδιαίτερα ευαίσθητης περιοχής. Η προσπάθεια αυτή αποδίδει σημαντικά οφέλη σε ότι αφορά την προστασία των σπάνιων ειδών της περιοχής, την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης, αλλά και την οικονομική ανάπτυξη. Το Δασικό χωριό εστιάζεται σε ορισμένες δραστηριότητες που αποβλέπουν στην προστασία και τη βελτίωση της χλωρίδας (βλάστησης) και της πανίδας (άγριων ζώων) καθώς και την αναψυχή. Το πρότυπο Δασικό χωριό βρίσκεται στη θέση Παλαιοχώρι της Κοινότητας Καροπλεσίου. Το χωριό περιλαμβάνει είκοσι λυόμενα οικήματα δύο δωματίων και ενός εστιατορίου. Για τον πλήρη σχεδιασμό και για τη σωστή προστασία του οικοσυστήματος, η σύνταξη της μελέτης σχεδιασμού και η

επίβλεψη του έργου ανατέθηκε σε εξειδικευμένο προσωπικό, το οποίο διακρίνεται για τις περιβαλλοντικές του πεποιθήσεις. Επιστρατεύθηκαν συνεπώς από την δασική υπηρεσία, δασολόγοι και περιβαλλοντολόγοι που προσπάθησαν να μειώσουν το περιβαλλοντικό κόστος, αλλά συγχρόνως να προάγουν την οικονομική ανάπτυξη μιας ουσιαστικά παραμελημένης περιοχής.

Η έκταση όπου είναι εγκατεστημένο το Δασικό Χωριό είναι σχεδόν γυμνή με διάσπαρτα δέντρα καρυδιάς, δρυός, ελάτης και διαφόρων ειδών πλατύφυλλων. Έχει εμβαδόν 23.010 στρέμματα. Περιμετρικά συνορεύει με δάσος δρυός στο κάτω μέρος και ελάτης στο πάνω μέρος. Εκτείνεται σε πλαγιά από υψόμετρο 895 μέτρα μέχρι 970 μέτρα. Η εγκάρσια κλίση κυμαίνεται από 10% - 40%. Οι θέσεις που επιλέχθηκαν για την εγκατάσταση των οικημάτων είναι σχεδόν επίπεδες. Στη συγκεκριμένη τοποθεσία παλιά υπήρχε χωριό με την ονομασία Παλαιοχώρι. Από αφηγήσεις γερόντων του Καροπλεσίου το χωριό καταστράφηκε περίπου το 1800. Έτσι λοιπόν κρίθηκε σκόπιμο να τοποθετηθούν τα οικήματα εκεί όπου υπήρχαν παλαιά σπίτια για να μην έχουμε μεγάλες ανασκαφές. Αυτό συνετέλεσε στη διατήρηση του κόστους σε χαμηλά επίπεδα αλλά και στην ελάχιστη περιβαλλοντική διατάραξη. Χρησιμοποιήθηκαν υλικά άκρως φιλικά προς το περιβάλλον τα οποία δένουν αρμονικά με το φυσικό τοπίο. του Δασικού Χωριού είναι το γεγονός ότι από ελέγχους που έγιναν από τη δασική υπηρεσία, η παρέμβαση στο οικοσύστημα κρίθηκε «ασθενής». Τα υλικά που χρησιμοποιήθηκαν για την ανέγερση των λυόμενων οικημάτων είναι ξύλο και πέτρες. Οι λιθοδομές έγιναν με πέτρες τις περιοχής και μάλιστα από γκρεμίσματα του παλαιού χωριού Παλαιοχωριού. Επίσης το έργο ανατέθηκε σε τοπικά συνεργία ανοικοδόμησης οικημάτων της ευρύτερης περιοχής, της Λίμνης Πλαστήρα, προκειμένου να δοθεί απασχόληση και να επωφεληθεί η εν λόγω κοινωνία.

Το Δασικό Χωριό Δρυάδες περιλαμβάνει επίσης πέραν του εστιατορίου δύο γήπεδα άθλησης, ένα μπάσκετ και ένα βόλεϊ και μια παιδική χαρά. Το δασικό χωριό περιλαμβάνει είκοσι ξύλινα σπιτάκια των δυο δωματίων με ογδόντα κρεβάτια, αίθουσα εκδηλώσεων, αθλητικούς χώρους (γήπεδο μπάσκετ & βόλεϊ) και τρεις χώρους στάθμευσης. Ο χώρος είναι περιφραγμένος με ξύλινο φράχτη και καταλαμβάνει έκταση 25 στρεμμάτων. Η κίνηση των επισκεπτών μέσα στο χωριό γίνεται μόνο πεζή, σε ελικοειδή, πλακόστρωτα δρομάκια. Συγχρόνως στο Δασικό Χωριό θα διατίθενται

προϊόντα προς πώληση, π.χ. οικολογικά προϊόντα που θα προκύπτουν από τις δασικές περιοχές (φαρμακευτικά βότανα και φρύγανα). Το νερό που τροφοδοτεί τις εγκαταστάσεις είναι από παρακείμενες πηγές (ύδρευση) και ποτάμια (άρδευση) εξαιρετικής ποιότητας, έτσι δεν χρειάστηκε να γίνουν μεγάλοι κόστους έργα μεταφοράς ύδατος μέσω αγωγών. Το κυριότερο πλεονέκτημα της κατασκευής του οικισμού είναι η διατήρηση της αειφορίας.

Ο Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου

Ο Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου βρίσκεται στην προστατευόμενη περιοχή («περιοχή Οικοανάπτυξης») λίμνης Ν. Πλαστήρα, εντός των διοικητικών ορίων του Δήμου Νεβρόπολης Αγράφων και βρίσκεται σε επαφή με τη λίμνη στις περιόδους ανόδου της στάθμης των νερών της. Η έκτασή του ανέρχεται σε 10 στρέμματα, απέχει 33 χιλιόμετρα από την πόλη της Καρδίτσας, εγκαινιάστηκε τον Ιούνιο του 1998 και συνεχίζει τη λειτουργία του έως σήμερα.

Στο πλαίσιο της προσπάθειας για την αειφορική διαχείριση και περιβαλλοντική προστασία στην περιοχή της λίμνης Ν. Πλαστήρα η Αναπτυξιακή Καρδίτσας Α.Ε. δημιούργησε μια πρωτότυπη υποδομή για τα δεδομένα μιας ορεινής περιοχής η οποία χαρακτηρίζεται από το αξιόλογο φυσικό περιβάλλον.

Στόχος ήταν η δημιουργία μιας περιβαλλοντικής υποδομής «πεδίου» στην περιοχή της λίμνης Ν. Πλαστήρα για την ενημέρωση και εκπαίδευση του κοινού γύρω από τη χλωρίδα, τα οικοσυστήματα της περιοχής και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Παράλληλα, κύριο μέλημα ήταν η υλοποίηση του πρακτικού μέρους πρότυπων εκπαιδευτικών προγραμμάτων τα οποία αφορούν νέους που ενδιαφέρονται για επαγγελματική ή εθελοντική δραστηριοποίηση σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον. Εργαλείο για τα παραπάνω, αποτελεί η συγκέντρωση και αποθεματοποίηση μέρους των χλωριδικών στοιχείων της περιοχής. Τέλος, βασικός στόχος της ίδρυσης του Βοτανικού Κήπου είναι η ανάπτυξη και προώθηση του οικοτουρισμού.

Ο Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου προσφέρει:

- Λειτουργία σε καθημερινή βάση για την ενημέρωση του κοινού.
- Παραγωγή αναπαραγωγικού υλικού για τη διατήρηση και πολλαπλασιασμό σπάνιων ειδών φυτών.
- Αξιοποίηση του Βοτανικού Κήπου ως εργαστηρίου πεδίου για την πρακτική εκπαίδευση νέων (μαθητών, επιστημόνων, εθελοντών).
- Υλοποίηση πρότυπων εκπαιδευτικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων.
- Υποστήριξη δράσεων προγραμμάτων περιβαλλοντικής προστασίας.
- Πολλαπλασιασμός και πώληση ειδών φυτών.
- Συνεχής εμπλουτισμός της αποθεματοποιημένης χλωρίδας με νέα είδη.
- Παραγωγή εκπαιδευτικού και ενημερωτικού υλικού.
- Λειτουργία μικρού αναψυκτηρίου.

Εικόνα 21 Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου

Τα Λουτρά Σμοκόβου

Οι φυσικές ιαματικές πηγές Σμοκόβου βρίσκονται 35 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Καρδίτσας στον ορεινό όγκο των νοτίων Αγράφων και σε υψόμετρο 450μ. Οι ευεργετικές και θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών πηγών, (θειούχων - αλκαλικών) ήταν γνωστές από την αρχαιότητα. Το 1662 κτίστηκαν τα πρώτα καταλύματα λούσης και διαμονής. Από τους πιο διάσημους επισκέπτες της εποχής ήταν ο Αλή Πασάς των Ιωαννίνων και ο Μαχμούτ Πασάς και προς τιμήν τους δόθηκαν τα ονόματά τους σε δύο ιαματικές πηγές.

Σήμερα ένα σύγχρονο SPA είναι σε θέση να προσφέρει στους επισκέπτες του χαλάρωση, αναζωογόνηση και ευεξία. Διαθέτει πισίνα, ένα πλήρως εξοπλισμένο γυμναστήριο, δυο κλασικές και δυο διαθερμικές σάουνες, δυο αίθουσες χαμάμ και δυο αίθουσες χαλαρωτικού μασάζ. Στο υδροθεραπευτήριο οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν υπηρεσίες όπως αυτές της σάουνας, του μασάζ, του γυμναστηρίου και της λουτροθεραπείας

Εικόνα 22 Εσωτερικός χώρος λουτρών Σμοκόβου

Οι τοπικοί παραδοσιακοί οικισμοί

Οι επισκέπτες του νομού Καρδίτσας μπορούν να επισκεφτούν και να θαυμάσουν τα τοπικά, παραδοσιακά δομημένα χωριουδάκια όπως είναι αυτά του Μορφοβουνίου, το οποίο αποτελεί γενέτειρα του Νικόλαου Πλαστήρα και είναι το μεγαλύτερο χωριό της ορεινής Καρδίτσας, του Κρυονερίου, των Καλυβιών Φυλακτής και των Καλυβιών Πεζούλας, που είναι η γενέτειρα του Αγίου Σεραφείμ και τα οποία συγκεντρώνουν μεγάλο αριθμό τουριστικής ανάπτυξης. Το χωριό της Πεζούλας μάλιστα με τον Ναό του Αγίου Παντελεήμονα αποτελεί το κομβικότερο σημείο της ευρύτερης περιοχής, διαθέτοντας τουριστικό κέντρο με σύγχρονες υποδομές σε όλους τους τομείς.

Εικόνα 23 Οικισμός Μορφοβουνίου

Ακόμη άξια προς επίσκεψη θεωρούνται και τα χωριά της Φυλακτής με το Ναό της Αγίας Τριάδας, της Νεράιδας που βρίσκεται μέσα στα έλατα και έχει θέα ολόκληρη τη λίμνη και τον κάμπο, και τέλος του Νεοχωρίου, ένα άλλο χωριό με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, στην οποία συμβάλλει τα μέγιστα, το γεγονός πως διαθέτει την καλύτερη θέα προς τη λίμνη.

Στη συνέχεια, οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν τον Μπελοκομίτη, ένα χωριό κτισμένο μέσα στη φύση, το οποίο διαθέτει και ιχθυοτροφείο, τη Καρίτσα με την Ιερά

Μονή της Παναγίας της Πελεκητής, όπου κάθε χρόνο σημειώνεται αθρόα προσέλευση πιστών και μη, από όλη την Ελλάδα, και παράλληλα πραγματοποιούνται μεγάλα πανηγύρια προς τιμή της.

Εικόνα 23 Ιερά Μονή Παναγίας Πελεκητής

Τέλος αξιοπρόσεκτα είναι και τα χωριά Καροπλέσι, Μούχα, και Καστανιά, η οποία είναι κτισμένη σε μια τοποθεσία κατάφυτη από έλατα, αλλά και το Καταφύγι με την Ιερά Μονή Πέτρας.

3.4 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΝΟΜΟΥ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Η τουριστική δραστηριότητα γύρω από την περιοχή της λίμνης Πλαστήρα ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του 1990. Από τότε, πολλές επιχειρήσεις έχουν στηριχθεί από την Αναπτυξιακή Καρδίτσας (ΑΝΚΑ), όσο αφορά στη λειτουργία και την ανάπτυξή τους. Επίσης η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση αναγνωρίζοντας τη μεγάλη σημασία που έχει ο τουριστικός τομέας στην οικονομική ανάπτυξη του Νομού έχει πραγματοποιήσει ένα σύνολο έργων οδοποιίας τα οποία αφορούν είτε την καλύτερη πρόσβαση των οικισμών του ορεινού όγκου είτε την σύνδεσή του με όμορους Νομούς. Συγκεκριμένα βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσης το οδικό δίκτυο της Λίμνης Ν. Πλαστήρα καθώς και αυτό της πρόσβασης στο μικρό χιονοδρομικό κέντρο του «Καραμανώλη». Για το τελευταίο συντάσσεται μελέτη ποιοτικής αναβάθμισής για την καλύτερη λειτουργία του. Επίσης κατασκευάζονται αρκετά οδικά έργα στο μαγευτικό χώρο της ορεινής Αργιθέας. Επίσης σε στάδιο υλοποίησης βρίσκεται ένα πρόγραμμα αποκατάστασης και συντήρησης βυζαντινών Μνημείων, τα οποία υπάρχουν διάσπαρτα στο Νομό, τα περισσότερα δε στον ορεινό του όγκο.

Στο Νομό Καρδίτσας την τελευταία διετία έχουν επενδυθεί χρηματικά ποσά εκατομμυρίων ευρώ για την κατασκευή ένδεκα ξενοδοχειακών μονάδων και πολύ περισσότερων μικρών καταλυμάτων,

Για την καλύτερη προβολή του τουριστικού προϊόντος του Νομού η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση συμμετέχει σε πολλές σχετικές εκθέσεις που πραγματοποιούνται είτε στο Εσωτερικό είτε στο Εξωτερικό. Επίσης για τον ίδιο σκοπό αξιοποιεί και τη διαδικτυακή της πύλη την οποία κατασκεύασε πρόσφατα.

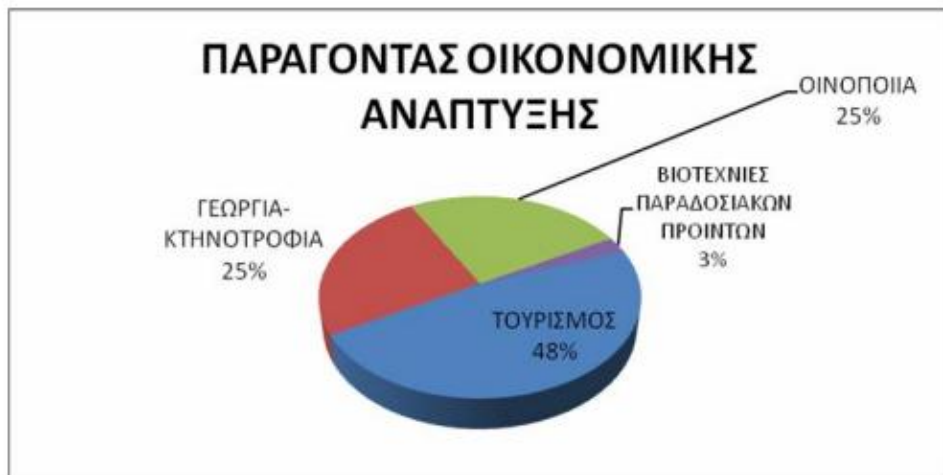
Η Καρδίτσα αποτελεί προς το παρόν προορισμό για επισκέψεις μικρής διάρκειας συνήθως, και τα κύρια εκδρομικά μοντέλα που δουλεύουν στην περιοχή είναι δύο. Το πρώτο μοντέλο έχει ως αφετηρία ένα σημείο όπως το Δασικό χωριό στο Δήμο Ιτάμου, από το οποίο οι επισκέπτες μπορούν να πάνε μέχρι τη Νεράιδα, όπου υπάρχουν πολλά μέρη για να δουν, όπως μοναστήρια, φυσικά τοπία, η λίμνη, ο βοτανικός κήπος, το

φράγμα και το φαράγγι στη Σάικα. Έτσι μπορεί να καλύψει κανείς εύκολα ένα διήμερο με ορμητήριο το χωριό.

Το δεύτερο μοντέλο αφορά στη χρήση τουριστικών λεωφορείων για ημερήσιες εκδρομές. Οι τουρίστες ανεβαίνουν από το εργοστάσιο της ΔΕΗ, κάνουν το γύρο της λίμνης, πάνε στο Δασικό χωριό ή σε κάποιο ξενοδοχείο, κατεβαίνουν και δεν διανυκτερεύουν στην περιοχή.

3.5 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Σύμφωνα με έρευνες που διεξήχθησαν από το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο Αθηνών καθίσταται σαφές πως ο βασικότερος παράγοντας ανάπτυξης του νομού Καρδίτσας είναι ο τουρισμός.

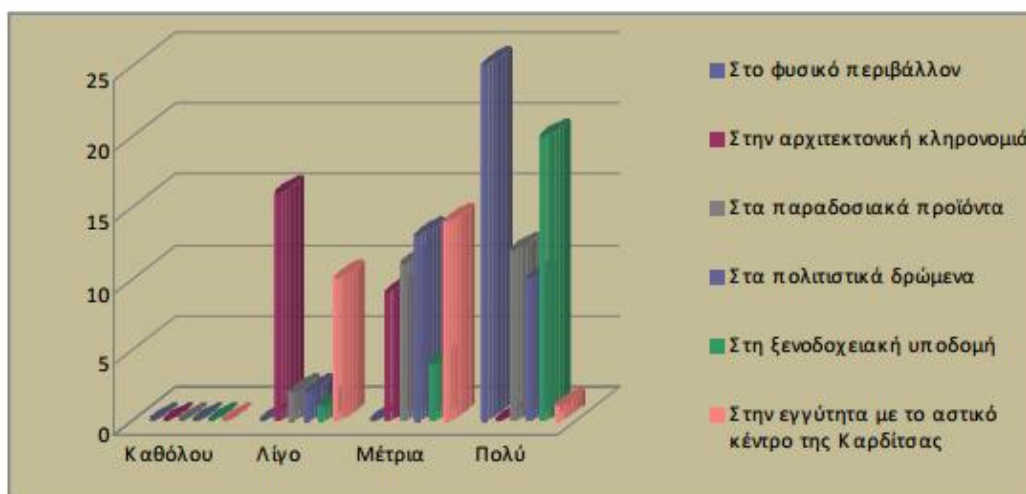
Εικόνα 24 Παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης νομού Καρδίτσας

Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα η οποία διεξήχθη στα πλαίσια του 2^{ου} Αναπτυξιακού Συνεδρίου Καρδίτσας οι επισκέπτες του Νομού θεωρούν ότι το φυσικό περιβάλλον σε συνδυασμό με την ασφαλή πρόσβαση σε αυτό (Εγνατία οδός), αποτελούν τον κύριο πόλο έλξης.

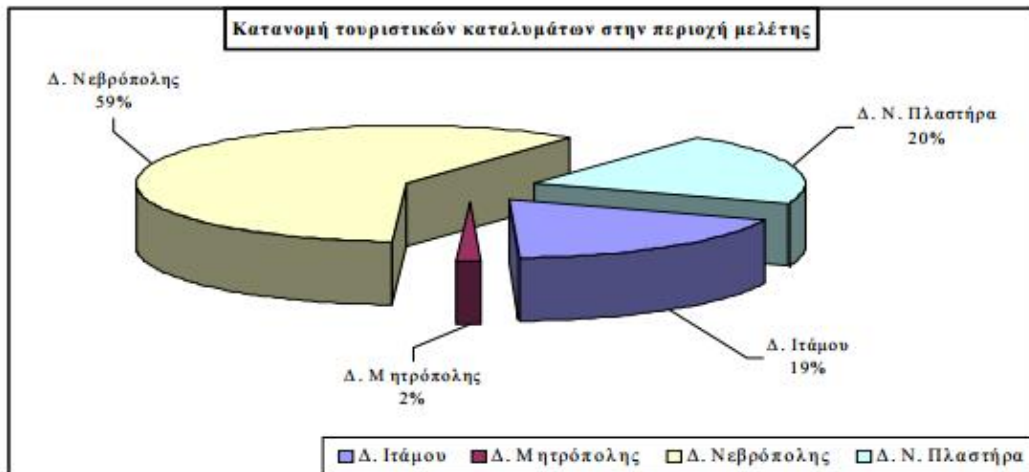
Εικόνα 25 Παράγοντες τουριστικής μεγέθυνσης νομού Καρδίτσας

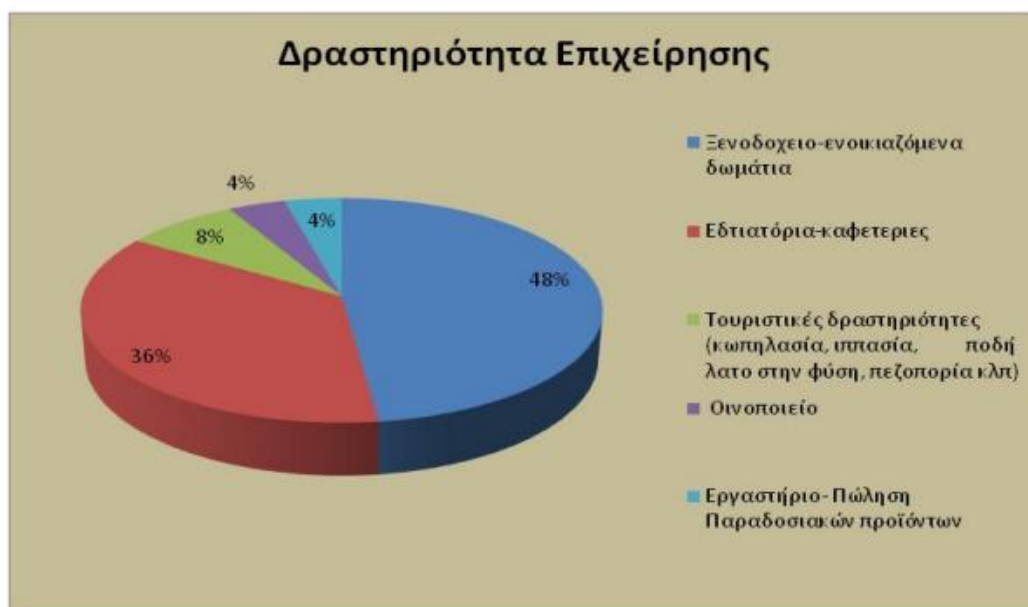
Εικόνα 26 Παράγοντες έλξης τουριστών

Αξίζει ακόμη να αναφερθεί το γεγονός ότι οι επισκέπτες είναι σε μεγάλο ποσοστό ικανοποιημένοι από τη διαμονή, παρόλο που ο Νομός δεν είναι ευρέως γνωστός για την ποιότητα των ξενοδοχείων του, ούτε η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι υψηλή (όπως χαρακτηριστικά ειπώθηκε και κατά τη διάρκεια συνέντευξης στην περιοχή,

ο επισκέπτης θέλει αγάπη, περιποίηση και καθαριότητα). Παρόλο που δεν έχει γίνει σοβαρή επένδυση στα καταλύματα εντός της πόλης, όπου υπάρχουν ελάχιστα ξενοδοχεία, ο επισκέπτης βρίσκει το επίπεδο των υπηρεσιών διαμονής ικανοποιητικό.

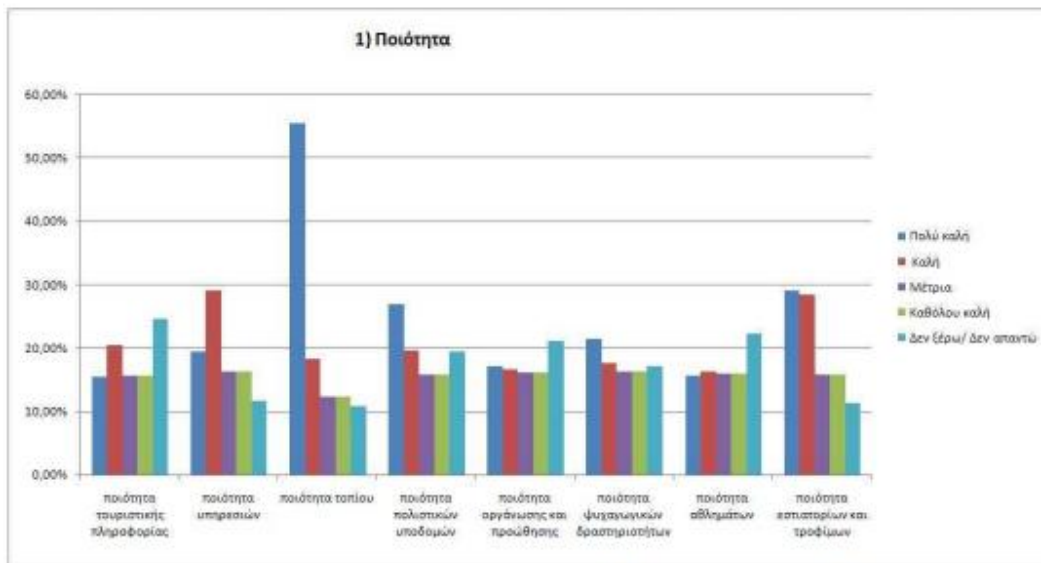
Εικόνα 27 Κατανομή τουριστικών καταλυμάτων Νομού Καρδίτσας

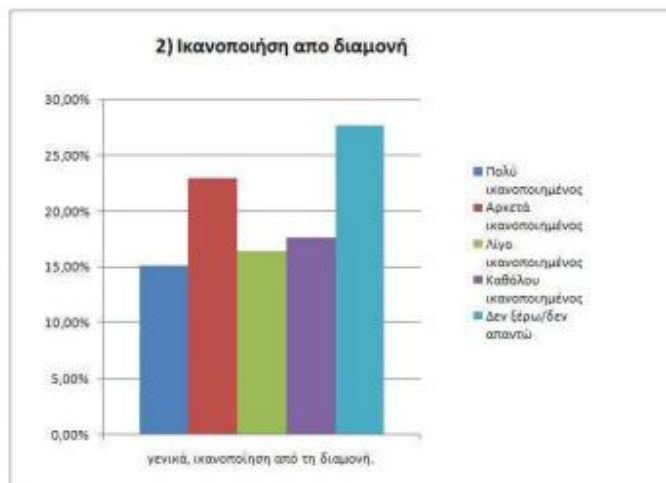
Εικόνα 28 Τομείς δραστηριοποίησης επιχειρήσεων

Αυτό αποδεικνύει ότι η Καρδίτσα αποτελεί ένα σοβαρό εναλλακτικό προορισμό, γεγονός το οποίο αποδέχεται ο επισκέπτης στην ανώριμη ακόμη αγοραστική μορφή του.

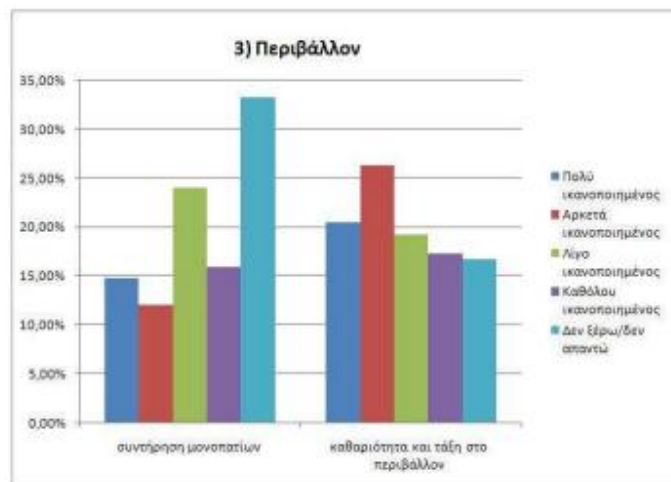
Ο Νομός δουλεύει τουριστικά κυρίως τα τριήμερα, κατά τη χειμερινή περίοδο, ενώ το Πάσχα και τα Χριστούγεννα η πληρότητα φθάνει το 100%. Ο επισκέπτης λοιπόν, που φτάνει στην Καρδίτσα, θέλει αυτό ακριβώς που του παρέχεται σήμερα, αλλά θα μπορούσαν να του προσφερθούν και ορισμένες ακόμη παράλληλες υπηρεσίες. Η ποιότητα του φαγητού αξιολογήθηκε ως υψηλή από τους επισκέπτες μαζί με την ποιότητα του τοπίου και σε συνδυασμό με τις λογικές τιμές αποτελούν τα δυνατά σημεία της περιοχής, πράγμα που αποδεικνύει την ποιότητα των τοπικών προϊόντων του νομού. Για το φυσικό περιβάλλον μπορεί οι επισκέπτες να είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι από τη συντήρηση των μονοπατιών, αλλά δεν είναι τόσο για την καθαριότητα των φυσικών χώρων. Για τις εκδηλώσεις στο νομό, επίσης δεν είναι ικανοποιημένοι. Μόλις το 1/3 δηλώνει ικανοποιημένο, ενώ το ένα τρίτο δηλώνει το αντίθετο. Για τη ψυχαγωγία τα ποσοστά είναι περίπου τα ίδια, αλλά λιγότερο είναι το ποσοστό των ικανοποιημένων επισκεπτών, με ένα 10% να διαφέρει. Για την ποιότητα των υπηρεσιών γενικά η γνώμη των επισκεπτών είναι μέτρια, με καλύτερη την ποιότητα του τοπίου, όπου το 55% θεωρεί ότι είναι πολύ καλή. Για την ποιότητα των υπηρεσιών, όμως, όπως και για την ποιότητα των τουριστικών πληροφοριών η γνώμη των επισκεπτών είναι μέτρια. Γενικότερα στους υπόλοιπους δείκτες φανερώνεται η αδυναμία των υποδομών και εν γένει του τριτογενούς τομέα στο νομό.

Εικόνα 29 Δείκτες ποιότητας για τα χαρακτηριστικά του νομού

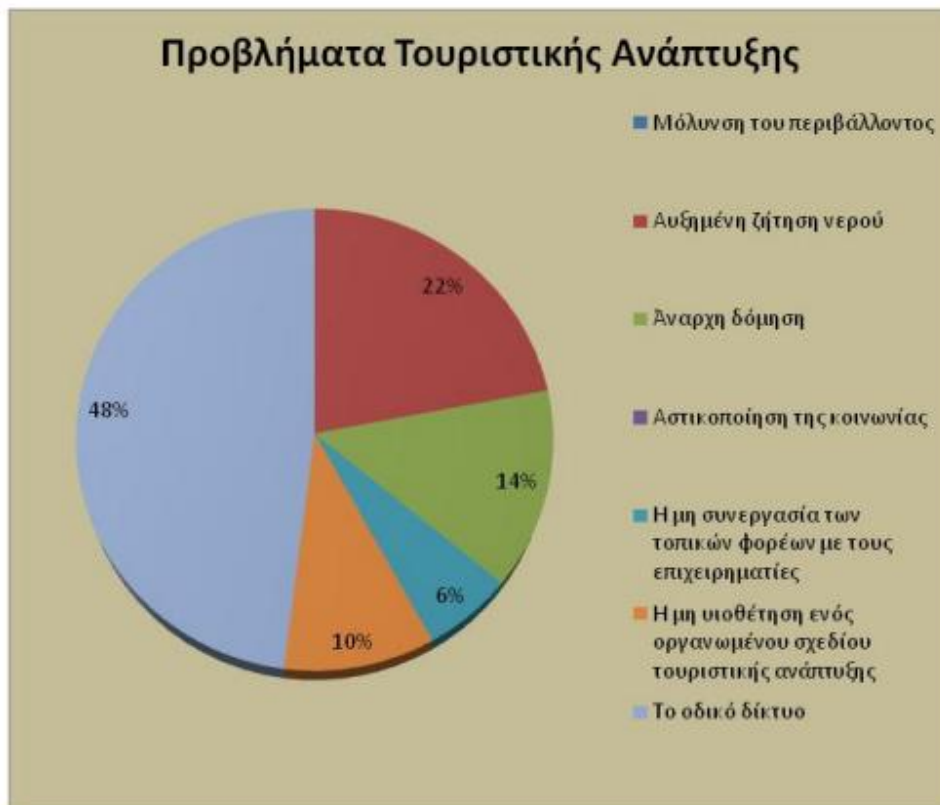

Εικόνα 30 Διάγραμμα δεδομένων

Εικόνα 31 Διάγραμμα δεδομένων σχετικά με το περιβάλλον της περιοχής

Στις γενικότερες τουριστικές αδυναμίες του νομού έρχονται να προστεθούν η άναρχη δόμηση καθώς και η αυξημένη ζήτηση νερού ειδικά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων όμως υποστηρίζει πως το οδικό δίκτυο που οδηγεί στη λίμνη Πλαστήρα αποτελεί τροχοπέδη για τη διέλευση της περιοχής.

Εικόνα 32 Προβλήματα τουριστικής ανάπτυξης της περιοχής

3.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΤΣΑ

Ο Νομός Καρδίτσας, όπως έχει προαναφερθεί, έχει γνωρίσει ιδιαίτερη τουριστική άνθιση τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Εντούτοις, με τις κατάλληλες στρατηγικές και πολιτικές θα μπορούσε να βελτιωθεί και να επεκταθεί περαιτέρω η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Πιο συγκεκριμένα οι ενέργειες που θα πρέπει να γίνουν έγγυνται:

- Ø στην ανάδειξη και στην προστασία του οικιστικού περιβάλλοντος και των πόρων της πολιτιστικής κληρονομιάς, (περιοχή και μοναστήρια γύρω από τη λίμνη)
- Ø στη βελτίωση και στην επέκταση του οδικού δικτύου κυρίως προς τα Άγραφα και στη δημιουργία προσπελάσιμων μονοπατιών.
- Ø στην εκπαίδευση και στην εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Ø στην αποκατάσταση και στην αξιοποίηση των παλαιών παραδοσιακών κτιρίων.
- Ø στη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων και στον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων με σεβασμό στην αρχιτεκτονική της περιοχής και στο φυσικό περιβάλλον
- Ø το ανταγωνιστικό της πλεονέκτημα και αυτό που πρέπει να εκμεταλλευτεί ο νομός
- Ø στη διάθεση και στην ανάδειξη των αυθεντικών τοπικών προϊόντων της περιοχής, μέσα σε ένα επίσης αυθεντικό φυσικό περιβάλλον.
- Ø στην οργανωμένη και στρατηγική αναβάθμιση της λίμνης Πλαστήρα μέσω της δημιουργίας και της ανάπτυξης δραστηριοτήτων όπως είναι οι κωπηλατοδρομίες και άλλα αθλήματα, με τη βοήθεια ενός ενιαίου φορέα ή με ιδιωτική πρωτοβουλία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σε τελική ανάλυση, εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς πως ο τουρισμός ως δραστηριότητα, τις τελευταίες δεκαετίες έχει αποτελέσει την κορωνίδα της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης της χώρας μας. Ο τουρισμός είτε είναι εσωτερικός είτε είναι εξωτερικός έχει επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό την καθημερινότητα των ντόπιων κατοίκων της προσδίδοντας ευεργετικές επιδράσεις σε διάφορα επίπεδα.

Η επιλογή του νομού Καρδίτσας ως χειμερινού τουριστικού προορισμού από τους ταξιδιώτες αποδεικνύεται κάτι παραπάνω από σωστή βάσει της ενδεδειγμένης παρουσίασης των προσφερόμενων τουριστικών δυνατοτήτων της περιοχής που προηγήθηκε. Η Καρδίτσα ως προορισμός διαθέτει όχι μόνο φυσικά κάλλη και αμόλυπτο περιβάλλον αλλά και ένα πλήθος προσφερόμενων δραστηριοτήτων γεγονός το οποίο μπορεί να καλύψει τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των επίδοξων ταξιδιωτών. Ο νομός Καρδίτσας συνδυάζει τον κοινωνικό, τον θρησκευτικό, τον ιαματικό αλλά και τον εναλλακτικό τουρισμό δίνοντας στους επισκέπτες του τη δυνατότητα να συνδυάσουν τη γνώση με την άγρια φύση και τη χαλάρωση με την ψυχαγωγία.

Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής γύρω από τη λίμνη Πλαστήρα, η οποία επιτεύχθηκε κατά την τελευταία δεκαετία, αποτελεί για την Ελλάδα ένα παράδειγμα τοπικής ανάπτυξης, βασισμένης στα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα (φυσικά και πολιτιστικά), η οποία κατάφερε να αναχαιτίσει τη φθίνουσα πορεία της περιοχής. Στην ανάπτυξη αυτή συνέβαλαν τρεις φορείς: Πρώτον, οι τοπικοί φορείς, κατά κύριο λόγο η ANKA, οι οποίοι συνέλαβαν την ιδέα και στη συνέχεια πήραν την πρωτοβουλία του σχεδιασμού της ανάπτυξης της περιοχής με άξονα τον τουρισμό. Δεύτερον, τα εθνικά και κοινοτικά προγράμματα, τα οποία αποτέλεσαν το μέσο για την υλοποίηση της παραπάνω πρωτοβουλίας, τόσο για τη δημιουργία των έργων υποδομής, όσο και για τη δημιουργία των επιχειρήσεων. Τρίτον, ο τοπικός πληθυσμός, ο οποίος ανταποκρίθηκε και μάλιστα πολύ δυναμικά στην αναπτυξιακή αυτή πρωτοβουλία και ουσιαστικά είναι αυτός που υλοποίησε την παραπάνω πολιτική. Οι θέσεις απασχόλησης που δημιουργήθηκαν στον τομέα του τουρισμού, καθώς και οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στην οικονομία της περιοχής, είχαν τη σημαντικότερη κοινωνική συνέπεια: τη

συγκράτηση του πληθυσμού, που αποτελεί βέβαια τον απώτερο στόχο κάθε αναπτυξιακής προσπάθειας της υπαίθρου. Πράγματι, για πρώτη φορά μετά από αρκετές δεκαετίες παρατηρήθηκε αύξηση του πληθυσμού της περιοχής. Ωστόσο, η αναπτυξιακή πορεία της περιοχής δεν έχει ολοκληρωθεί. Αντίθετα απαιτείται αφ' ενός συνεχής προσπάθεια για τη διατήρηση όσων έχουν κατακτηθεί, αφ' ετέρου η συνεχής προσαρμογή στις νέες απαιτήσεις και αξιοποίηση των νέων ευκαιριών.

Τέλος, θα ήταν δόκιμο να γίνει ευρύτερα αντιληπτό πως κινητήριος δύναμη για την τουριστική ανάπτυξη και εξέλιξη του τόπου μας αρμόδιοι και υπεύθυνοι είμαστε εμείς οι ίδιοι. Όντας κληρονόμοι μίας χώρας με απίστευτη φυσική ομορφιά η οποία μάλιστα συνοδεύεται από ένα λαμπρό και ένδοξο πολιτισμικό παρελθόν θα πρέπει να παλεύουμε καθημερινά ώστε να προβάλλονται τα άξια τουριστικών επισκέψεων μέρη μας και στο εσωτερικό της χώρας μας αλλά και στο εξωτερικό.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ηγουμενάκης Ν., Κραβαρίτης Κ., Λύτρας Π., 1998, «Εισαγωγή στον τουρισμό», Εκδόσεις Interbooks

Ηγουμενάκης Ν.Γ., Κραβαρίτης Κ.Ν., & Λύτρας Π.Ν., 2000, “Εισαγωγή στον τουρισμό”, Interbooks, Αθήνα

Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π.: 2001, Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, σσ. 91-109

Λύτρας Περικλής 1990, «Τουριστική Κοινωνιολογία, βασικές έννοιες της Κοινωνιολογίας του Τουρισμού», εκδόσεις Interbooks, Αθήνα

Παπαδημόπουλος Θ., πρακτικά 2^ο Αναπτυξιακού Συνεδρίου Καρδίτσας 2010, «Η ελκυστικότητα της Λίμνης Πλαστήρα ως τουριστικού προορισμού: προσέγγιση των γνωστικών παραγόντων»

Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών

Παυλόπουλος Π., 2001, «Ο Χειμερινός τουρισμός στην Ελλάδα», Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών, Αθήνα : Εκδόσεις Επτάλοφος

Περιοδικό «Χειμερινές Αποδράσεις», έκδοση 2006-2007, εκδόσεις Explorer ΕΠΕ

Σπαθή Σ, .Κ, 2000, «Ο ιαματικός τουρισμός και η ανάπτυξη του τουρισμού υγείας στην Ελλάδα.», ΚΕΠΕ

Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Σφακιανάκης, Μ., 2000, «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα

Τσάρτας, Π., 1996, «Τουρίστες, ταξίδια, τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό», Εξάντας

Τσόγκας Α., πρακτικά 2^{ου} Αναπτυξιακού Συνεδρίου Καρδίτσας 2010, «Ευέλικτοι τρόποι προώθησης τουριστικών και πολιτισμικών δραστηριοτήτων του νομού»

Ηλεκτρονικές διευθύνσεις

www.karditsa-net.gr